STEFAN ZWEIG

BİR KADININ YAŞAMINDAN 24 SAAT

BİR YÜREĞİN ÖLÜMÜ

UZUN ÖYKÜ

Çeviri: GÜLPERİ SERT

CAN

6. BASKI

STEFAN ZWEIG

BİR KADININ YAŞAMINDAN 24 SAAT

BİR YÜREĞİN ÖLÜMÜ

24 Stunden aus dem Leben einer Frau / Untergang eines Herzens, Stefan Zweig
© 1976, Williams Verlag, Zürih
© 2009, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2009
6. basım: Ağustos 2012
Bu kitabın 6. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Şebnem Sunar

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası
İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-975-07-1055-1

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com

STEFAN ZWEIG

BİR KADININ YAŞAMINDAN 24 SAAT

BİR YÜREĞİN ÖLÜMÜ

ÖYKÜ

Almanca aslından çeviren

Gülperi Sert

CAN

Stefan Zweig'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yarının Tarihi, 1991
Lyon'da Düğün, 1992
İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar, 1995
Günlükler, 1997
Satranç, 1997
Değişim Rüzgârı, 1998
Amok Koşucusu, 2000
Amerigo, 2005
Sabırsız Yürek, 2006
Marie Antoinette, 2006
Joseph Fouché, 2007
Dünün Dünyası, 2008
Rotterdamlı Erasmus, 2008
Balzac, 2009
Macellan, 2010
Clarissa, 2010
Hayatın Mucizeleri, 2011
Montaigne, 2012

STEFAN ZWEIG, 1881'de Viyana'da doğdu. Avusturya, Fransa ve Almanya'da öğrenim gördü. Savaş karşıtı kişiliğiyle dikkat çekti. 1919-1934 yılları arasında Salzburg'da yaşadı, Nazilerin baskısı yüzünden Salzburg'u terk etmek zorunda kaldı. 1938'de İngiltere'ye, 1939'da New York'a gitti, birkaç ay sonra da Brezilya'ya yerleşti. Önceleri Verlaine, Baudelaire ve Verhaeren çevirileriyle tanındı, ilk şiirlerini ise 1901'de yayımladı. Çok sayıda deneme, öykü, uzun öykünün yanı sıra büyük bir ustalıkla kaleme aldığı yaşamöyküleriyle de ünlüdür. Psikolojiye ve Freud'un öğretisine duyduğu yoğun ilgi, Zweig'ın derin karakter incelemelerinde ifade bulur. Özellikle tarihsel karakterler üzerine yazdığı yorumlar ve yaşamöyküleri, psikolojik çözümlemeler bakımından son derece zengindir. Zweig, Avrupa'nın içine düştüğü siyasi duruma dayanamayarak 1942'de Brezilya'da karısıyla birlikte intihar etti.

GÜLPERİ SERT, 1982'de A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan mezun oldu. A.Ü. Eğitim Fakültesi'nde ve Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde çalıştı. 1993-1997 yılları arasında Friedrich Wilhelm Üniversitesi Doğu Dilleri Enstitüsü'nde Türkçe, Çeviri ve Çağdaş Türk Edebiyatı dersleri verdi. 1998'de Dokuz Eylül Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde Mütercim Tercümanlık Bölümü'nü kurdu. Aynı fakültede profesör olan Sert, Mütercim Tercümanlık Bölümü Başkanlığı'nı ve Almanca Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı Başkanlığı'nı eşzamanlı olarak yürütüyor.

İçindekiler

Çevirmenin önsözü 11
Bir Kadının Yaşamından 24 Saat 13
Bir Yüreğin Ölümü 85

Çevirmenin önsözü

Elinizdeki bu kitap Stefan Zweig'dan çevirdiğim dördüncü kitap. İki uzun öyküden oluşan bu kitapta Zweig'ın yine kahramanlarının iç dünyasına girdiğini, psikolojik tahliller yaptığını görüyoruz. Birinci öyküde bir kadının yaşadığı ve üzerinden bir insan ömrü kadar zaman geçtiği halde unutamadığı bir olay anlatılmaktadır. Yaşamının sadece yirmi dört saatini kapsayan, ancak şokundan yıllarca kurtulamadığı bu olayı Mrs. C. hiç tanımadığı bir yabancıya anlatır. Kendine bile itiraf edemediği, kabul edemediği gerçeği bir daha hiç görmeyeceği bir yabancıya anlatarak ruhunu ve beynini bu ağır yükten kurtarmak ister.

İkinci öyküde ise kızına ve karısına iyi bir hayat sağlamak için hayatı boyunca çalışmış, kendini ve yaşamayı unutmuş yaşlı bir adamın, her iki kadın için hiçbir değerinin olmadığını anladığı anda kendisiyle yaptığı iç hesaplaşmasını okuyoruz. Anlatılan sadece bir babanın, bir kocanın iç dünyası değil, bir insanın, koca evrende yapayalnız, insansız, kimsesiz kalan bir insanın iç dünyası. Fedakârlığının karşılığında beklediği sevgiyi ve saygıyı bulamayan bir insanın yavaş yavaş hayattan kopması ve huzuru ölümün soğuk kucağında arayışı.

İnsanın içini burkan, düşündüren, evrendeki yalnızlığını hatırlatan, dokunduran iki öykü. Zweig'ın insan sevgisini her cümlede okura hissettirdiği, anlattıklarını okurun gözünde canlandırabildiği iki güzel öykü.

Yıllar önce "Bir Kadının Yirmi Dört Saati" ve "Yürek Çöküntüsü" adıyla çevrilen bu iki öyküyü farklı başlıklarla çe-

virmeyi tercih ettim. Çünkü her çeviri yeni bir yorum, yeni bir algılamadır. Özgün başlığı "Vierundzwanzig Stunden aus dem Leben einer Frau" olan ilk öyküde, yukarıda da değindiğim gibi, bir kadının yaşamında çok önemli bir yere sahip bir gün, milyonda bir insanın yaşayabileceği, unutulması imkânsız bir yirmi dört saat anlatılmaktadır. Bu nedenle "Bir Kadının Yaşamından 24 Saat" başlığını uygun gördüm. Özgün başlığı *"Untergang eines Herzens"* olan diğer öyküde ise, *Untergang* sözcüğü çökmek, batmak, yok olmak anlamına gelmektedir. Öykünün içeriğine baktığımızda, yaşlı bir adamın yavaş yavaş ve isteyerek ölüme gittiğini görüyoruz. Bu nedenle "Bir Yüreğin Ölümü" başlığını tercih ettim.

Çeviride uyguladığım yönteme gelince; okuru yazara götürmek, ne anlattığı kadar nasıl anlattığını da vurgulamak ve okurun eseri, yazarın özgün dilinde okuyormuş gibi zevk almasını sağlamak ve bunu yaparken de anlaşılır olmak.

GÜLPERİ SERT
Şubat 2009

BİR KADININ YAŞAMINDAN 24 SAAT

Savaştan on yıl önce Riviera'da kaldığım küçük pansiyonda masada otururken beklenmedik bir biçimde şiddetli bir kavgaya, hatta karşılıklı nefret ve hakarete varmasına ramak kalan sert bir tartışma çıktı. İnsanların çoğunun muhakeme gücü körleşmiştir. Kendilerine doğrudan dokunmayan, sivri ucu ısrarla sert bir şekilde duyularına kadar nüfuz etmeyen şey, onları neredeyse hiç harekete geçirmez; ancak gözlerinin önünde cereyan eden, duygularına dokunacak en ufak şey bile içlerinde ölçüsüz bir tutkuyu ateşler. İşte o zaman duyarsızlıklarının yerini gereksiz ve aşırı öfke alır.

İşte zaman zaman yemekte bir araya gelen, kendi halinde sıradan insanların oluşturduğu, çoğu zaman havadan sudan konuşan, pek derin konulara girmeyen, ufak tefek şakalar yapan, yemekten sonra ise dağılıveren grubumuzda da böyle oldu: Alman evli çift dolaşmaya ve amatörce fotoğraf çekmeye, keyfine düşkün Danimarkalı adam o sıkıcı balık avına, kibar İngiliz bayan kitaplarının başına, İtalyan evli çift Monte Carlo'ya kaçamak yapmaya giderlerdi; ben ise ya bahçedeki koltuğa kurulur, tembellik ederdim ya da çalışırdım. Ancak bu kez hepimiz bu sert tartışmayla yerimizde çakılıp kaldık; aramızdan biri kalkmak için müsaade istediğindeyse, her

zamanki gibi nazik bir şekilde değil, tam tersine biraz önce dediğim gibi öfkeye dönüşen bir kızgınlıkla ayağa fırladı.

Ancak şu da bir gerçek ki, masada oturan küçük grubumuzun dizginlerini koparan olay da yeterince tuhaftı. Yedimizin kaldığı bu pansiyon, dışardan bakıldığında müstakil bir villa gibi duruyordu –ah, kayaların oyarak şekil verdiği kıyı, pencerelerden nasıl da harika görünüyordu!– fakat aslında büyük Palace Hotel'e ait, fiyatı daha uygun bir ek binaydı ve aynı bahçe içindeydi, bu nedenle bizler otelin konuklarıyla sürekli temas halindeydik. Bir gün önce ise otelde fevkalade bir skandal patlak vermişti. Öğle treniyle saat on ikiyi yirmi geçe (zamanı tam olarak vermekte bir sakınca görmüyorum, çünkü hem bu olay hem de o heyecanlı tartışmamız açısından önemli) bir Fransız genç gelmiş ve kıyı tarafında denize bakan odalardan birini kiralamıştı, bu bile onun zevkine düşkün biri olduğunu gösteriyordu. Fakat sadece şık giyimli olduğu için değil, sıra dışı ve fevkalade yakışıklılığıyla da dikkat çekiyordu. Bir genç kızınkini andıran ince uzun yüzünün ortasındaki ipek gibi yumuşak sarı bıyıkları, şehvetli sıcak dudaklarını kaplıyordu. Açık tenli alnını yumuşak, kahverengi, dalgalı saçları süslüyordu, yumuşak bakışlarıyla baktığı her şeyi okşuyordu – her şeyi yumuşak, okşayıcı ve sevgi doluydu ve yapmacıklıktan uzak ve doğaldı. Uzaktan bakıldığında büyük moda mağazalarının vitrinlerinde, elinde bastonu, ideal yakışıklı erkeği temsil eden balmumundan yapılmış heykelleri andırıyordu, yakından bakıldığında ise, bıraktığı bütün kibirli izlenim yok oluyordu; çünkü çok nadir de olsa, ondaki bu sevimlilik doğasından, benliğinden kaynaklanıyordu. Yanından geçtiği herkesi aynı mütevazılık ve samimiyetle selamlıyordu ve her fırsatta ister istemez ortaya çıkan zarafetini gözlemlemek gerçekten hoştu.

Bayanlardan biri vestiyere yöneldiğinde hemen mantosunu getiriyordu, her çocuğa sempatik bir şekilde gülümsüyor ve onunla şakalaşıyordu, hem canayakın hem de mesafeliydi – kısacası, Tanrı'nın kutsadığı kullarından biriydi: Aydınlık yüzü ve gençliğinin canlılığıyla diğer insanların hoşuna gitmesi ona başka bir güzellik veriyordu. Varlığıyla otelin çoğu yaşlı ve hastalıklı olan konuklarına adeta ilaç gibi geliyordu; gençliğinin canlılığı ve bazı insanlara bahşedilen çevik ve hayat dolu tavırlarıyla herkesin sempatisini kazanmıştı. Gelişinin üzerinden henüz iki saat geçmişti ki, şişman, rahatına düşkün Lyonlu fabrikatörün on iki yaşındaki Annette ve on üç yaşındaki Blanche adlı kızlarıyla tenis oynamaya başlamıştı bile. Kızların zarif, narin ve içine kapanık anneleri Madame Henriette, iki kızının yabancı genç adamla flört edişini gülümseyerek sessizce izliyordu. Akşamleyin bir saat satranç masasında bizi seyretti, arada bir küçük hoş hikâyeler anlattı, kocası iş arkadaşlarıyla domino oynarken Madame Henriette ile terasta dolaştı. Akşamın geç saatlerinde ise onu otelin sekreteriyle büronun loş ışığında çok samimi bir şekilde konuşurken gördüm. Ertesi sabah Danimarkalı arkadaşımız balığa çıktığında ona eşlik etti ve bu konuda fevkalade bilgili olduğunu gösterdi; sonrasında ise Lyonlu fabrikatör ile uzun süre siyaset üzerine sohbet etti ve aynı şekilde iyi bir sohbet arkadaşı olduğunu kanıtladı; çünkü şişman fabrikatörün arada bir attığı kahkahalar, kıyıya vuran dalgaların sesini bastırıyordu. Yemekten sonra –durumun anlaşılması için zamanı nasıl geçirdiğini tam olarak belirtmem lazım– Madame Henriette ile kahve içip bir saat bahçede baş başa kaldı, kızlarıyla yine tenis oynadı, Alman evli çiftle salonda sohbet etti. Saat altıda mektup atmaya gittiğimde, garda ona rastladım. Özür dilemesi gerekiyormuş gibi telaşla bana doğru geldi ve birdenbire çağrıldığını, ancak

iki gün sonra döneceğini söyledi. Akşamleyin gerçekten de yemek salonunda yoktu, ancak olmayan sadece varlığıydı; çünkü tüm masalarda herkes sadece ondan bahsediyor, onun hoş ve canlı doğasını övüyordu.

Gece, sanırım saat on birdi, açık pencereden bahçedeki huzursuz çığlık ve bağrışmaları duyduğumda, bir kitabı bitirmek için odamda oturuyordum, bitişikteki otelde gözle görülür bir hareketlilik vardı. Merak ettiğim için değil de, daha çok rahatsız olduğumdan, çarçabuk elli basamağı indiğimde, otelin konuklarıyla çalışanlarını telaşlı bir koşuşturma içinde buldum. Kocası her zamanki dakikliğiyle Namurlu arkadaşıyla domino oynarken, Madame Henriette her akşam kıyı boyu yaptığı gezintiden hâlâ dönmemişti ve başına bir şey gelmiş olmasından endişe duyuluyordu. Başka zaman ağırkanlı ve keyfine düşkün biri olan fabrikatör bir boğa gibi kıyıda koşuşturuyor ve heyecandan kısılmış sesiyle, "Henriette! Henriette!" diye gecenin karanlığında bağırıyor, sesi ölümcül bir yara almış büyük ilkel hayvanların haykırışını andırıyordu. Garsonlar ve uşaklar telaş içinde merdivenlerden inip çıkıyordu, bütün konuklar uyandırıldı ve jandarmaya telefon edildi. Bütün bu kargaşanın ortasında bu şişman adam, düğmeleri açık yeleğiyle kâh sendeleyerek kâh sert adımlarla gecenin karanlığında deli gibi hıçkırarak, "Henriette! Henriette!" diye haykırıyordu. Bu arada yukarıda uyuyan çocuklar uyanmış, üzerlerinde gecelikleri, pencereden dışarıya doğru seslenerek annelerini çağırıyorlardı, babaları onları yatıştırmak için hemen yukarıya yanlarına çıktı.

İşte bundan sonra sözcüklerle anlatılması imkânsız korkunç bir şey oldu; çünkü fevkalade gergin ve olağanüstü durumlar insan davranışları üzerinde öyle bir etki yapar ki, ne bir resim ne de bir söz onu aynı şimşek hızıyla tasvir edebilir. Şişman ve iriyarı adam birdenbire

bitkin ve öfkeli bir yüzle gıcırdayan basamaklardan indi. Elinde bir mektup vardı. Zar zor anlaşılır sesiyle personel şefine, "Herkesi geri çağırın!" dedi. "Herkesi geri çağırın, aramaya gerek yok. Karım beni terk etmiş."

Öldürücü bir yara almış adamın gerginlikten kaynaklanan tavrında öyle olağanüstü bir hal vardı ki, meraktan etrafını saran insanlar birdenbire korku, utanç ve şaşkınlık içinde geri çekildi. Son gücüyle, hiçbirimizi fark etmeden yanımızdan geçip okuma salonuna girdi, ışığı kapattı; derken ağır, devasa bedeninin bir koltuğa yığıldığı duyuldu. Ve bu korkunç acı, hepimizin, hatta en duyarsız olanımızın üzerinde bile yıkıcı bir etki yarattı. Garsonların hiçbiri, konuklardan hiç kimse gülümsemeye ya da üzüldüğüne dair bir kelime söylemeye cesaret edemiyordu. Tek bir kelime etmeden, bu duygu patlamasından utanmış bir şekilde hepimiz yavaş yavaş odalarımıza çekildiğimizde, paramparça olmuş, tükenmiş bu adam, ışıkların birbiri ardına söndürüldüğü, insanların fısıldaştığı, alçak sesle konuştuğu, mırıldandığı binadaki karanlık odada yapayalnız hıçkırıyor ve inliyordu.

Gözlerimizin ve duyularımızın önünde şimşek hızıyla gelişen bu olayın genelde can sıkıntısına ve kaygısızca zaman öldürmeye alışkın bizleri çok sarstığını söylemeye gerek yok. Sonrasında yemek masamızda patlak veren ve şiddetli bir kavgaya dönüşmesine ramak kalan o tartışmanın çıkış noktası bu şaşırtıcı olay olmakla birlikte asıl neden, birbirinden tamamen farklı düşünen insanların öfkeli karşılaşması, ilkelerini tartışmasıydı. Yıkılmış adamın öfke krizi içinde buruşturup yere attığı mektubu okuyan bir oda hizmetçisinin gevezeliği nedeniyle Madame Henriette'in yalnız değil, büyük olasılıkla genç Fransız'la gittiği kısa süre içinde anlaşılmıştı. İnsanların ona duyduğu sempati çarçabuk kaybolmuştu. İlk bakışta bu küçük Madame Bovary'nin daha şık, genç bir deli-

kanlıyı keyfine düşkün, taşralı eşine yeğlemesi çok doğal ve anlaşılır gelebilir. Ancak bütün otel halkını bu denli hayrete düşüren şey fabrikatörün, kızlarının, hatta Madame Henriette'in daha önce bu Lovelace'ı[1] hiç görmemiş olmasıydı, başka bir deyişle akşam vakti terasta yapılan iki saatlik sohbetin, bahçede kahve içilirkenki bir saatlik konuşmanın, yaklaşık otuz üç yaşında namuslu bir kadının kocasını ve çocuklarını gecenin bir yarısında terk etmesi, hiç tanımadığı şık bir delikanlının peşine takılıp gitmesi için yeterli olmasıydı. Masadakiler ne olduğu açık seçik belli olan bu olayı, birbirine âşık çiftin ikiyüzlülüğü, bir aldatmacası ve haince bir manevrası olarak nitelendiriyordu: Madame Henriette'in bu genç adamla uzun zamandır gizli bir ilişkisi olduğundan ve bu kadın avcısının sadece kaçışın ayrıntılarını belirlemek için geldiğinden hiç kuşku duymuyorlardı, çünkü –böyle mantık yürütüyorlardı– namuslu bir kadının iki saatlik bir dostluktan hemen sonra ilk işaretle kaçıp gitmesinin imkânsız olduğunu düşünüyorlardı. Ben ise farklı düşünmekten keyif alıyordum. Uzun yıllar hayal kırıklığı yaşamış, sıkıcı bir evlilik sürdürmüş bir kadının, hayat dolu ve enerjik birinin çağrısına kapılacağı ihtimalini tüm gücümle savundum, hatta bunun mümkün olduğunu söyledim. Benim bu beklenmedik muhalefetim karşısında tartışma hemen genelleştirildi ve hem Alman hem de İtalyan evli çiftin, *cup de foudre*'ın[2] bir delilik, hatta tatsız bir roman fantezisinden başka bir şey olmadığını aşağılarcasına söylemeleriyle ateşli bir hal aldı.

Ancak bu kavganın fırtınalı gidişatını baştan sona burada anlatmanın gereği yok: Sadece *Professionals der*

1. Samuel Richardson'un *Clarissa* (1748) adlı romanında Robert Lovelace baygın olan kadın kahramana tecavüz eder. (Ç.N.)

2. (Fr.) Yıldırım aşkı. (Ç.N.)

Table d'hôte[1] zengin fikirlidir, bir masada oturanların arasında çıkan tartışmadaki argümanlar ise öylesine bulunduğu için sıradan ve basittir. Tartışmamızın neden hızla kırıcı bir biçim aldığını açıklamak da zor; sanırım bu öfke şöyle başladı: Her iki koca da ister istemez eşlerinin böylesi bir çukura ve tehlikeye düşmeyeceklerini iddia ettiler. Benim sözlerim üzerine ise, böyle bir şeyi, kadın ruhunun tesadüfi ve çok ucuz yöntemlerle fethedilebileceği gibi yanlış yargısı olan bir bekâr söyleyebilir ancak, diyerek karşı çıktılar: Bu bile beni biraz kızdırmaya başlamıştı ki, Alman bayan bu dersi öğretici bir şekilde kapatmak isteyip de, bir yanda gerçek kadınların, öte yanda Madame Henriette gibi "doğasında orospuluk yatan" kadınların olduğunu söylediğinde, sabrım taştı ve ben de saldırmaya başladım. Bir kadının, hayatının bazı anlarında istemeden ve farkında olmadan bazı gizli güçlerin esiri olabileceği gerçeğini reddetmenin altında, insanın kendi içgüdülerinden, doğasındaki şeytanlıklardan korkmasının yattığını, bazı insanların kendilerini "kolay baştan çıkarılanlar"dan daha güçlü, daha namuslu, daha temiz hissetmekten zevk aldıklarını söyledim. Bir kadının kendisini içgüdülerine özgürce bırakmasını, tutkularının peşinden gitmesini, genelde olduğu üzere kocasının kollarında, gözleri kapalı onu aldatmasından daha dürüstçe bulduğumu belirttim. Söylediklerim aşağı yukarı bundan ibaretti, diğerleri Madame Henriette'e saldırdıkça ben (gerçekte kendi duygularımı da aşmıştım) onu daha da ateşli savunur hale geldim. Benim bu heyecanım –üniversitelilerin deyimiyle– her iki evli çifti mat etmişti, öyle ki dördü birden birbiriyle pek uyumlu olmasalar da, birbirlerinden güç alarak üzerime geldi; yaşlı

1. (Fr.) Aslında ev sahibinin masası demektir. Bir otel ya da restoranda tüm müşterilerin oturduğu masa. (Ç.N.)

Danimarkalı bey neşeli bir yüzle elinde saati, bir futbol maçını yöneten hakem gibi oturmuş, arada bir kemikli parmaklarıyla masaya vurup "*Gentlemen, please,*"[1] diyordu. Fakat bu sadece bir dakika etki ediyordu. Beylerden biri öfkeden kıpkırmızı kesilerek üç kez masadan kalkmış ve karısı tarafından güçlükle yatıştırılmıştı – kısacası, bir on on beş dakika daha geçseydi, tartışmamız bir kavga dövüşle son bulacaktı, neyse ki Mrs. C. yatıştırıcı bir merhem gibi konuşmamızın köpüren dalgalarını düzeltti.

Mrs. C., beyaz saçlı, kibar, yaşlı İngiliz bayan masamızın fahri başkanıydı. Yerinde dimdik oturur, herkese aynı samimiyeti gösterir, pek konuşmaz, ancak büyük bir ilgiyle dinler ve bakışlarıyla insanı rahatlatırdı. Aristokrat doğasından fevkalade oturaklılık ve huzur saçardı. Her birimize ayrı ayrı ince bir nezaket göstermesine rağmen, herkese karşı belli bir mesafede dururdu: Çoğu zaman kitaplarıyla bahçede otururdu, bazen piyano çalar, nadiren insanların arasına ya da yoğun bir tartışmaya katılırdı. Buna rağmen, hepimizin üzerinde olağanüstü bir güce sahipti. Çünkü daha ilk seferinde konuşmamıza müdahale eder etmez, hepimiz çok gürültü çıkardığımız ve kendimize hâkim olamadığımız duygusuna kapılıp utandık.

Mrs. C., Alman beyin öfkeyle yerinden fırlayıp tekrar masaya oturduğu sert aradan yararlanmıştı. Beklenmedik bir şekilde açık ve gri renkli gözlerini kaldırdı, bir an için kararsızlıkla bana baktı ve sonrasında neredeyse nesnel bir açıklıkla konuyu kafasında değerlendirdi.

"Söylediklerinizi yanlış anlamadıysam, Madame Henriette'in, bir kadının elinde olmadan birdenbire bir maceraya sürüklenebileceğini, böyle bir kadının bir saat

1. (İng.) Beyler lütfen. (Ç.N.)

önce yapmayı kesinlikle aklından bile geçirmeyeceği davranışlarda bulunabileceğini ve bu nedenle suçlanmaması gerektiğini söylüyorsunuz, öyle mi?"

"Kesinlikle buna inanıyorum, saygıdeğer bayan."

"Ancak bu durumda her türlü ahlaki hüküm tamamen anlamsız olur ve her türlü ahlak kuralının çiğnenişi haklı bir nedene dayandırılır. Eğer siz gerçekten Fransızların dediği gibi, *crime passionnel*'in[1] cinayet olmadığını düşünüyorsanız, o zaman devlet mahkemelerine ne gerek var? Her suçta bir tutku aramak ve bu tutku nedeniyle özür bulmak için çok iyi niyet gerekmez ve siz inanılmaz derecede iyi niyetlisiniz," dedi gülümseyerek.

Sözlerinin netliği ve neredeyse neşeli tonu beni çok rahatlattı ve elimde olmadan onun o açık tavrını taklit edip yarı şaka yarı ciddi şöyle yanıt verdim: "Kuşkusuz devletin mahkemesi bu tip olayları benden daha sert değerlendiriyor; onun görevi genel ahlak kurallarını ve gelenekleri acımasızca korumaktır; bu da onun insanları affetmesini değil, yargılamasını gerektiriyor. Kaldı ki resmî kimliği olmayan ben, neden bir savcının rolünü üstleneyim ki: Ben savunmayı tercih ediyorum. İnsanları yargılamaktan değil, anlamaya çalışmaktan zevk alıyorum."

Mrs. C. bir süre açık, gri gözleriyle bana baktı ve bir an tereddüt etti. Beni doğru anlamadığından korkup sözlerimi İngilizce tekrarlamaya hazırlanıyordum ki, tuhaf bir ciddiyetle, sanki bir sınavdaymışız gibi sorular sormaya devam etti:

"Bir kadının, kocasını ve iki çocuğunu gerçek aşkı olup olmadığını bilmediği bir adam uğruna bırakmasını çirkin ve aşağılayıcı bulmuyor musunuz? Pek genç de sayılmayan ve hiç değilse çocukları adına özsaygısı ol-

1. (Fr.) Tutku cinayeti. (Ç.N.)

ması gereken bir kadının, böylesi hafif davranışını gerçekten affeder misiniz?"

"Tekrar ediyorum saygıdeğer bayan," diye ısrar ettim, "bu konuda karar vermek ya da yargılamak benim işim değil. Biraz önce abarttığımı size itiraf etmekte bir sakınca görmüyorum – o zavallı Madame Henriette kuşkusuz bir kahraman değil, maceracı bir ruh da değil, bir *amoureuse*[1] hiç değil. Onu tanıdığım kadarıyla sıradan bir insan, zayıf bir kadın, cesurca isteğinin peşinden gittiği için biraz saygı, daha çok da merhamet duyuyorum, çünkü bugün değilse bile, kuşkusuz yarın son derece mutsuz hissedecek kendisini. Belki aptalca, hatta aceleci davranmış olabilir, fakat kesinlikle basit ve adice değil, bu nedenle daha önce olduğu gibi, her kim olursa olsun bu zavallı, mutsuz kadını küçümsemesine karşı çıkarım."

"Ve siz ona karşı aynı saygıyı duyuyor musunuz? Önceki gün bir arada oturduğunuz namuslu kadınla, dün yabancı bir adamla kaçıp giden kadın arasında bir fark görmüyor musunuz?"

"Kesinlikle. En ufak, en küçük bir fark görmüyorum."

"*Is that so*?"[2] Farkında olmadan İngilizce konuşmuştu: Tüm bu konuşma onu tuhaf bir şekilde meşgul etmiş olmalıydı. Ve kısa bir an sonra net bakışlarını soru sorarcasına tekrar kaldırdı.

"Peki diyelim ki yarın Madame Henriette'i Nice'te gördünüz, o genç adamın kolunda, onu selamlar mısınız?"

"Gayet tabii."

"Peki onunla konuşur musunuz?"

"Gayet tabii."

1. (Fr.) Âşık kadın. (Ç.N.)
2. (İng.) Öyle mi? (Ç.N.)

"Eğer, eğer evli olsanız, böyle bir kadını eşinizle tanıştırır mısınız, sanki hiçbir şey olmamış gibi?"

"Gayet tabii."

"*Would you really?*"[1] dedi yine İngilizce inanmaz ve şaşkın bakışlarla.

"*Surely I would,*"[2] diye aynı şekilde İngilizce yanıt verdim farkında olmadan.

Mrs. C. sustu. Hâlâ düşünceliydi, sonra birden benim ve kendisinin cesaretine şaşırmış gibi bana bakarak şöyle dedi: "*I don't know, if I would. Perhaps I might do it also.*"[3] Sonra sadece İngilizlere has ve anlatılmaz tavırla hiçbir kabalığa başvurmadan konuşmayı bitirmek üzere ayağa kalkıp bana elini uzattı. Onun müdahale etmesiyle huzurumuz geri gelmişti, birbirimize karşı olmakla birlikte nezaketle selamlaşabildiğimiz ve tehlikeli bir şekilde gerilen havayı hafif şakalarla yumuşatabildiğimiz için hepimiz içimizden ona teşekkür ettik.

Tartışmamız, sonunda şövalyelere yakışır bir şekilde geçiştirilmiş olsa da, karşılıklı sert sözler nedeniyle diğerleriyle benim aramda bir parça yabancılık oluşmuştu. Alman evli çift sonraki günler bana karşı mesafeli davranmaya başlamışken, İtalyan çift "*cara signora*[4] Henrietta"dan bir haber alıp almadığımı soruyorlardı şakayla. Birbirimize nazik davransak da, masadaki grubumuzun samimiyetinden ve içtenliğinden bir şeyler, bir daha geri gelmemek üzere yok olmuştu.

Mrs. C. ile yaptığımız o tartışmadan sonra eskiden

1. (İng.) Gerçekten mi? (Ç.N.)
2. (İng.) Kesinlikle yapardım. (Ç.N.)
3. (İng.) Yapıp yapmayacağımı bilmiyorum, ama belki ben de yapardım. (Ç.N.)
4. (İt.) Sevgili bayan. (Ç.N.)

bana karşı olanların alaycı ve soğuk tavırlarının yerini aşırı bir samimiyete bırakması, giderek daha çok dikkatimi çekmeye başladı. Başka zamanlarda son derece çekingen olan ve yemek saatlerinin dışında masadakilerle hiç konuşmayan Mrs. C., türlü bahanelerle benimle bahçede konuşmaya çalışıyordu ve – neredeyse beni onurlandırdı diyeceğim, çünkü nazik ve mesafeli tavrı onunla yapılan sohbeti özel kılıyordu. Dürüst olmam gerekirse, beni arayıp bulduğunu, benimle konuşmak için çeşitli fırsatları değerlendirdiğini söylemeliyim, üstelik bunu öyle gözle görülür bir şekilde yapıyordu ki, yaşlı ve ak saçlı bir bayan olmasa, aklıma bambaşka şeyler gelebilirdi. Fakat birlikte sohbet etmeye başladığımızda konu her defasında dönüp dolaşıp aynı yere, Madame Henriette'e geliyordu. Görünen o ki, Mrs. C. sorumluluklarını unutan, yüreğinin sesini dinleyen güvenilmez Madame Henriette'i suçlamaktan gizli bir zevk duyuyordu. Fakat aynı zamanda benim bu nazik ve narin kadına duyduğum sempatinin sarsılmadığını görmekten de hoşlanıyordu. Her defasında konuşmayı bu noktaya getiriyordu, sonunda bu tuhaf, neredeyse acayip diyeceğim ısrar karşısında ne düşüneceğimi şaşırdım.

Derken böyle birkaç gün geçti, beş ya da altı gün, bu esnada böyle bir konuşmanın onun için neden önem taşıdığı konusunda hiç açık vermedi. Ancak bir gezinti sırasında buradaki zamanımın dolduğunu, öbür gün ayrılacağımı söylediğimde, onun için önemli olduğunu anladım. Endişesiz yüzünü birdenbire tuhaf, gergin bir ifade kapladı, deniz grisi gözlerinden adeta bulut gölgeleri geçti. "Yazık! Sizinle daha çok konuşacak şeyim vardı." O anda gözle görülür bir tedirginlik ve dalgınlıkla bunları söylerken, başka şeyler düşündüğünü ve bu düşüncelerini kafasından uzaklaştırmaya çalıştığını açığa vurdu. Anlaşılan bu dalgın hali kendisini rahatsız etmiş-

ti, çünkü birdenbire susmuşken beklenmedik bir şekilde elini uzattı.

"Aslında söylemek istediğim şeyi size açık açık söyleyemediğimi görüyorum. En iyisi size yazayım." Sonra her zamankinin aksine hızlı adımlarla otele doğru gitti.

Gerçekten de akşamleyin yemekten kısa bir süre önce odamda onun canlı ve net el yazısıyla yazdığı bir mektup buldum. Ne yazık ki gençlik yıllarımda yazılı belgelere pek önem vermemiştim, bu nedenle sadece içinde yazılanların bir özetini verebileceğim. Mrs. C. bana yaşamının bir bölümünü anlatmasına izin verip vermeyeceğimi soruyordu. Yaşamının bu bölümünün çok gerilerde kaldığını, şimdiki yaşamıyla hiç ilgisi olmadığını ve ben öbür gün oradan ayrılacağım için, yirmi yıldan uzun süredir yüreğini oyan ve düşüncelerini meşgul eden bir şeyi bana anlatmakta zorluk çekmeyeceğini yazıyordu. Eğer böyle bir konuşmayı aşırı bir ısrar olarak algılamayacaksam, verdiği saatte görüşmekten memnun olacağını belirtiyordu.

Burada içeriğini aktarmakla yetindiğim bu mektup beni fevkalade büyülemişti: Sadece İngilizce yazılmış olması bile mektuba belli bir netlik ve kararlılık kazandırmıştı. Yine de yanıt yazmam kolay olmadı, kesin yanıtımı yazıncaya kadar üç deneme yaptım:

"Şahsıma gösterdiğiniz bu güven beni onurlandırdı. Eğer beklediğiniz bir yanıtsa, dürüst olacağıma dair söz veriyorum. Kuşkusuz arzu ettiğinizden fazlasını anlatmanızı istemeyeceğimi bilmenizi rica ediyorum. Fakat anlatacaklarınızı kendinize anlatır gibi açık yürekle anlatınız. Bana duyduğunuz bu güvenin benim için bir onur olduğunu bilmenizi rica ederim."

Mektubu aynı akşam ona gönderdim, ertesi sabah yanıtı buldum:

"Son derece haklısınız: Yarım gerçeğin hiçbir değeri

yoktur, her zaman tüm gerçek önemlidir. Kendimden ya da sizden hiçbir şey saklamamak için tüm gücümü kullanacağım. Akşam yemeğinden sonra odama gelin – altmış yedi yaşında biri olarak yanlış anlaşılmaktan korkmam. Çünkü bahçede ya da diğer insanların yakınında konuşamam. Bu kararı vermenin benim için de kolay olmadığına inanmanızı isterim."

Aynı gün öğle yemeğinde havadan sudan konuştuk. Fakat bahçede karşılaştığımızda Mrs. C. gözle görülür bir şaşkınlıkla benden uzaklaştığında, bu ak saçlı yaşlı bayanın bir genç kız çekingenliğiyle çamlarla dolu caddeye çıkıp kaybolması beni utandırdığı gibi üzdü de.

Akşamleyin sözleştiğimiz saatte kapısını tıklattım, kapı hemen açıldı: Oda donuk bir loşluk içindeydi, sadece masanın üzerindeki küçük okuma lambası karanlık mekâna sarı ışık saçıyordu. Mrs. C. çekinmeden yanıma geldi, oturacağım koltuğu gösterdi, kendisi de karşıma oturdu: Tüm bu hareketlerin provasını daha önce yaptığı hissine kapıldım. Derken bir sessizlik oldu, besbelli iradesi dışındaydı, verilmesi zor bir kararın sessizliğiydi, uzun ve de gittikçe uzayan, benim de bir şeyler söyleyerek bozmaya cesaret edemediğim bir sessizlikti bu; çünkü burada güçlü bir iradenin güçlü bir dirençle karşılaştığını hissediyordum. Aşağıdaki konuşma salonundan bir valsin melodisi duyuluyordu hafif hafif, sessizliğin ağır baskısını almak istercesine gergin bir şekilde müziği dinliyordum. Mrs. C. de bu suskunluğun olağandışı gerginliğinden rahatsız olmuş gibiydi. Derken sanki atlayacakmış gibi toparlanıp başladı:

"Söze başlamak zordur. İki gündür açık ve dürüst olmak için hazırlanıyorum, umarım başarırım. Belki size, yani yabancı birine bütün bunları neden anlattığımı anlamıyorsunuzdur, fakat bu olayı düşünmeden geçirdiğim tek bir gün, hatta tek bir saat bile yok; bir insanın yaşamı

boyunca tek bir olaya, tek bir güne takılıp kalmasının tahammül edilmez olduğunu söyleyen bu yaşlı kadına inanın lütfen. Çünkü size anlatmak istediğim şey, altmış yedi yıllık yaşamımın sadece yirmi dört saatlik bir dilimidir. Ve ben bir an aptalca hareket ettiysem ne önemi var bunun, dedim kendi kendime yüzlerce kez, deli çıkıncaya kadar. Fakat vicdan dediğimiz o müphem şeyden insan kurtulamıyor; geçenlerde sizin Henriette'in olayı hakkında o nesnel görüşlerinizi dinlediğimde, hayatımın o tek günü hakkında bir yabancıyla konuşmaya karar verirsem, o günü böyle anlamsızca tekrar tekrar düşünmeyeceğimi, kendimi suçlamayacağımı düşündüm. Anglikan değil de Katolik olsaydım, günah çıkartarak içime gömdüğüm sözcüklerden kurtulurdum. Fakat bizim böyle bir tesellimiz yok ve ben bugün bu tuhaf denemeye girişerek, sizin önünüzde içimdekileri anlatarak özgür olmak istiyorum. Biliyorum her şey çok tuhaf, fakat siz hiç tereddüt etmeden teklifimi kabul ettiniz, bunun için size teşekkür ederim.

"Neyse, dediğim gibi, size yaşamımdan yalnızca tek bir günü anlatmak istiyorum – geri kalan her şey benim için önemsiz, başkaları içinse sıkıcı. Yaşamımın kırk ikinci yılına kadar geçen döneminde olağandışı tek bir şey yok. Anne ve babam İskoçya'da toprak sahibi aristokrattı, büyük fabrikalarımız ve çiftliklerimiz vardı, taşra soylularında alışılageldiği üzere yılın büyük bölümünü çiftliklerimizde geçirir, mevsimi geldiğinde ise Londra'ya giderdik. On sekiz yaşındayken bir toplulukta eşimle tanıştım, ünlü R... ailesinin ikinci çocuğuydu ve Hindistan'da on yıl orduda hizmet etmişti. Kısa süre içinde evlendik, ait olduğum sosyal sınıfın kaygısız, tasasız yaşamını sürmeye başladık, yılın üç ayını Londra'da, üç ayını çiftliklerimizde geçiriyor, geri kalan zamanda İtalya, İspanya ve Fransa'da otellerde kalıyorduk. Evliliğimize en ufak bir

gölge bile düşmedi, dünyaya gelen iki oğlumuz bugün yetişkin birer insan. Kırk yaşına geldiğimde eşim apansız öldü. Tropiklerde kaldığı yıllarda karaciğeri rahatsızlanmıştı. Korkunç geçen iki haftanın sonunda onu kaybettim. Büyük oğlum o tarihlerde askerdi, küçüğü ise kolejde okuyordu, böylece birdenbire kendimi bir boşlukta buldum, şefkatli bir beraberlik yaşamaya alışmış olan benim için bu yalnızlık korkunç bir işkenceydi. Her eşyası çok sevgili eşimin trajik ölümünü hatırlatan bomboş evde bir gün daha kalmak imkânsız görünüyordu: Böylece ben de, oğullarım evlenmediği sürece, ilerleyen yılları sık sık seyahate çıkarak geçirmeye karar verdim.

"Aslında o andan itibaren yaşamımı tümüyle anlamsız ve gereksiz bulmaya başlamıştım. Yirmi üç yıl boyunca her saatimi paylaştığım adam ölmüştü, çocuklarımın bana ihtiyacı yoktu, bense karamsarlığım ve melankolimle onları rahatsız edeceğim diye korkuyordum – kendim için ne bir şey istiyor ne de arzuluyordum. Önce Paris'e gittim, can sıkıntısından mağazaları ve müzeleri gezdim; fakat kent ve çevremdeki her şey bana yabancıydı, insanlardan kaçıyordum, çünkü matem elbiselerime diktikleri merhamet dolu bakışlarına katlanamıyordum. Bu amaçsız ayların nasıl geçtiğini hatırlamıyorum bile: Yalnızca hep ölmek istediğimi, ancak bu acı sonu hızlandıracak gücü bulamadığımı hatırlıyorum.

"Matemimin ikinci, yaşamımınsa kırk ikinci yılında değersizleşen ve benim için hiçbir önemi kalmayan kaçışım sırasında mart ayında kendimi Monte Carlo'da buldum. Doğruyu söylemek gerekirse, nedeni can sıkıntısıydı, bir bulantı sonucu hiçbir şey kalmamışçasına boşalan ruhumu, dış dünyanın cazip, küçük şeyleriyle doldurmaktı. İçimdeki duygu kıpırtıları azaldıkça, yaşamın son sürat aktığı yere doğru çekiliyordum ben de: Hiçbir şey yaşamayan biri için başkalarının tutkulu huzursuzluğu,

tıpkı tiyatro ya da müzik gibi, sinirleri harekete geçiren bir şey olabilir yine de.

"Bu nedenle sıklıkla kasinoya gidiyordum. Başka insanların yüzünde mutluluğun ya da sarsıntının izlerini görmek, içinde korkunç bir hareketsizlik olan benim için cezbediciydi. Ayrıca düşüncesiz bir insan olmamakla birlikte, eşim arada sırada oyun salonuna giderdi; bana gelince; onu sevgiyle yâd etmek için eski alışkanlıklarını sürdürüyordum. İşte orada, oyundan daha heyecanlı olan ve yıllarca kaderimi altüst eden o yirmi dört saat başladı.

"Öğle yemeğini ailemin bir akrabası olan Düşes M. ile yemiştim. *Souper*'dan[1] sonra ise uyumak isteyecek kadar yorgun değildim. Böylece kumarhaneye gittim, kendim oyuna katılmadan, masadan masaya dolaşarak oynayan insanları özel olarak seyrettim. Özel olarak diyorum, çünkü bunu bana ölen eşim öğretmişti. Bir defasında seyretmekten yorulmuş, hep aynı yüzlere bakmaktan sıkılmıştım: Bir fiş almaya cesaret etmeden önce, saatlerce koltuklarında oturan yaşlı, her tarafı kırış kırış olmuş kadınları, o hilekâr profesyonelleri, kumar kokoşlarını, acıklı romanlarda hep anlatılan, ancak ne resmetmeye değer ne de romantik olan, fakat *fleur d'élégance*[2] ve Avrupa'nın aristokratları sayılan çeşitli insanların oluşturduğu o tuhaf topluluğu seyretmekten sıkıldığımı söyleyerek şikâyet etmiştim. Fakat ben yirmi yıl öncesinin kasinolarından, masalarda fişlerin değil de nakit paranın döndüğü, hışırdayan banknotların, Napoléon altınlarının, küstahça fırlatılan beş frankların birbirine karıştığı, günün modasına uygun olarak yeniden inşa edilen gösterişli oyun kulelerinde burjuvalaşmış uyduruk seyahat

1. (İng.) Gece yemeği. (Ç.N.)
2. (Fr.) Şıklık sembolü. (Ç.N.)

ahalisinin karaktersiz oyun fişlerini har vurup harman savurduğu bugünkülerden çok daha cezbedici olan kasinolardan bahsediyorum. Daha o zamanlarda, birbirinin aynısı olan o yüzlerde pek bir çekicilik bulmazdım, ancak hobisi el falına bakmak olan eşim bana seyretmenin özel bir biçimini göstermişti, gerçekten de öylece durup seyretmekten çok daha ilginç, çok daha heyecan vericiydi: Asla yüzlere değil, aksine sadece dört köşeli masa ile, oynayanların ellerine ve el hareketlerine bakar insan. Bilmem siz de yeşil çuhalı masayı, ortadaki topun bir sarhoş gibi o sayıdan bu sayıya gittiği yeşil *karree*'yi[1] gördünüz mü hiç? Dörtgen köşelerin içine banknotların, gümüş ve altın paraların tohum gibi düştüğüne, krupiyenin küreğiyle bunları biçer gibi kazananın önüne sürdüğüne tanık oldunuz mu hiç? Böylesi bir perspektif diziliminde değişen tek şey ellerdir – yeşil masanın etrafındaki açık tenli, hareketli, bekleyiş halindeki ellerdir, her biri atlamaya hazır vahşi bir hayvan gibi, her biri farklı biçimde, farklı renkte, bazısı çıplak, bazısı yüzük ve şakırdayan zincirlerle dolu, bazısı vahşi hayvanlar gibi kıllı, bazısı nemli ve yılanbalığı gibi kıvrık, fakat hepsi de gergindir ve olağanüstü bir sabırsızlıkla titreşir. Orada olduğum her defasında ister istemez at yarışlarının olduğu pisti düşünürdüm, yarış başlamadan önce ileriye atılmasınlar diye dizginlenen atlar gelirdi aklıma: İşte masanın etrafındaki eller de aynı o şekilde titrer, ayağa kalkar ve şahlanır. Bu ellerde her şey açığa çıkar, nasıl bekledikleri, nasıl tuttukları ve durdukları anlaşılır: Hırslı, tamahkâr olanları pençe gibi, müsrif olanları gevşek, hesabını bilenleri sakin, umutsuz olanları titreyen ellerinden tanımak mümkündür; yüzlerce karakteri, parayı kavrama

1. (Fr. carré'den) Kare. (Ç.N.)

biçiminden anlayabilirsiniz. Parayı buruşturuyor mu, yoksa sinirle küçük parçalara mı ayırıyor, bitkin ve yorgun düşmüş avuçlarıyla mı ortaya sürüyor? Kumar oynarken insan kendini ele verir, biliyorum, ama ben diyorum ki, kumar sırasında özellikle elleri, kumarbazın kişiliğini ayna gibi yansıtır. Çünkü tüm kumarbazlar ya da hemen hemen hepsi, bir süre sonra yüzlerindeki ifadeyi kontrol etmeyi öğrenirler –yukarıda, gömlek yakalarının üstünde vurdumduymazlığın soğuk maskesini taşırlar–, ağızlarının etrafındaki kıvrımları yok etmeye çalışır ve heyecanlarını dişlerinin altına hapsederler, gözlerindeki endişeyi saklar, yüzlerinde hareket eden kasları yapmacık bir kibarlığın şekillendirdiği kayıtsızlıkla gizlerler. Fakat işte bütün ilgilerini, varlıklarının en görünür yeri olan yüzlerine verdikleri için ellerini unuturlar ve sadece bu ellere bakarak yukarıda gülümseyen dudakların ve kasıtlı olarak kayıtsız gibi görünen bakışların neleri gizlediğini anlayan insanlar olduğunu unuturlar. Fakat eller onların sakladıkları sırrı hiç çekinmeden açığa vurur. Çünkü öyle bir an gelir ki, güçlükle zaptedilen ve uyur gibi duran parmaklar birdenbire o kibar uyuşukluklarından silkiniverirler: Rulet topunun küçük deliğe girdiği ve kazanan numaranın ilan edildiği an, yüz ya da beş yüz el gayriihtiyarı tamamen kişiye özel, bireye özel içgüdüsel bir hareket yapar. Ve insan benim gibi –eşimin en eski tutkusuyla iyi öğrenmiş biri olarak– ellerin bu arenasını gözlemlemeye alışkınsa, her zaman başka başka, her zaman beklenmedik şekillerde açığa çıkan insan doğasını gözlemlemek, bir tiyatro oyununu izlemekten ya da müzik dinlemekten daha çok heyecan verir: Kumar oynarken ellerin kaç bin çeşit hareket ettiğini size anlatamam, kıllı ve kıvrık parmaklı vahşi canavar gibi olanlar, örümcek gibi parayı kavrayanlar, sinirli, titrek, solgun tırnaklı, neredeyse paraya dokunmaya bile cesaret edemeyenler,

soylular ve aşağı tabakadan olanlar, sert tipler ve çekingenler, hilekârlar ve kekemeler – fakat her biri farklıdır, çünkü her çift el bambaşka bir hayatı ifade eder, sadece dört beş krupiyeninki istisnadır. Onlar makineler gibidir, kumarbazların heyecanlı ellerinin aksine, onların elleri tıpkı sayım aleti gibi nesnel, işine odaklı ve kayıtsız bir şekilde işler. Fakat bu soğukkanlı eller de, av peşinde ve tutkulu kardeşlerinin tam zıddı olmakla birlikte, onlar da şaşırtıcı bir etki yaratır: Deyiş yerindeyse başka türlüdür bu eller, tıpkı isyan eden, dalgalanan ve coşan halk yığınının arasındaki polisler gibidir. Bunun dışında bir de birkaç gün sonra bazı ellerin alışkanlıklarına ve tutkularına alışmış olmanın verdiği kişisel zevki düşünün; birkaç gün içinde onların içinde bazılarını iyice tanımaya ve her birini tıpkı insanlar gibi sevimli ve düşmanca diye ayırmaya başlardım. Bazıları o kadar kaba ve açgözlü olurdu ki, çirkin bir şey görmüşçesine bakışlarımı çevirirdim. Fakat masadaki her yeni el, benim için bir yaşantıydı ve merak kaynağıydı: Çoğu zaman kişinin yüzüne bakmayı unuturdum, yukarıda yakanın içinde, bir smokin gömleğinin üzerinde ya da ışıl ışıl bir göğsün üzerinde hareketsiz duran yüze.

"O akşam kumarhaneye girdiğimde dolu iki masanın önünden geçip üçüncü masaya yöneldim, birkaç altını elimde hazır tutuyordum ki, beklenmedik bir sessizlik oldu, sözcüksüz, gergin ve suskunluğun hâkim olduğu bu sessizlik, rulet topunun iki numara arasında gidip geldiği andır, işte tam o sırada karşıdan garip bir gürültü geldi, adeta kırılan bir kemiğin çatırtısı ve çatlaması gibi bir sesti. Gayriihtiyarı şaşkınlıkla karşıya baktım. Bir de ne göreyim, –gerçekten, korktum!– benzerini daha önce hiç görmediğim iki el, kızgın hayvanlar gibi birbirine kenetlenmiş sağ ve sol el birbirini öyle sert tutuyor ve sıkıyordu ki, parmakların eklemleri, kırılan ceviz gibi sesler

çıkarıyordu. Ender güzellikte ellerdi bunlar, olağanüstü uzun, olağanüstü ince, buna rağmen adaleliydi – bembeyazdı, parmak uçlarındaki tırnaklar ise zarif bir şekilde yuvarlatılmış sedef gibiydiler. Bütün akşam bu ellere baktım –evet, bu olağanüstü, eşsiz ellere–, fakat bu ellerin beni öncelikle korkunç derecede şaşırtan yanı tutkularıydı, anlaşılmaz tutkulu ifadeleri, birbirleriyle güreşmeleri ve birbirlerini tutuşlarıydı. Bu ellerin sahibi tutku dolu biriydi, hemen anlamıştım, tutkusu kendi benliğini paramparça etmesin diye parmak uçlarında toplanmıştı. İşte şimdi... topun, tok bir sesle deliğin içine yuvarlandığı ve krupiyenin kazanan sayıyı söylediği saniyede... işte o saniyede birdenbire her iki el aynı kurşunla yere serilmiş iki hayvan gibi birbirinden ayrıldı. Yere yığıldı, ikisi birden, bitkin değildi, gerçekten ölmüştü; yere düşüşlerinde öyle hakiki bir ifade, bitkinlik, hayal kırıklığı, çarpılmışlık ve yıkım vardı ki, sözcüklerle anlatmam imkânsız. Her adalenin bir ağız olduğu ve tutkunun neredeyse gözeneklerden fışkırdığı hissedilen böylesi konuşan elleri, o güne kadar görmemiştim, o günden sonra da hiç görmedim. Bir an her ikisi de yeşil çuhanın üstünde, karaya vurmuş denizanaları gibi yığılıp kaldı, yamyassı ve ölü. Sonra ellerden biri, sağ el güçlükle parmak uçlarının üzerinde doğrulmaya çalıştı, titriyordu, geri çekildi, kendi çevresinde döndü, sendeledi, bir daire çizdi, sinirli sinirli aniden bir jeton aldı ve başparmağıyla işaretparmağı arasında küçük bir tekerlek gibi kararsız bir şekilde yuvarladı. Derken birdenbire sırtını kabartan bir kedi gibi eğilip panter gibi yüz franklık jetonu siyah zeminin ortasına fırlattı, ne fırlatması, tükürdü demek daha yerinde olur. Derken birden bir sinyale karşılık verirmiş gibi hareketsiz ve yumuşak sol el de harekete geçti, doğruldu, jetonu fırlatmaktan yorulmuş ve titreyen kardeşi sağ ele sokuldu, deyiş yerin-

deyse sürüne sürüne yaklaştı; şimdi her ikisi de ürpermiş halde yan yana duruyordu, her ikisi de donma nöbetine yakalanmış bir insanın birbirine çarpan dişleri gibi sessizce masaya vuruyordu – hayır, böyle olağanüstü bir şekilde konuşan ifadeye sahip elleri daha önce hiç görmemiştim, heyecan ve gerilimi bu denli dışa vuran böyle elleri görmemiştim. Bu kubbeli mekânda salonlardan yükselen sesler, krupiyelerin pazarcılar gibi bağırışları, insanların bir o tarafa bir bu tarafa gidip gelmeleri, yükseğe fırlayıp döndükten sonra yuvarlanarak düz ahşap hücresine sıçrayan top – parıldayan, vızıldayan ve insanın sinirlerine nüfuz eden tüm bu şeyler, titreyen, nefes alan, soluk soluğa kalan, üşüyen, ürperen ve benim büyülenmiş gibi bakakaldığım ellerin yanında birdenbire ölmüş, kaskatı kalmıştı sanki.

"Ancak sonunda daha fazla dayanamadım, bu büyülü ellerin sahibini, yüzünü görmeliydim, tedirgindim – evet, gerçekten tedirgindim, çünkü bu ellerden korkuyordum!–, bakışlarımı yavaş yavaş kollara, dar omuzlara doğru kaldırdım. Ve yine korkuyla sarsıldım, çünkü bu yüz de tıpkı eller gibi zaptedilmez, büyüleyici bir dil konuşuyordu, aynı korkunç ısrarlı ifadenin yanı sıra yumuşak, neredeyse kadınsı bir güzelliğe sahipti. O güne kadar böylesi bir yüz görmemiştim. Ben de bu yüzü, bir maskeye, gözleri olmayan bir heykele bakar gibi rahat rahat inceleme fırsatı bulmuştum: Bu kendini kaptırmış göz, bir saniye olsun ne sağa ne de sola dönüyordu, gözbebeği ardına kadar açılmış, gözkapaklarının altında belli bir noktaya dikilmiş, siyah, ölü bir cam bilye gibi duruyordu, ruletin yuvarlak küçük kutusunda deli gibi zıplayan koyu mor renkteki diğer topun ışıldayan yansıması gibiydi. Yine söylüyorum, böyle gergin, böyle büyüleyici bir yüz daha önce hiç görmemiştim. Genç, yaklaşık yirmi dört yaşında bir delikanlının yüzüydü bu; ince, zarif,

biraz da uzunca ve ifade dolu bir yüzdü. Tıpkı elleri gibi tam erkeksi değildi, aksine tutkuyla oyun oynayan bir erkek çocuğunun yüzüydü – fakat tüm bunları çok sonra fark ettim, çünkü o anda bu yüz, hırs ve cinnet ifadesinin arkasında kaybolmuştu. İnce ve aç kurtlar gibi açılmış ağzının arasından dişlerinin yarısı görünüyordu: On adım öteden dişlerin nasıl da ateşli ateşli birbirine vurduğu ve dudakların hareketsiz ve açık kaldığı görülüyordu. Açık renkli saçlarından bir tutam alnına yapışmıştı, bedeni sanki düşecekmiş gibi öne doğru iyice eğilmişti, derisinin altında küçük dalgalar hareket ediyormuş gibi burun deliklerinin etrafında sürekli kımıldanmalar vardı. Öne eğdiği başı, farkında olmadan gittikçe daha da öne eğiliyordu, küçük topun girdabına kapılmış gibi; işte o zaman ellerini niçin kramp girmiş gibi bastırdığını anladım: Öne eğilmiş bedenini, ancak ellerini bu şekilde bastırarak, ancak bu kramp sayesinde dengede tutabiliyordu. Bugüne kadar hiç –hep tekrar etme gereğini duyuyorum– tutkunun böyle açık, böyle hayvani, böyle fütursuzca, böyle çırılçıplak olarak ortaya çıktığı bir yüz görmedim ve gözlerimi diktim bu yüze... nasıl onun bakışları dönen topun sıçramasından ve zıplamasından başka bir şey görmüyorsa, ben de büyülenmiş gibi onun yüzünden başka bir şey görmüyordum. O andan itibaren salondaki hiçbir şeyi fark etmez oldum, her şey donuk, bulanık ve silik görünüyordu, bu yüzdeki ateşin dışında kalan her şey bana karanlık geliyordu, diğer tüm insanları bir yana bırakarak belki de bir saat boyunca sadece bu adamı ve hareketlerini izledim. Krupiye, açgözlü ellerine doğru yirmi altını sürdüğünde, gözlerinde göz kamaştırıcı bir ışık parladı, kramp girmiş gibi yumruk halindeki elleri açıldı ve titreyen parmakları birbirinden ayrıldı. Tam o anda yüzü birdenbire aydınlandı ve gençleşti, kırışıklıklar kayboldu, gözleri parlamaya başladı, öne doğ-

ru eğilmiş bedeni doğrulup dikleşti – zafer duygusunun rahatlığını taşıyan bir binici gibi oturmaya başlamıştı ansızın; parmakları, paraları kibir ve aşkla şakırdatıyor, dans ettiriyor ve oynatıyordu. Sonra başını yine endişeyle çevirdi, doğru izi bulmak için etrafı koklayan genç bir av köpeği gibi yeşil masayı kolaçan etti ve ani bir hareketle elindeki tüm altın paraları karelerden birinin üzerine koydu. Derken yine sabırsız bekleyiş ve gerginlik başladı. Yine dudaklardan elektriklenmiş gibi titreyen dalga hareketleri ilerledi, eller yine kramp girmiş gibi kasıldı, çocuksu yüzü şehvetli bekleyişin ardında kayboldu ve tüm bunlar titreşen gerginlik, birdenbire patlak veren hayal kırıklığı ile birbirinden ayrılıncaya kadar sürdü. Biraz önce küçük bir çocuğunki gibi heyecanlı olan yüz soldu, sarardı ve yaşlandı, gözler parlaklığını ve ışığını kaybetti ve tüm bunlar topun yanlış sayıda durduğu birkaç saniye içinde oldu. Kaybetmişti: Birkaç saniye gözlerini dikti, neredeyse hiçbir şeyi anlamıyormuş gibi aptalca baktı; fakat krupiyenin kırbaç gibi şaklayan seslenişiyle parmakları yine birkaç altın para çıkardı. Ancak güvenini kaybetmişti, paraları önce bir yere, sonra fikir değiştirip başka bir yere koydu, o sırada top dönüyordu, derken titreyen eli ani bir duyguyla, buruşuk iki banknotu daha kareye koydu.

"Bu sürekli iniş çıkışlar, kaybetmeler ve kazanmalar aralıksız bir saat kadar sürdü, bu bir saat içinde büyülenmiş bakışlarımı, her tür tutkunun akın ettiği, gelip gittiği, devamlı değişen bu yüzden bir an bile ayırmadım; gözlerimi, her bir kası duyguların her çeşidini bir fıskıye gibi fışkırtıp indiren ve olduğu gibi yansıtan ellerden ayırmadım. Işık ve gölgenin doğanın üzerinde gezindiği, tüm renklerin ve duyguların sürekli değiştiği bu yüze baktığım gibi ilgi ve merakla, tiyatroda hiçbir oyuncunun yüzüne bakmamış, şimdi olduğu gibi hiçbir zaman

kendimi tüm benliğimle bir oyuna, bu yabancı heyecanın yansımasına kaptırdığım kadar vermemiştim. O anda biri beni gözetliyor olsa, çelik gibi bakışlarımı diktiğimi görse, hipnotize edildiğimi düşünürdü; doğruyu söylemek gerekirse, içinde bulunduğum durum da tam anlamıyla bir kendinden geçişti – bu yüzdeki mimiklere bakmaktan kendimi alamıyordum; mekândaki diğer her şey, ışıklar, kahkahalar, insanlar ve bakışlar şekli olmayan sarı bir duman gibi etrafımda dolanıyor, tüm bunların ortasında, alevler arasında bir alev gibi o yüz beliriyordu. Hiçbir şey duymuyor, hiçbir şey hissetmiyor, yanı başımda itişen insanları, ahtapot gibi birdenbire uzanan, para koyan ya da paraları toplayan elleri fark etmiyordum; topu görmüyor, krupiyenin sesini duymuyordum. Heyecan ve coşkunun bu ellerdeki abartılı yansımasında olan biten her şey bir rüya gibi geliyordu bana. Top kırmızının mı, yoksa siyahın mı üzerinde duruyor, dönmeye devam mı ediyor, yoksa yavaşlayıp duruyor mu, bunu anlamak için rulete bakmam gerekmiyordu çünkü: Her bir evre, kayıp ve kazanç, beklenti ve hayal kırıklığı, tutkunun galip geldiği bu yüzün sinirleri ve jestleriyle harekete geçen ateşli çizgilerinden okunmaktaydı.

"Fakat sonra korkunç bir an geldi – geçen tüm o süre içinde korktuğum, gergin sinirlerim üzerine bir fırtına gibi çöken ve birdenbire ortasına boşalan o an. Top yine küçük, titrek tıkırtıyla yavaşlamıştı, işte yine iki yüz dudağın birden soluğunu tuttuğu saniyeydi, krupiye bağırdı: sıfır. Aynı anda küreğiyle acele acele her yandan şıkırdayan bozuklukları, hışırdayan kâğıt paraları toplamaya başladı. İşte tam o anda kramp girmiş her iki el çok korkunç bir hareket yaptı, artık orada olmayan bir şeyi kapmak üzere atıldı, sonra vazgeçti, ölü gibi bitkin bir şekilde yere yığıldı. Fakat sonra birdenbire canlandı, hummalı bir şekilde masadan ayrılıp kendi bedenine koştu, vahşi kedi-

ler gibi bedenin gövdesinde dolaştı, yukarıdaki, aşağıdaki, sağdaki ve soldaki tüm cepleri sinirli sinirli dolaştı, orada burada unutulmuş bir altın var mı yok mu araştırdı. Fakat hepsinden de eli boş döndü, rulet tahtası yeniden dönmeye başladığında hâlâ aranıyordu, diğerlerinin oyunu devam ediyordu, bozuk paralar şakırdıyor, koltuklar yanaşıyor ve yüzlerce çeşit küçük uğultu salonu dolduruyordu. Dehşetten sarsılmış, titriyordum: Her şeyi öyle içselleştirmiştim ki, buruşuk giysinin ceplerinde, orasında burasında umutsuzca para arayan sanki benim parmaklarımdı. Sonra birdenbire karşımdaki adam tek bir hareketle doğruldu – aniden kendini kötü hisseden ve boğulmamak için doğrulan biri gibiydi; arkasındaki sandalye gürültüyle yere yuvarlandı. Fakat adam ne onu ne de sendelediği için şaşırıp kenara çekilen yanındaki insanları fark etti, yavaş yavaş yürüyerek masadan uzaklaştı.

"O anda taş kesilmiştim sanki. Çünkü bu adamın nereye gittiğini anlamıştım. Ölüme gidiyordu. Böyle ayağa kalkan biri otele, meyhaneye, kadına ya da hayat olan herhangi bir yere değil, ölüme giderdi ancak. Bu Cehennem gibi salonda en duygusuz insan bile, bu adamın herhangi bir yerde bir evi, bankada parası ya da sığınabileceği akrabaları olmadığını, tam aksine son parasıyla, hatta hayatıyla kumar oynadığını, şimdi ise sendeleye sendeleye başka bir yere, fakat kesinlikle bu yaşamın dışındaki bir yere gittiğini anlardı. Hep korkmuştum, daha ilk andan itibaren bu oyunda kazanmaktan ve kaybetmekten daha önemli bir şey olduğunu gizemli bir şekilde hissetmiştim hissetmesine, yine de adamın gözlerinde hayatın nasıl da birdenbire boşaldığını ve ölümün daha biraz öncesine kadar capcanlı olan yüze yerleştiğini gördüğümde, içimde adeta kara bir şimşek çaktı. Adam yerinden kalkıp sendelemeye başladığında, farkında olmadan –onun davranışları o kadar içime işle-

mişti ki– ben de elimle bir yere tutunmak zorunda kaldım, çünkü nasıl biraz önce damarlarındaki ve sinirlerindeki gerilim içime işlediyse, şimdi de sendeleyişi benim bedenime geçmişti. Fakat sonra bir şeyler beni sürükledi, onun peşinden gitmeliydim: Ben istemesem de, ayaklarım gidiyordu. Bütünüyle bilinçdışı gelişiyordu, ben bir şey yapmıyordum, aksine bana bir şeyler yaptırılıyordu, kimseye aldırmadan, kendimi hissetmeden, çıkışa doğru koridorda yürüdüm.

"Adam vestiyerin oradaydı, görevli ona paltosunu getirdi. Fakat kolları itaat etmiyordu. Bu nedenle görevli sakat birini giydirir gibi güçlükle giyinmesine yardım etti. Mekanik bir şekilde bahşiş vermek için elini yeleğinin cebine götürdüğünü gördüm, fakat eli boştu. İşte o anda her şeyi hatırlar gibi oldu, görevliye birkaç sözcük kekeledi ve biraz önceki ani davranışı gibi öne eğildi, bir sarhoş gibi kasinonun merdivenlerini indi. Görevli arkasından önce aşağılayarak, sonra ise durumu kavradığı için gülümseyerek baktı bir süre.

"Bu hareket o kadar sarsıcıydı ki, tanık olduğum için utanç duydum. Gayriihtiyarı kenara çekildim, bir yabancının çaresizliğini sanki tiyatro sahnesinde bir oyun seyrediyor gibi izlediğim için utandım – derken birdenbire o anlaşılmaz korku, adamı takip etmeye zorladı beni. Çarçabuk mantomu aldım, belirli bir şey düşünmeden, mekanik bir şekilde, tamamen içgüdüsel bir şekilde bu yabancı adamın peşine düştüm karanlıkta."

Mrs. C. anlatımına bir an ara verdi. Karşımda hareketsiz bir şekilde oturmuş, o sakin ve tarafsız tavrıyla neredeyse hiç durmadan konuşmuştu, tıpkı kendini içsel olarak hazırlayıp olayları kafasında titizlikle oturtmuş bir insan gibi. Şimdi ise ilk kez duraksamış, tereddüte

kapılmıştı ve birden anlatmayı bırakıp bana döndü:

"Size ve kendime söz verdim," diyerek biraz tedirgin bir şekilde devam etti, "tüm gerçeği en doğru şekilde anlatmaya. Fakat sizden samimiyetime inanmanızı ve davranışlarımdaki suskunluğa başka anlamlar yüklememenizi rica ediyorum, çünkü bunlar her ne kadar bugün belki utanmayacağım şeyler olsa da, tamamen yanlış anlaşılabilir. Yani bu darmadağın olmuş kumarbazın arkasından gitmemin nedeni, ona âşık olmam falan değildi – onun bir erkek olduğunu bile düşünmedim, gerçekten de o gün kırkını aşmış olan ben, eşimin ölümünden sonra herhangi bir adama bakmamıştım bile. Benim için böyle şeylerin zamanı geçmişti: Bunu özellikle vurguluyorum, çünkü aksi halde sonradan anlatacaklarımın korkunçluğu anlaşılmaz. Öte yandan beni bu mutsuz insanın arkasından gitmeye zorlayan nedeni açıklamak da zor olur: Bunun nedeni meraktı, her şeyden önce müthiş bir korkuydu, daha doğrusu korkunç bir şeyler olacağı korkusuydu ve bu korkunç şeylerin bir bulut gibi daha ilk saniyeden itibaren bu genç adamın üzerine çöktüğünü hissetmiştim. Fakat bu tür duyguları insan ne inceleyebilir ne de analiz edebilir, edemez, çünkü bunlar ister istemez birdenbire, aniden ortaya çıkar – bana gelince; benim yaptığım, caddede arabanın önüne fırlayan bir çocuğu tutup çekmek gibi içgüdüsel bir hareketten ibaretti. Ya da şöyle açıklayayım, kendisi yüzme bilmeyen bir insanın, boğulmak üzere olan birini kurtarmak için köprüden aşağıya atlaması gibi. Bu insanları, yaptıkları hareketi düşünmeye bile zaman bulamadan aşağıya atlamaya iten iradelerinin dışındaki istek, aşağıya çeken gizemli güç gibi, işte ben de aynı bu şekilde, neyin ne olduğunu doğru dürüst düşünüp tartmadan bu mutsuz insanın arkasından oyun salonundan kapıya, kapıdan terasa çıktım.

"Eminim ki ne siz ne de çevresinde olup bitene duyarlı bir kimse bu endişeli meraktan kendini alabilirdi, çünkü aslında en fazla yirmi dört yaşında olan bu gencin yaşlı bir adam gibi güçlükle, bir sarhoş gibi sallana sallana, ayakta duramayacak kadar zayıf ve güçsüz bir şekilde merdivenlerden inip caddeye çıkışını görmekten daha korkunç bir manzara olamaz. Dışarıdaki bankın üzerine bedenini ağır bir çuval gibi bıraktı. Bu halini içim ürpererek izledim: Genç adam yolun sonuna gelmişti. Bir ölü ya da hiçbir kasında hayat belirtisi olmayan bir insan böyle yığılabilirdi ancak. Başı, bankın sırt kısmına, arkaya doğru yan düşmüştü, kolları cansız gibi aşağıya sarkıyordu, ışığı titrek sokak lambasının yarı karanlığında oradan geçenler onun ölmüş olduğunu sanabilirdi ve işte –neden önümde birdenbire böyle bir hayalin canlandığını açıklayamam, fakat aniden, sanki elimle dokunabilirmişim gibi somut, canlı, korkunç ve inanılmaz derecede gerçekmiş gibi– tam o saniyede onu vurulmuş, ölü olarak canlandırdım gözümün önünde ve gayriihtiyarı cebinde bir tabanca olduğuna ve ertesi gün bu ya da başka bir bankın üzerinde, cansız ve kanlar içinde bir ceset bulunacağına inandırdım kendimi. Çünkü kendini bankın üzerine bırakışı, tıpkı derine düşen ve dibi bulmadan durmayan bir taşın hareketi gibiydi: Bitkinlik ve çaresizliğin insan bedeninde bu denli ifade bulduğuna daha önce hiç tanık olmamıştım.

"Bir de benim durumumu düşünün: Oraya öyle hareketsiz yığılmış adamın oturduğu bankın yirmi otuz adım gerisinde, ne yapacağımı bilmeden duruyordum: Bir yandan ona yardım etmek istiyordum, öte yandan aldığım terbiye, gördüğüm eğitim nedeniyle sokaktaki yabancı bir adamla konuşmaktan çekiniyordum. Sokaktaki lambaların soluk ışığı kapalı gökyüzünde titriyordu, gelip geçen tek tüktü ve onlar da acele acele uzaklaşıyordu,

çünkü neredeyse gece yarısı olmak üzereydi ve ben kendini öldürmek üzere olan bu adamla parkta tek başınaydım. Beş defa, on defa tüm gücümü toparlayıp ona doğru yöneldim, fakat her defasında bir utanç duygusu ya da belki de düşen insanların kendilerine yardım elini uzatanları da dibe çektikleri konusundaki içgüdü beni bundan alıkoyuyordu – ve bu gidip gelmeler arasında bu anlamsız ve gülünç durumu kendim de fark ettim. Buna rağmen ne adamla konuşmaya cesaret edebiliyor ne de çekip gidebiliyordum. Umarım bana inanırsınız, oradan görünmeyen denizin binlerce küçük dalgası zamanı parçalarken, ben terasta kararsız bir şekilde bir saat kadar, bana sonsuzmuş gibi gelen bir saat boyunca ne yapacağımı bilmez bir halde gidip geldim; bir insanın fevkalade çöküşü beni öylesine sarsmış ve adeta olduğum yere çakmıştı.

"Fakat yine ne tek kelime edebiliyor ne de bir şey yapabiliyordum, belki de gece boyunca orada bekleyip duracaktım ya da belki de bencilce davranıp eve gidecektim, hatta bu çaresizlik yumağını kendi haline bırakacaktım – fakat birdenbire ortaya çıkan bir güç kararsızlığımı yendi. Yağmur yağmaya başlamıştı. Zaten bütün akşam boyunca rüzgâr, denizin üzerine ağır, nemli bahar bulutları sürüklemişti, insan ciğerlerinde, yüreğinde gökyüzünün ağırlığını hissediyordu – birden bir yağmur damlası yere düştü, derken birdenbire rüzgârın kovaladığı ağır, nemli ve şiddetli bir yağmur başladı. Gayriihtiyarı küçük bir dükkân saçağının altına sığındım, şemsiyemi açtığım halde deli gibi bastıran sağanak yağmur elbiselerime sıçrıyordu, gürültüyle yere düşen yağmur damlalarının soğuk serpintisini yüzümde ve ellerimde hissediyordum.

"Fakat –öyle korkunç bir manzaraydı ki, üzerinden yirmi yıl geçmiş olmasına rağmen, her hatırladığımda içim ürperir– neredeyse göğü yararcasına yağan şiddetli

yağmura rağmen, o zavallı talihsiz adam bankta öylece oturuyor ve hiç kımıldamıyordu. Bütün oluklardan sular akıyordu, kentin bir yanından arabaların gürültüsü geliyordu, sağda solda paltolarının yakalarını kaldırmış insanlar yağmurdan korunmaya çalışıyordu; içinde yaşam belirtisi olan her şey korkuyla başını eğiyor, kaçışıyor ve korunacak bir saçak arıyordu – sadece bankın üzerindeki bu kapkara insan yığını kımıldamıyor ve hareket etmiyordu. Size daha önce de söyledim, bu adam her bir duygusunu bir hareket ve jestle anlatabilme gibi gizemli bir güce sahipti; fakat hiçbir şey, yeryüzündeki hiçbir şey bir insanın çaresizliğini, kendisinden böyle tamamen vazgeçtiğini, canlı bir ölü haline geldiğini bu hareketsizlik kadar sarsıcı bir şekilde ifade edemez. Orada öylece hiç kımıldamadan, boşanan yağmurun altında oturuyordu, ayağa kalkıp birkaç adım ötedeki saçağın altına gidemeyecek kadar, kendi bedenini, kendi canını umursamayacak kadar yorgundu. Hiçbir heykeltıraş, hiçbir şair, ne Michelangelo ne de Dante umutsuzluğun son noktasını, yeryüzünün son felaketini, kendini yağmurun şiddetine bırakmış, korunmak için tek bir hareket yapamayacak kadar yorgun ve bitkin olan bu canlı gibi insanın içine işleyecek kadar etkileyici bir şekilde tasvir edememiştir.

"Kendimi tutamadım, başka türlü davranmam imkânsızdı. Şiddetli yağmura rağmen bir koşu yanına gidip her tarafından sular akan adamı sarstım. 'Gelin,' dedim. Koluna girdim. Güçlükle bakışlarını kaldırdı. İçinden bir şeyler kalkmaya çalışıyor gibiydi, fakat anlamadı. 'Gelin!' dedim tekrar, neredeyse kızgın bir ses tonuyla ve ıslak kolundan tutarak. İşte o zaman yavaş yavaş, isteksizce ve sendeleyerek kalktı. 'Ne istiyorsunuz?' diye sordu, buna verecek bir yanıtım yoktu, çünkü onu nereye götüreceğimi ben de bilmiyordum. Yalnızca bu soğuk

yağmurdan kurtarmak istiyordum, onun anlamsız ve son derece umutsuz bir şekilde bankta çakılıp kendini öldürmesine izin vermeyecektim. Kolunu bırakmadım, aksine her şeye boş vermiş bu adamı, rüzgârın şiddetlendirdiği öfkeli yağmurdan bir nebze olsun koruması için önünde ince bir saçağı olan küçük dükkâna doğru çektim. Sonrasında ne yapacaktım bilmiyordum, bir şey istemiyordum da. Sadece kuru bir yere, bir saçağın altına çekmek istiyordum bu adamı; sonrasını düşünmüyordum.

"Böylece ikimiz dar ve kuru yerde yan yana durmaya başladık, arkamızda küçük dükkânın indirilmiş kepengi, üstümüzde küçücük bir saçak vardı. Doyumsuz sağanak, şiddetli rüzgârın etkisiyle sürekli elbiselerimizi ve yüzümüzü ıslatıyordu. Durumumuz gittikçe katlanılmaz hale geldi. Sırılsıklam olmuş bu yabancı adamın yanında daha fazla kalamayacaktım. Öte yandan onu buraya sürükledikten sonra öylece bırakıp gidemezdim. Bir şey olmak zorundaydı: Yavaş yavaş doğru ve net düşünmeye çalıştım. En iyisi onu bir arabaya koyup evine göndermek, sonra da evime gitmek diye düşündüm: Ertesi *sabah nasılsa başının çaresine bakar, dedim kendi kendime* ve yanımda hareketsiz öylece duran ve gözlerini geceye dikmiş adama sordum: 'Nerede oturuyorsunuz?'

"'Evim yok... bu akşam Nice'ten geldim... bana gidemeyiz.'

"Son cümleyi hemen anlayamamıştım. Sonra ise beni koket kadınlardan biri sandığını anladım, geceleri yüzlercesi kasinonun etrafında dolanan ve kumarda kazanan adamlardan ya da sarhoşlardan para sızdırmaya çalışan o kadınlardan biri sanmıştı beni. Eh, başka türlü düşünmesi de imkânsızdı, çünkü şimdi size anlatırken durumumun ne kadar olağandışı, hatta ne kadar tuhaf olduğunun farkına varıyorum. Onu o banktan çekip sürüklemem kibar bir bayanın yapacağı bir şey değildi, bu

nedenle hakkımda farklı düşünmesi beklenemezdi. Fakat bu ilk anda aklıma gelmemişti. Çok sonra benim hakkımda çok yanlış bir yargıya vardığını anladım. Çünkü aksi halde onun yargısını daha da güçlendirecek şu sözleri söylemezdim. Yani ona şöyle dedim: 'O zaman bir otele gideriz. Burada kalamazsınız. Hemen başımızı sokacak bir yer bulmamız lazım.'

"Bunu söyler söylemez hakkımda ne kadar yanlış düşündüğünü hemen anladım, çünkü bana dönüp alaycı bir ifadeyle şöyle dedi: 'Hayır, benim odaya ihtiyacım yok. Benim hiçbir şeye ihtiyacım yok. Boşuna zahmet etme, benden bir şey alamazsın. Yanlış adamı seçtin, benim hiç param yok.'

"Bunları öyle korkunç, öyle bir umursamazlıkla söylemişti ki ve sırılsıklam olmuş, kendisi gibi yüreği de bitkin düşmüş bu adamın yorgun bir şekilde duvara yaslanması, orada öylece durması o kadar sarsıcıydı ki, bu küçük ve aptalca hakaret karşısında alınganlık yapmaya zaman yoktu. Onun kumarhaneden çıkışını gördüğümde ve yaklaşık bir saat boyunca ne hissettiysem onu hissediyordum yalnızca: Burada genç, canlı, nefes alan bir adamın ölümün eşiğinde durduğunu ve onu kurtarmak zorunda olduğumu düşünüyordum. Biraz daha yaklaştım.

"'Parayı düşünmeyin ve benimle gelin lütfen. Burada kalamazsınız, size kalacak bir yer bulacağım. Sizin bir şey düşünmeniz gerekmiyor, haydi gelin!'

"Başını çevirdi, çevremizde yağmur patır patır indirirken ve yere inen damlalar ayağımıza sıçrarken, karanlığın ortasında ilk kez yüzümü seçmeye çalıştığını fark ettim. Vücudu da yavaş yavaş uyuşukluğu üzerinden atıyordu.

"'Nasıl istersen,' dedi direnmekten vazgeçerek. 'Benim için hepsi bir... Hem sonra niye olmasın? Gidelim.' Şemsiyeyi açtım, bana yanaşıp koluma girdi. Bu ani ya-

kınlık hoşuma gitmedi, hatta beni dehşete düşürdü, yüreğimin ta derinine kadar ürperdim. Fakat ona bir şey yasaklamaya cesaret edemedim; çünkü onu uzaklaştırdığımda yine boşluğa düşecekti ve şimdiye kadar yaptığım her şey boşa gidecekti. Kasinodan henüz birkaç adım uzaklaşmıştık ki, bu adamla ne yapacağımı, onu nereye götüreceğimi bilmediğimi fark ettim. En iyisi onu bir otele götürmek, geceleyeceği ve evine dönebileceği kadar para vermek, diye geçirdim aklımdan, sonrasını düşünmedim. Kasinonun önünden hızla geçen arabalardan birini durdurdum. Arabacı nereye gitmek istediğimizi sorduğunda ne diyeceğimi bilemedim. Ve birden yanımda sırılsıklam olmuş adamla iyi bir otele alınmayacağımızı düşündüm, öte yandan gerçekten deneyimsiz biri olarak yanlış anlaşılacağımı aklıma bile getirmeden, arabacıya şöyle dedim: 'Sıradan bir otele!'

"Yağmurdan sırılsıklam olmuş arabacı kayıtsız bir şekilde atlarını sürdü. Yanımdaki yabancı adam tek kelime etmiyordu, tekerlekler şakırdaya şakırdaya dönüyor, yağmur suları cama vuruyordu: Bu karanlık, ışıksız ve tabutu andıran dörtgen içinde bir cesetle berabermişim gibi geliyordu bana. Bu sessiz birlikteliğin tuhaflığını ve korkunçluğunu yumuşatmak için herhangi bir sözcük aradıysam da bulamadım. Birkaç dakika sonra araba durdu, önce ben inip arabacının parasını verdim, arkamdan neredeyse uyuklamakta olan genç adam inip arabanın kapısını kapattı. Küçük ve yabancı bir otelin kapısı önündeydik, başımızın üzerinde camlı küçük bir saçak, anlaşılmaz geceyi korkunç bir monotonlukla saran yağmurdan koruyordu.

"Yabancı adam kaderine boyun eğmiş bir şekilde ister istemez duvara yaslanmıştı, üstünden başından yağmur suları damlıyordu. Boğulmak üzereyken nehirden çıkarılmış ve şuuru henüz yerine gelmemiş biri gibi ora-

da öylece duruyordu ve yaslandığı yerde, üstünden akan sular küçük bir göl meydana getirmişti. Üzerindeki suları silkelemek, su içinde kalan şapkasını çıkarmak, alnındaki ve yüzündeki sulardan kurtulmak için en ufak bir gayret göstermiyordu. Hiçbir şeye karışmadan orada öylece duruyordu, onun bu halinin beni nasıl sarstığını size anlatamam.

"Fakat şimdi bir şeyler olmak zorundaydı. Elimi çantama götürdüm. 'Burada yüz frank var,' dedim, 'bununla oda kirasını ödeyebilir ve yarın Nice'e dönebilirsiniz.'

"Şaşırmış bir halde bana baktı.

"'Sizi kumarhanede izledim,' dedim tereddüt ettiğini görünce. 'Her şeyinizi kaybettiğinizi biliyorum ve korkarım ki bir delilik yapmak üzereydiniz. Size yardım etmemi kabul etmeniz ayıp değil... Alın şunu!'

"Fakat adam hiç beklemediğim bir enerjiyle elimi geri itti. 'Sen iyi bir insansın,' dedi, 'fakat paranı boşa harcama. Bana artık yardım edilemez. Bu gece uyumuşum ya da uyumamışım, hiç önemi yok. Yarın zaten her şey bitmiş olacak. Bana yardım edilemez.'

"'Hayır, bunu almalısınız,' diyerek ısrar ettim, 'yarın her şeyi daha farklı düşüneceksiniz. Gündüz her şey daha farklı görünür insana.'

"Ancak ona parayı tekrar uzattığımda neredeyse sert bir hareketle elimi itti. 'Bırak,' dedi boğuk bir sesle, 'hiçbir anlamı yok. İçerde insanların yatağını kanla kirletmektense kendimi dışarıda gebertirim daha iyi. Yüz frankla bana yardım edilemez, bin frankla da edilemez. Elimdeki son birkaç frank da olsa yarın kumarhaneye gider, hepsini kaybedinceye kadar da vazgeçmem. Niçin yeniden başlayayım ki, usandım artık.'

"Bu boğuk sesin yüreğimin ta derinine nasıl indiğini bilemezsiniz: Ama düşünün bir kere: İki adım ötenizde

genç, aydınlık, canlı, nefes alan bir insan var ve tüm gücünüzle bir şeyler yapmadığınız takdirde bu düşünen, konuşan, nefes alan genç iki saat içinde bir ceset olacak. Derken bu anlamsız direnci kıracak öfke ve kızgınlıkla kolunu tuttum. 'Yeter bu saçmalık. Şimdi yukarıya çıkıp bir oda tutacaksınız, ben de yarın sabah erkenden gelip sizi trene bindireceğim. Buradan ayrılmak zorundasınız, hemen yarın evinize dönmek zorundasınız, biletinizi kesip trene bindiğinizi görmeden buradan ayrılmayacağım. Genç bir insan yalnızca birkaç yüz ya da birkaç bin frank kaybettiği için hayatından vazgeçmez. Bu korkaklık, öfke ve kızgınlık nöbetidir. Yarın siz de bana hak vereceksiniz!'

"'Yarın!' diye tekrarladı garip ve alaycı bir tonla. 'Yarın! Yarın nerede olacağımı bir bilsen. Ben kendim bilsem, biraz da merak ediyorum doğrusu. Hayır, evine git çocuğum, boşuna çabalama ve paranı sokağa atma.'

"Fakat vazgeçmedim. Bir tutku, bir çılgınlık gibiydi benimkisi. Zorla elini tutup banknotu avucuna sıkıştırdım. 'Parayı alıyorsunuz ve hemen yukarı çıkıyorsunuz,' dedim ve kararlılıkla kapının ziline bastım. 'İşte zile bastım, şimdi otel görevlisi gelecek, siz yukarı çıkıp hemen yatacaksınız. Yarın saat dokuzda kapıda sizi bekleyeceğim ve sizi trene götüreceğim. Siz hiçbir şeyi düşünmeyin, eve gidebilmeniz için gerekli her şeyi ben halledeceğim. Fakat şimdi gidip yatın, uykunuzu iyice alın ve başka hiçbir şey düşünmeyin!'

"Tam o sırada kapı içerden anahtarla açıldı ve bir görevli çıktı.

"'Gel!' dedi birden genç adam sert ve kızgın bir tonla, bileğimde çelik gibi parmaklarını hissettim. Korktum... öyle korktum, öyle kalakaldım, şimşek çarpmışçasına tüm duyumlarımı kaybetmiş gibi oldum... karşı koymak, bileğimi kurtarmak istedim... fakat iradem fel-

ce uğramış gibiydi... ve ben... Anlayacağınız üzere... ben... orada bekleyen ve sabırsızca duran otel görevlisinin önünde yabancı bir adamla güreşmekten utandım. Ve böylece... birden kendimi otelin içinde buldum; konuşmak, bir şeyler söylemek istiyordum fakat boğazım tıkanmıştı adeta... kolumun üzerinde onun ağır ve emreden eli vardı... elinin beni nasıl merdivenlerden yukarıya doğru çektiğini doğru dürüst hatırlamıyorum... bir anahtar sesi duydum... Ve birden bu yabancı adamla adını bugün bile bilmediğim otelin birindeki yabancı bir odada yapayalnız kaldım."

Mrs. C. durdu ve birden ayağa kalktı. Anlaşılan artık istese de sesi çıkmıyordu. Pencereye doğru ilerledi, birkaç dakika sessizce dışarıya baktı ya da belki de alnını soğuk cama dayadı: Dikkatli bakmaya cesaretim yoktu, çünkü yaşlı kadını heyecanlanırken izlemekten utanıyordum. Bu nedenle sessizce, hiç soru sormadan, sesimi çıkarmadan, rahatlayıp geri gelinceye ve karşıma oturuncaya kadar bekledim.

"İşte, en ağır şeyi söylemiş oldum. Umarım bana inanıyorsunuzdur, kutsal olan her şey üzerine, şerefim ve çocuklarım üzerine yemin ederim ki, o saniyeye kadar bu yabancı ile bir... bir ilişki kurmayı aklımın ucundan bile geçirmemiştim, evet, gerçekten de asla kendi isteğimle değil, düz yolda giderken yolumu kaybetmiş gibi birdenbire varlığımla bu durumun içine, bilincimin dışında itilmiştim sanki. Size ve kendime dürüst olacağıma dair yemin ettim, bu nedenle tekrar ediyorum, sadece yardım isteğiyle, başka hiçbir nedenle, kişisel bir duyguyla, bir arzuyla ya da bilerek bu trajik maceraya sürüklenmedim.

"O odada, o gece neler olduğunu anlatmamamı hoş

görün; yaşamım boyunca bir saniye bile o geceyi unutmadım ve asla da unutmak istemiyorum. Çünkü o gece bir insanla onun hayatı için mücadele ettim, çünkü yine söylüyorum: Bu bir ölüm-kalım mücadelesiydi. Tüm duygularımla bu yabancı insanın, bu, neredeyse her şeyini kaybetmiş insanın, ölümün eşiğine gelmiş bu insanın tüm hırsları ve tutkularıyla son bir şeye tutunduğunu hissediyordum. Ayağının altındaki uçurumu hisseden bir insan gibi kenetlenmişti bana. Ben ise sahip olduğum her şeyle onu kurtarmak için çabalıyordum. İnsan böyle bir ânı hayatında ancak bir defa yaşar ve böyle bir şey ancak milyonda bir insanın başına gelebilir, o korkunç tesadüf olmasaydı, ben de asla bir insanın, her şeyden vazgeçmiş, her şeyini kaybetmiş bir insanın nasıl bir ateşle, nasıl bir umutsuzlukla ve karşı konulmaz bir istekle hayatın her kızıl damlasını emdiğini asla öğrenemeyecektim; yirmi yıl boyunca varlığın her türlü şeytani güçlerinden uzak yaşadığım için, doğanın bazen nasıl da ateşi ve buzu, ölümü ve yaşamı, coşkuyu ve umutsuzluğu birkaç nefese sığdırabildiğini hiç kavrayamayacaktım. Ve o gece mücadele ve konuşmayla, tutku, öfke ve nefretle, yalvarıp yakarmanın ve sarhoşluğun gözyaşlarıyla öyle doluydu ki, bana bin yıl sürmüş gibi geldi ve uçurumun dibinde birbirine kenetlenmiş şekilde sendeleyen iki insan olan biz, biri ölüme susamış, diğeri her şeyden habersiz, bu öldürücü karışıklıktan bambaşka, tamamen değişmiş bir şekilde, farklı duyular ve duygularla çıktık.

"Fakat bundan bahsetmek istemiyorum. Bunları ne tasvir edebilirim ne de tasvir etmek istiyorum. Yalnızca ertesi gün uyandığımdaki o inanılmaz dakikayı anlatmak istiyorum. Kurşun gibi ağır bir uykudan, o güne kadar hiç bilmediğim bir gecenin karanlığından uyandım. Gözlerimi açıncaya kadar uzun bir süre geçti, gördüğüm ilk şey, yabancı bir odanın tavanıydı; gözlerimi yavaş yavaş

bu tamamen yabancı, tanıdık olmayan, nasıl geldiğimi bilmediğim çirkin odada gezdirdim. Önce bunun bir rüya olduğuna inandırdım kendimi, bunaltıcı ve dağınık bir uyku sonrasındaki daha açık ve daha net bir rüya olduğunu düşündüm, fakat pencerelerden berrak ve gözle görülür gerçek güneş ışınları girmekteydi, sabah güneşi, aşağıdan, caddeden arabaların gürültüleri, tramvayların zilleri ve insan sesleri geliyordu – ve bunları duyduktan sonra artık rüya görmediğimi, uyanmış olduğumu anladım. Kendimi toparlamak için gayriihtiyarı doğruldum ve orada... bakışlarımı yana çevirdiğimde... orada gördüm –duyduğum korkuyu asla size tasvir edemem–, yabancı bir adamın geniş yatakta, benim yanımda uyuduğunu... fakat yabancı, yabancı, yabancı, yarı çıplak, tanımadığım bir insan... Hayır, o korku, biliyorum, tanımlanamaz: O kadar korkunç bir şekilde üzerime geldi ki, bitkin bir şekilde geri yığıldım. Fakat bu, olan biteni anlamadığım ve gerçekten kendimden geçtiğim anlamına gelmemeli, tam tersine şimşek hızıyla her şeyi hatırladım, ancak açıklayamadım, kendimi birdenbire tamamen yabancı bir insanla, yabancı bir yatakta ne olduğu belirsiz pis bir yerde bulduğumda, duyduğum tiksinti ve utanç nedeniyle sadece tek bir şey istedim: ölmek. Bugün gibi hatırlıyorum, kalp atışlarım durmuştu, nefesimi tuttum, sanki böylece hayatımı ve bilincimi söndürebilirmişim gibi, her şeyi kavrayan ancak anlamayan bu berrak, korkunç derecede berrak bilincimi.

"Tüm uzuvlarım buz kesmiş bir halde orada ne kadar yattığımı hiçbir zaman öğrenemeyeceğim: Ölüler de herhalde böyle donuk bir şekilde tabutta yatarlar. Hatırladığım tek şey, gözlerimi kapatıp Tanrı'ya, gökteki herhangi bir güce, bütün bunların gerçek, doğru olmaması için dua ettiğimdi. Fakat keskin duyularım bütün bunların yalan olmadığını söylüyordu, yandaki odada insanla-

rın konuştuğunu, suyun aktığını, dışarıda koridorda ayak seslerini duyuyordum ve bu işaretlerin her biri duyularımın acımasızca uyandığını gösteriyordu.

"Bu korkunç durumun ne kadar devam ettiğini anlatamam: Böyle saniyeler yaşamın ölçülebilen zamanından farklıdır. Fakat birdenbire başka bir korku çöktü üzerime, avcı gibi kovalayan, zalim bir korku: Adını bile bilmediğim bu yabancı adam şimdi uyanacak ve benimle konuşacaktı: Yapmam gereken tek bir şey vardı: o uyanmadan giyinip kaçmak. Ona görünmemem, onunla konuşmamam lazımdı. Geç olmadan kendimi kurtarmalıydım, uzaklaşmalı, uzaklaşmalı, uzaklaşmalıydım, herhangi bir yaşama, otelime gitmeli, trene atlayıp bu iğrenç yerden, bu ülkeden uzaklaşmalı, onunla asla bir daha karşılaşmamalı, bir daha gözlerine bakmamalı, bir tanık, suçlayan ya da olanları bilen birini görmemeliydim. Bu düşünceler sersemliğimi silip attı: Büyük bir dikkatle, bir hırsızın hafif adımlarıyla adım adım (gürültü yapmamaya gayret ederek) yataktan çıktım, el yordamıyla elbiselerimi aradım. Büyük bir dikkatle elbiselerimi giydim, onun uyanacağı korkusuyla her saniye titredim, derken hazırlanmam bitti, başarmıştım. Sadece şapkam yatağın ucundaydı ve işte şimdi parmaklarımın ucunda onu almak için yaklaşmıştım – o an elimde olmayarak, yaşamıma gökten bir taş gibi düşen bu yabancı adamın yüzüne bakmak istedim. Sadece şöyle bir bakmak istedim, fakat... tuhaftı, çünkü orada uyuyan yabancı, genç adam – gerçekten benim için bir yabancıydı: İlk anda dünkü yüzü tanıyamadım. Çünkü dün ölesiye heyecanlı olduğu için tutku ve krampla gerilmiş çizgiler adeta yüzünden silinmişti – şimdi burada yatan kişinin yüzü bambaşkaydı, bir çocuğun, saflık ve neşenin aydınlattığı bir oğlan çocuğunun yüzüydü. Dün öfke ve kızgınlıkla dişlerinin arasına kenetlediği dudakları tatlı düş-

ler kuruyormuş gibi hafif aralanmış, gülümsüyordu; kırışıksız alnına sarı saçları düşmüştü ve göğsünden aldığı nefes, hafif dalgalar gibi dinlenmekte olan bedeninden çıkıyordu.

"Belki anımsarsınız, daha önce anlatmıştım; kumar masasında izlediğim bu yabancı adamın yüzünde gördüğüm hırs ve tutkunun bir insanda böylesine güçlü ve insanı korkutacak şekilde ifade bulduğuna daha önce hiç tanık olmamıştım. Şunu da söylemek isterim ki, o güne kadar hiç kimsede, hatta çocuklarda bile, hani emzirildikten sonra uyuduklarında etrafına iç açıcı pırıltılar saçan bebeklerde olur ya, onlarda bile onun yatarken yüzünde gördüğüm o parıltıyı, mutlu huzuru görmedim. Bu yüzde tüm duygular ortaya çıkıyordu, yüreğindeki tüm ağırlıkları atmış, fevkalade hafiflemiş ve kurtulmuştu. Bu şaşırtıcı manzara karşısında tüm korkularım ve endişelerim ağır siyah bir örtü gibi sıyrılıp gitti – utanmıyordum artık, hayır, aksine neredeyse sevinçliydim. Korkunç olan, elle tutulmayan şey, birdenbire benim için bir anlam kazanmıştı, seviniyordum, hatta gurur duyuyordum, şurada mutlu ve bir çiçek gibi sessiz yatan bu genç, narin, güzel insan, ben olmasaydım, parçalanmış, kanlar içinde, ezilmiş bir yüzle, cansız, gözleri yuvalarından çıkmış bir şekilde bir kayanın dibinde yatıyor olacaktı. Onu kurtarmıştım, kurtulmuştu. Ve ona baktım, yatan adama, –başka türlü ifade edemem– bir annenin bakışlarıyla, yeniden hayat verdiğim adama, kendi çocuklarımı doğururken bu kadar acılı değildi. Ve bu eski, kirli odada, bu iğrenç ve pis otel odasında –komik bulabilirsiniz– kilisedeymişim gibi bir duyguya kapıldım, mucize ve arınma duygusuyla kutsanmış gibiydim. Yaşamımın en korkunç saniyesinden ikinci bir saniye, en inanılmaz ve en muhteşem saniye doğmuştu.

"Çok gürültü mü yaptım, yoksa kendi kendime mi

konuştum? Bilmiyorum. Ancak uyuyan genç gözlerini açtı. Korktum ve geri çekildim. Genç, şaşkınlıkla etrafına baktı – tıpkı benim biraz önce yaptığım gibi, anlaşılan büyük bir derinlikten ve karışıklıktan zorla doğruluyordu. Bakışları güçlükle yabancı ve tanıdık olmayan odada gezdi ve şaşkınlıkla bana takıldı. Fakat o konuşmaya başlamadan, tamamen kendine gelmeden ben kendimi toparladım. Onun konuşmasına fırsat vermemeli, soru sormasına, yakınlaşmasına izin vermemeliydim, hiçbir şey tekrarlanmamalıydı, dün ve gece hakkında hiçbir şey konuşulmamalıydı.

"'Şimdi gitmeliyim,' dedim çarçabuk, 'siz burada kalın ve giyinin. Saat on ikide kasinonun girişinde buluşuruz: Sizin için gerekli olan her şeyi hazırlayacağım.'

"Ve onun bir şey söylemesine fırsat vermeden ve o odayı daha fazla görmek istemediğimden arkama bile bakmadan tıpkı geceyi geçirdiğim yabancının adını bilmediğim gibi adını bile bilmediğim binadan kaçarcasına uzaklaştım."

Mrs. C. anlatımına bir solukluk ara verdi. Fakat sesindeki tüm gerginlik ve acı kaybolmuştu. Yokuşu güçlükle çıkıp tepeye vardıktan sonra yokuş aşağı gayet kolay ve çabucak inen bir araba gibi rahatlamış bir şekilde anlatmaya devam etti.

"İçimdeki acı duyguların silinip gittiği gibi, sabah ışıklarının aydınlattığı ve fırtınanın gökyüzünden tüm karanlığı alıp götürdüğü caddelerden hızla otelime doğru gittim. Çünkü daha önce size anlattığım şeyi unutmayın. Eşimin ölümünden sonra hayatımdan tamamen vazgeçmiştim. Çocuklarımın bana ihtiyacı kalmamıştı, kendimden vazgeçmiştim, belli bir hedefi olmayan her hayat bir hatadır. Ve ben ilk kez beklenmedik bir şekilde

bir görev edinmiştim. Bir insanı kurtarmıştım, bütün gücümü seferber ederek onun kendi kendini yok etmesini engellemiştim. Küçük bir şeyin daha üstesinden gelinerek bu görev tamamlanmalıydı. Otelime geldim, sabahın dokuzunda geldiğim için şaşkın bakışlarla bakan kapıdaki görevliye aldırmadım – yaşadığım olayla ilgili utanç ve kızgınlık duymuyordum, aksine yaşam sevincimin birdenbire yeniden uyanması, varlığımın işe yarar olduğuna dair hissettiğim yeni bir duygu, damarlarımda sıcak bir kan gibi dolaşıyordu. Odamda çarçabuk giysilerimi değiştirdim, farkında olmadan (çok sonra fark ettim) matem giysilerimi bir yana koydum ve daha açık giysiler seçtim, para çekmek için bankaya gittim, trenlerin saatini öğrenmek için aceleyle istasyona uğradım; şaşırtıcı bir kararlılıkla birkaç diğer işi ve randevuyu hallettim. İşte şimdi kaderin önüme çıkardığı insanın eve dönüşünü ve nihai kurtuluşunu halletmekten başka bir şey kalmamıştı.

"Elbette onunla şimdi karşılaşmak için güce ihtiyacım vardı. Çünkü dün cereyan eden her şey karanlıkta olmuştu, tıpkı çağlayandan atılan iki taşın birbirine vurması gibi bir girdapta olmuştu; birbirimizin yüzünü doğru dürüst tanımıyorduk; evet, yabancının beni tanıyacağından bile emin değildim. Dün – bir tesadüf, bir sarhoşluktu, yolunu şaşırmış iki insanın ihtirasıydı, bugün ise kendimi ona dünden daha açık, net bir şekilde göstermem gerekiyordu, çünkü gün ışığının acımasız berraklığında kişiliğimle, yüzümle, hayat dolu bir insan olarak karşısında olacaktım.

"Fakat her şey düşündüğümden kolay oldu. Kararlaştırdığım saatte kasinoya doğru henüz yaklaşmıştım ki, genç bir insan oturduğu banktan fırlayıp bana doğru hızla gelmeye başladı. Şaşırmış halinde ve bir şeyler söyleyen her hareketinde öyle spontan, öyle çocuksu, öyle art

niyetsiz ve mutlu bir ifade vardı ki: Gözlerinde minnettarlık ve aynı zamanda saygı dolu bir sevinç ışıltısı, bana doğru adeta koşuyordu, benim gözlerimin onun varlığıyla şaşırdığını görünce, bakışlarını alçakgönüllülükle indirdi. Minnettarlık, insanlarda bu duyguyu görmek çok enderdir ve özellikle en çok minnet duyan insanlar bu minnetlerini ifade edemezler, şaşırmış bir şekilde susarlar, utanırlar ve bazen duraklarlar, duygularını saklamak için. Fakat bu insanda, Tanrı'nın gizemli bir heykeltıraş gibi duyguların her hareketini duygulu, güzel ve canlı olarak ortaya çıkarma yeteneğini verdiği bu insanda, tıpkı tutku gibi minnettarlığının ifadesi de tomurcuk gibi açıyor ve bedeninin özünden dışarıya ışıldıyordu. Elimi öpmek için oğlan çocuğununkine benzeyen başını eğdi, bir dakika boyunca saygılı bir şekilde parmaklarıma hafif bir öpücük kondurdu, sonra geri çekildi, nasıl olduğumu sordu, dokunaklı bir şekilde bana baktı, sözcüklerinde öyle bir saygı vardı ki, birkaç dakika içinde son korkum da kayboldu. Tıpkı duyguların aydınlanması gibi çevremizdeki manzara da karanlığından arınmış, pırıl pırıl parlıyordu: Dün öfkeyle çalkalanan deniz hareketsiz ve sessizdi ve kıyıya çarpan küçük dalgaların altındaki her çakıl taşının parıltısı, olduğumuz yerden görülecek kadar berraktı, kasino, o cehennem batakhanesi bulutsuz gökyüzünde yükseliyordu ve dün sağanak fırtınadan korunmak için saçağının altına sığındığımız küçük dükkân bir çiçekçi dükkânına dönüşmüştü: Beyaz, kırmızı, yeşil ve rengârenk çiçekler, tomurcuk ve çiçeklerden oluşan büyük demetlerle doluydu ve üzerinde rengârenk bir bluz olan bir genç kız tarafından satılmaktaydı.

"Genç adamı küçük bir restoranda öğle yemeğine davet ettim; orada bana trajik macerasının öyküsünü anlattı. Anlattıkları, onun titreyen, sinirle sarsılan ellerini yeşil masada ilk gördüğüm zaman düşündüğüm şeyleri

teyit ediyordu. Polonya'nın Avusturya kısmında yaşayan eski, soylu bir aileden geliyordu, diplomaside kariyer yapması planlanmıştı, yüksek tahsilini Viyana'da yapmış ve bir ay önce birinci sınavını başarıyla vermiş. Bunu kutlamak için yanında oturduğu ve genelkurmayda yüksek düzeyde bir subay olan dayısıyla birlikte faytona binip at yarışlarına gitmiş. Dayısının şansı açıkmış ve üç kez üst üste kazanmış: Kazandıkları kalın bir deste banknot ile şık bir restorana gitmişler. Ertesi gün başardığı sınavından dolayı diplomat adayına babası bir aylık harçlığı kadar parayı ödül olarak vermiş: Daha iki gün öncesine kadar onun için büyük miktar olan bu para, kazanmanın kolaylığını gördükten sonra gözüne önemsiz ve az görünmüş. Böylece yemekten hemen sonra yarış alanına gidip hırsla ve tutkuyla bu parayı oyuna yatırmış, artık şans mı, yoksa şanssızlık mı diyelim, parasını üçe katlayıp oradan ayrılmış. İşte sonra bu kumar çılgınlığı bazen at yarışlarında, bazen kafelerde, bazen kulüplerde devam etmiş, zamanını, öğrenimini, sinirlerini ve her şeyden önce parasını yiyip bitirmiş. Artık düşünemez, rahat uyuyamaz olduğu gibi, kendine hâkim olamaz hale gelmiş. Bir defasında bir gece her şeyini kaybetmiş olarak kulüpten eve geldiğinde giysilerini çıkarırken yeleğinin cebinde unuttuğu buruşuk bir banknot bulduğunda hemen tekrar giyinip dışarı çıkmış, kafelerden birinde domino oynayan birilerini buluncaya kadar deli gibi dolanmış ve onlarla sabahın ilk ışıklarına kadar oynamış. Bir defasında da evli kız kardeşi ona yardım etmiş ve büyük soylu bir adın mirasçısı olan kendisine seve seve kredi veren tefeciye borcunu ödemiş. Bir süre yine kumarda şansı iyi gitmiş – fakat sonra yine aralıksız kaybetmeye başlamış, kaybettikçe borçları ödemesi ve verdiği şeref sözlerini yerine getirmesi güçleşmiş. Saatini, elbiselerini rehine koyalı çok olmuş, ama

en korkuncu, yaşlı yengesinin ender kullandığı iki broşu dolaptan çalmasıymış. Bunlardan birini yüksek bir para karşılığında rehine vermiş ve o parayla aynı akşam kumar oynayıp dört katı kazanmış. Ancak broşu rehinden almak yerine bütün parasıyla oynamış ve kaybetmiş. Evinden ayrılacağı sırada hırsızlık henüz fark edilmemiş, böylece ikinci broşu rehine koymuş ve seyahate karar vermiş, içinden gelen sese uyarak rulette hayal ettiği serveti kazanmak için Monte Carlo'ya gitmek için trene binmiş. Valizini, giysilerini, şemsiyesini çoktan burada satmış, kendisine yalnızca tabancası ile dört kurşun ve vaftiz annesi Prenses X'in verdiği ve hiç ayrılmak istemediği kıymetli taşlarla süslü küçük haç kalmış. Fakat bu haçı da, akşamleyin son bir kez kumarın içini titreten o zevkini tatmak, ölümüne ya da hayatına oynamak için öğleden sonra satmış.

"Tüm bunları yaratıcı, canlı varlığının o çekici hoşluğuyla anlatıyordu. Bense sarsılmış, altüst olmuş ve heyecanlanmış bir şekilde dinliyordum; fakat bir an bile masamda oturan bu insanın aslında bir hırsız olduğunu düşünüp öfkelenmek aklımdan geçmedi. Eğer dün biri, kusursuz bir yaşam sürmüş, çevresindeki insanlardan katı, geleneksel değerler bekleyen bir kadın olan bana, kendi oğlumdan birkaç yaş büyük, broş çalmış hiç tanımadığım genç bir adamla aynı masada samimi bir şekilde oturacağımı söyleseydi, onun deli olduğunu düşünürdüm. Fakat o anlatırken bir an bile korku hissetmedim, çünkü olan biteni öyle doğal, öyle bir tutkuyla anlatıyordu ki, yaptığı bir suçtan çok bir ateş nöbetinin, bir hastalığın raporunu dinliyormuşum gibi geliyordu bana. Üstelik benim gibi bir gece önce, bir çağlayan gibi hiç beklenmedik şeyler yaşamış bir insan için 'imkânsız' sözcüğünün anlamı kalmamıştı.

"Gerçekten de o on saat içinde gerçeğe dair edindi-

ğim bilgi ve deneyim kırk yıldır sürdürdüğüm burjuva hayatında gördüklerimden çok daha fazlaydı.

"Fakat onun bu günah çıkartmasında yine de beni korkutan bir şeyler vardı, o da, kumar tutkusundan bahsederken yüzünün tüm sinirlerini elektrik gibi titreten gözlerindeki o ateşli parıltıydı. Yaşadıklarını anlatmak bile onu heyecanlandırıyordu ve o yumuşak yüzü korkunç bir netlikle, her gerilimi neşe ve acıyla ortaya koyuyordu. Elleri, o çok güzel, ince kemikli, sinirle kaplı elleri tıpkı kumar masasında olduğu gibi istemdışı, vahşi hayvanlar gibi, kovalayan ve kaçan varlıklar olmaya başladı: O anlatmaya devam ederken eklemlerden yukarıya doğru titremeye başladığını, bütün gücüyle büküldüğünü, yumruk gibi sıkıldığını, sonra yine gevşediğini ve birbiri içine girdiğini görüyordum. Broşları nasıl çaldığını anlatırken, elleri (burada gayriihtiyarı irkildim) şimşek gibi öne doğru –hırsızların yaptığı gibi– ani bir atak yaptı: Parmakların nasıl da mücevherin üzerine atladığını ve aceleyle onu avucunun içine aldığını görür gibi oldum. Ve adlandıramayacağım bir korkuyla bu insanın kanının son damlasına kadar tutkusundan zehirlendiğini gördüm.

"Onun öyküsünde beni o denli sarsan ve dehşete düşüren şey, genç, pırıl pırıl, aslında kaygısız bir doğası olan bir insanın acınası bir şekilde saçma bir tutkunun esiri olmasıydı yalnızca. Bu nedenle ilk görevim olarak beklenmedik bir anda himayeme aldığım bu insanı dostça ikna etmeye çalışacaktım, ona derhal Şeytan'a uymasını kolaylaştıran Monte Carlo'dan ayrılmasını, broşların kaybolduğu fark edilmeden ve geleceğini tehlikeye atmadan bugünden ailesinin yanına dönmesi gerektiğini söyleyecektim. Ona, seyahati ve mücevherleri rehinden kaldırması için para vereceğime dair söz verdim, ancak elbette bir şartım vardı, bugün hemen buradan ayrılacak

ve bir daha asla kartlara el sürmeyeceğine ya da herhangi bir şekilde kumar oynamayacağına dair bana söz verecekti. Bu yabancı ve yolunu kaybetmiş insanın beni önce alçakgönüllü minnettarlıkla, sonra ise yavaş yavaş parıldayan bir tutkuyla dinlediğini, ona yardım edeceğime söz verdiğimde, sözlerimi adeta içtiğini asla unutmayacağım. Birden ellerimi masanın üzerinden uzatarak unutamayacağım bir hareketle hayranlığını belirtirken yeminler etti. Açık renkli ve başka zamanlar biraz da huzursuz olan gözlerinde yaşlar vardı, bütün vücudu mutlu bir heyecanla titriyordu. Onun hareketlerindeki eşsiz ifade gücünü çok defa size tasvir etmeye çalışmıştım, fakat bu hareketini anlatamam, çünkü bu normal olarak bir insanın yüzünde hemen hemen hiç göremeyeceğimiz türden bir kendinden geçiş ve olağanüstü mutluluk ifadesiydi. Bu ancak o beyaz gölgeyle karşılaştırılabilir, hani insan bir rüyadan uyanır da karşısında bir meleğin kaybolan yüzünü gördüğünü sanır ya, işte böyle bir şey.

"Saklamak boşuna, bu bakışlara dayanamadım. Minnettarlık mutlu ediyor, çünkü insan ender yaşıyor bu duyguyu, nezaketli davranış da insana iyi geliyor ve benim gibi ölçülü, mesafeli insana böylesi bir duygusallık hoş ve mutluluk verici yeni bir şey. Ayrıca: Tıpkı bu sarsılmış, çiğnenmiş insan gibi olan manzara da dünkü yağmurdan sonra büyüleyici bir şekilde uyanmıştı. Restorandan çıktığımızda tamamen sakinleşmiş deniz pırıl pırıl parlıyordu, gökyüzüne kadar uzanıyordu maviliği, ancak biraz ilerisinde başka, daha mavi olan yerlerde beyaz martılar uçuşuyordu. Riviera'nın kıyılarını bilirsiniz. Her zaman güzeldir, fakat düz kartpostallar gibi canlı renklerini gözler önüne serer, kendini seyreden bakışlara aldırmayan, uyuklayan, ağır bir güzelliktir, o sonsuz bereketli haliyle neredeyse Doğu'yu çağrıştırır. Fakat bazen, çok ender de olsa öyle günler vardır ki, bu güzellik

ayaklanır, coşar, çeşitli ve parlayan renklerle insana seslenir, rengârenk çiçeklerini zafer edasıyla uzatır, kor gibi yanar, duyuları coşturur. İşte o gecenin fırtınalı kaosundan böylesi coşkulu bir gün doğmuştu, tertemiz yıkanmış caddeler pırıl pırıl parlıyordu, gökyüzü firuze rengindeydi ve her tarafta suya doymuş yeşilliklerden, renkli ışıklar gibi fundalıklar yanıyordu. Bunaltıcı havanın terk ettiği dağlar, güneşli havada daha aydınlık, daha yakın görünüyordu. Temizlenmiş ve parlayan kente sürüler halinde yaklaşıyordu sanki, insanların bakışlarında doğanın ısrarcı ve davetkâr çağrısı hissediliyordu ve bu çağrı, ister istemez her yüreği fethediyordu: 'Bir faytona binelim,' dedim, 've Corniche boyunca gezelim.'

"Sevinçle kabul etti: Bu genç adamın buraya geldiğinden beri ilk kez bu güzel manzarayı gördüğü ve fark ettiği anlaşılıyordu. Şimdiye kadar ağır ve ter kokan kasinonun boğucu havasından, çirkin, çarpık suratlı insanlardan, haşin, gri ve çalkantılı denizden başka bir şey görmemişti. Fakat şimdi kızgın güneşin altındaki kıyı yelpaze gibi açılmıştı, gözlerimizle kıyının bir ucundan diğer ucuna keyifle bir gezinti yapıyorduk. Yavaş yavaş giden fayton (o zamanlar otomobil henüz yoktu) muhteşem yolda ilerliyor, villaların ve insanların önünden geçiyordu: Her evin, yeşil çamların gölgesindeki her villanın önünden geçen kuşkusuz yüz kez içinden şunu geçirmiştir: İnsan burada sessiz sakin, mutlu ve dünyadan uzak yaşayabilir.

"Hayatımda hiç o an olduğumdan daha mutlu olmuş muydum? Bilmiyorum. Arabada yanımda genç adam oturuyordu, daha dün ölüme ve kötü yazgısına tutunmuşken, şimdi güneşin beyaz ışınlarının keyfini çıkarıyordu: Bütün yılları üzerinden atmış, tıpkı küçük bir oğlan çocuğuna benziyordu, duyarlı nezaketinden büyülendiğim coşkulu ve aynı zamanda saygılı gözleri olan,

güzel, oynayan bir çocuğa: Araba yokuş yukarı çıkarken atlar zorlandığında, çevik bir hareketle aşağıya inip arabayı arkadan itiyordu. Yolda bir çiçeği işaret ettiğimde koşup onu koparıyordu. Dünkü yağmurun dışarıya çıkardığı küçük bir kaplumbağayı yolun ortasında gördüğünde arabaların altında ezilmesin diye yerden alıp yeşil çimenlerin üzerine koydu. Arada bir coşkulu bir şekilde komik, hoş şeyler anlatıyordu: Sanırım böyle gülmesi bir tür kurtuluştu onun için, çünkü gülmese, şarkı söyler, sıçrar ve çılgınca şeyler yapardı herhalde, ani gösterdiği bu taşkınlıkta öylesine mutlu ve sarhoştu.

"Yolun yukarısında küçücük bir köyün içinden ağır ağır ilerlerken birden kibarca şapkasını çıkarıp selam verdi. Şaşırdım: Kimi selamlamıştı, yabancılar içindeki bu yabancı – sorum karşısında yüzü hafif kızardı ve neredeyse özür dilercesine, bir kilisenin önünden geçtiğimizi, memleketi Polonya'da, tüm katı Katolik ülkelerde olduğu gibi çocukluktan itibaren her kilisenin, her ibadethanenin önünden geçerken şapka çıkarmayı öğrendiğini söyledi. İnanca karşı gösterdiği bu hoş saygı beni derinden etkiledi, aynı anda o bahsettiği haç geldi aklıma ve ona inançlı olup olmadığını sordum. Utangaç bir hareketle, mütevazı bir şekilde evet dediğinde ve Tanrı'nın lütfundan mahrum olmamayı ümit ettiğini söylediğinde, birden aklıma bir fikir geldi, arabacıya 'Durun!' dedim ve aceleyle arabadan indim. Şaşkınlıkla beni takip etti. 'Nereye gidiyoruz?' 'Gelin benimle,' dedim.

"Onunla birlikte arkamızda bıraktığımız kiliseye gittim, tuğladan inşa edilmiş küçük bir taşra kilisesiydi. Kireçli, gri ve boş iç duvarlar pek ayırt edilmiyordu, kapı açıktı, öyle ki bir parça sarı ışık içeri sızıyor, küçük mihrabın çevresinde mavi gölgeler yapıyordu. Buhur gibi sıcak bir alacakaranlıktan iki mum, peçeli bir çift göz gibi bakıyordu. İçeriye girdik, o şapkasını çıkardı, elini

günah çıkartma kabına soktu, istavroz çıkardı ve dizlerinin üzerine çöktü. Tam ayağa kalkmıştı ki, kolundan tuttum. 'Gidin,' dedim, 'mihrabın önüne ya da sizin için kutsal olan bir resmin önüne ve orada söyleyeceklerimi tekrarlayarak yemin edin.' Şaşırarak, neredeyse korkarak bana baktı. Fakat söylediğimi çok çabuk anlayarak içinde heykel olan bir oyuğun önünde durdu, istavroz çıkarıp diz çöktü. 'Söylediklerimi tekrar edin: Yemin ederim,' – 'Yemin ederim,' diye tekrarladı ve ben devam ettim: 'Ne tür olursa olsun para karşılığında bir oyun oynamayacağıma, hayatımı ve şerefimi bu tutkuya kurban etmeyeceğime yemin ederim.'

"Titreyerek bu sözcükleri tekrarladı: Net ve yüksek bir ses tonuyla söylediği bu sözler tamamıyla boş mekânda çınladı. Sonra bir an sessizlik oldu, öyle bir sessizlik ki, dışarıda rüzgârın yapraklarına değdiği ağaçların hışırtısı duyuluyordu. Derken genç, bir tövbekâr gibi, daha önce hiç duymadığım biçimde kendinden geçmiş bir halde anlamadığım Leh dilinde hızla ve arka arkaya bir şeyler söyledi. Bu bir dua olmalıydı, teşekkür ettiğine ve pişman olduğuna dair bir dua, çünkü coşkulu biçimde günahlarını itiraf ederken başını kürsünün önünde eğiyor, her defasında daha büyük bir tutkuyla yabancı dilde dua ediyor ve gittikçe daha ateşli ve tarif edilemez bir içtenlikle duasını tekrar ediyordu. Daha önce ve daha sonra dünyanın hiçbir kilisesinde böyle bir dua etme görmedim. Elleri, bütün gücüyle ahşap dua kürsüsünü kavramış, bedeni içindeki kasırganın etkisiyle sarsılıyor ve kâh doğruluyor, kâh yine yere kapanıyordu. Bir şey görmüyor, bir şey hissetmiyordu: İçindeki her şey başka bir dünyada gibiydi, değişimin arafında ilerliyor, çok daha kutsal bir boyuta yükseliyor gibiydi. Sonunda yavaş ayağa kalktı, istavroz çıkarıp güçlükle döndü. Dizleri titriyordu, yüzü çok bitkin bir insanın yüzü gibi

bembeyaz kesilmişti. Fakat beni gördüğünde, gözleri parladı, saf ve gerçekten inanan bir insanın gülümseyişiyle aydınlandı yüzü; yaklaştı, Ruslar gibi yerlere kadar eğildi, iki elimi tuttu ve saygıyla dudaklarına götürdü. 'Sizi bana Tanrı yolladı. Bunun için ona teşekkür ettim.' Ne diyeceğimi bilemedim. Fakat o anda kilisenin orgunun bu mütevazı duygulara eşlik etmesini arzu ettim, çünkü her şeyi başarmıştım: Bu insanı sonsuza kadar kurtarmıştım.

"Kiliseden çıktık, mayıs ayının parıldayan ve ışıldayan gün ışığına attık kendimizi: Dünya hiç böyle güzel gelmemişti bana. İki saat boyunca arabayla fevkalade manzarası olan ve her dönemecinde ayrı bir güzellik sunan yolda ağır ağır gittik. Duyguların böyle anlatılmasından sonra her sözcük önemsiz kalıyordu. Bakışlarım tesadüfen onun bakışlarıyla karşılaştığında utanarak kaçırıyordum: Kendi mucizemi görmek beni çok duygulandırıyordu.

"Öğleden sonra saat beşe doğru Monte Carlo'ya geri döndük. Şimdi de akrabalarımla bir randevum vardı ve ertelemem artık mümkün değildi. Aslında içimden biraz dinlenmeyi, yaşadığım bu coşkulu duygu patlamasından sonra gevşemeyi geçiriyordum. Çünkü aşırı derecede mutlu olmuştum. Hayatımda daha önce hiç yaşamadığım aşırı heyecanlı ve coşkulu durumu sindirmek için biraz kendimi dinlemek zorunda olduğumu hissediyordum. Bu nedenle himayeme aldığım gence birkaç dakika otele kadar bana eşlik etmesini rica ettim; odama geldiğimizde ona eve dönüş yolculuğu ve mücevherleri rehinden kurtarması için para verdim. Ben akrabalarımla görüşürken o tren biletlerini alacak, Cenova üzerinden onun memleketine gidecek trenin kalkmasından yarım saat önce saat yedide istasyonun girişinde buluşacaktık. Ona beş banknotu uzattığımda dudakları tuhaf bir şekil-

de bembeyaz kesildi: 'Hayır... para... istemiyorum... rica ederim, para vermeyin!' dedi dişlerinin arasından konuşarak, o sırada parmakları sinirden kontrolsüz bir şekilde titriyordu. 'Para istemiyorum... para istemiyorum... para görmeye tahammülüm yok,' diye tekrarladı bir kez daha, tiksinti ya da korkuyla sarsılmışçasına. Fakat onun utancını gidermeye çalıştım, ödünç verdiğimi söyledim, kendini mahcup hissediyorsa bana bir makbuz kesebileceğini belirttim. 'Evet evet... makbuz,' diye mırıldandı bakışlarını kaçırarak ve sanki parmaklarını titreten yapışkan bir şeymiş gibi banknotları buruşturup bakmadan cebine koydu ve bir kâğıdın üzerine hızla bir şeyler karaladı. Başını kaldırdığında alnını nemli ter tanecikleri kaplamıştı: Sanki içinden bir şeyler dışarı çıkmak istiyor gibiydi, elindeki kâğıdı bana uzatır uzatmaz titremeye başladı ve birdenbire –ben farkında olmayarak korkuyla geri çekildim– dizlerinin üzerine çöktü ve elbisemin eteğini öptü. Anlatılamaz bir hareket: Bu davranışının etkisiyle tüm bedenim titremeye başladı. Tuhaf bir ürperti çöktü üzerime, şaşırıp kaldım ve kekeleyerek, 'Minnettarlığınızı gösterdiğiniz için size teşekkür ederim,' dedim. 'Fakat şimdi gidin lütfen! Akşamleyin saat yedide vedalaşmak için istasyonun girişinde buluşmak üzere.'

"Bana baktı, duygulandığı için parlayan gözleri nemlenmişti; bir an bana bir şeyler söyleyecek sandım, bir an bana yaklaşmak istiyormuş gibi geldi. Fakat birdenbire eğildi, iyice eğildi ve odadan çıktı."

Mrs. C. yine anlatımına ara verdi. Ayağa kalkıp pencerenin önüne gitti, dışarıya baktı ve uzun bir süre hareketsiz öylece durdu. Belli belirsiz görünen sırtında hafif, titreyen bir sallanma görür gibi oldum. Birdenbire döndü, o zamana kadar sakin ve kayıtsız olan elleri sanki bir

şeyleri parçalamak ister gibi aniden sert bir hareket yaptı. Derken sert, neredeyse cüretkâr bir şekilde bana baktı ve birden anlatmaya devam etti:

"Dürüst olacağıma dair size söz verdim. Ve şimdi bu sözün ne kadar gerekli olduğunu görüyorum. Çünkü ilk kez şimdi o gün neler yaşandığını ilk kez olduğu gibi anlatmaya çalıştığım, o anda iç içe geçmiş ve karmakarışık olan duygular için net sözcükler bulmaya çalıştığım şu an, o gün farkına varmadığım ya da varmak istemediğim şeyleri çok net görebiliyorum. Bu nedenle kendime karşı sert ve kararlı olmak, size de gerçeği anlatmak istiyorum: O gün, genç adamın odamdan çıktığı ve benim yalnız kaldığım saniyelerde –baygınlık gibi bir şey çökmüştü üzerime– yüreğime adeta sert bir şeyle vurulmuş gibiydim. Bir şey beni ölesiye yaralamıştı, fakat ne olduğunu bilmiyordum –ya da bilmek istemiyordum–, himayeme aldığım gencin dokunaklı ve saygılı tavrında beni acıyla yaralayan şey neydi?

"Fakat şimdi geçmişteki her şeyi acımasızca ve olduğu gibi, içimdeki yabancı bir şeyi çekip çıkarmak istercesine kendimi zorladığım, sizin tanıklığınızın da, utanç verici bir duyguyu korkakça saklamama izin vermeyeceğini bildiğim şu an her şey benim için çok net: O gün beni o kadar çok yaralayan şey, hayal kırıklığıydı... bu genç insanın öyle boyun eğerek çekip gitmesinden duyduğum... hayal kırıklığı... yani beni tutmak, benim yanımda kalmak için hiç çaba harcamadan... evine dönmesi, ilk söylediğimde boyun eğerek, saygıyla kabul etmesi... beni kendine çekmek yerine... bana, yoluna çıkmış bir azize gibi tapması... ve... beni bir kadın gibi görmemesi.

"Hayal kırıklığım buydu... ne o zaman ne de daha sonra kendime bile itiraf edemediğim bir hayal kırıklığı, fakat bir kadının duyguları sözcükler olmasa da, her şey

apaçık ortaya dökülmese de, her şeyi hisseder. Çünkü... artık kendimi daha fazla kandıramayacağım – o insan o gün beni kucaklasaydı ve isteseydi, onunla dünyanın öbür ucuna giderdim, kendi adıma ve çocuklarımın adına leke sürerdim... başkalarının söyleyeceklerini ve içimdeki mantığı umursamaz, onunla giderdim, tıpkı Madame Henriette'in daha bir gün öncesine kadar tanımadığı o genç Fransız'la çekip gitmesi gibi... nereye, ne kadar süreliğine gideceğimizi sormaz, geçmişteki yaşamıma dönüp bakmazdım bile... paramı, ismimi, servetimi, şerefimi bu insan için feda ederdim... dilenirdim ve sanırım onun uğruna bu dünyada her türlü aşağılanmaya katlanırdım. Utanç ya da başkalarını saymak adına ne varsa hepsini bir kenara fırlatırdım; eğer bana tek bir kelime etseydi, bana bir adım yaklaşsaydı o saniye kendimi ona verirdim. Fakat... size söyledim ya... bu tuhaf, durgun insan beni ve içimdeki kadını görmedi... ve nasıl tutkulu bir şekilde onun için yanıp tutuştuğumu ise bir başıma kaldığımda, daha biraz önce onun aydınlık ve hayal gibi yüzünde hissettiğim tutku tüm karanlığıyla içime dolduğunda ve boşlukta kendimi terk edilmiş hissettiğimde anladım. Güçlükle kendimi toparladım, sözleştiğim randevuya gitmek hiç içimden gelmiyordu. Sanki kafamda demir gibi ağır, bastıran ve ağırlığından ayakta duramadığım bir miğfer vardı; akrabalarımla buluşmak için diğer otele gittiğimde düşüncelerim de adımlarım gibi dağınıktı. Orada herkes hiç durmadan konuşurken ben sıkılmış, öylece oturdum, arada bir bakışlarımı çevreme gezdirdiğimde bulutların ışık ve gölgeler saçarak oyun oynadığı delikanlının yüzünün aksine maske takmış ya da donmuş gibi hareketsiz yüzleri gördüğümde her defasında ürktüm. Sanki bir sürü ölünün arasında oturuyormuşum gibi korkunç donuktu bu ortamdaki insanlar; fincanıma şeker koyarken, aklım başka yerde on-

larla konuşurken, içimdeki kan kıpır kıpır ediyor ve her hareketinde seyretmesi benim için tutkulu bir sevinç haline gelen ve –düşüncesi bile korkunç– bir iki saat sonra son kez göreceğim o yüz, gözlerimin önünde canlanıyordu. Farkında olmadan yavaşça iç çekmiş ya da derin derin inlemiş olmalıyım ki, eşimin kuzeni birden eğilip neyim olduğunu, kendimi iyi hissedip hissetmediğimi sordu, yüzümün soluk ve endişeli göründüğünü söyledi. Bu beklenmedik soru hemen ve zorlanmadan bir bahane bulmama yardım etti, migren ağrısı çektiğimi söyledim, bu nedenle kimseye fark ettirmeden kalkmak için izin rica ettim.

"Böylece vakit kaybetmeden otele döndüm. Ve yalnız kalır kalmaz birden bir boşluk ve terk edilmişlik duygusu ve bugün bir daha görmemek üzere ayrılacağım gençle birlikte olma arzusu birbirine karıştı. Odanın içinde bir oraya bir buraya gidiyordum, dolabı açtım, üstümü değiştirip aynanın karşısına geçtim, böyle süslenirsem onu bağlar mıyım diye içimden geçirdim. Sonra birden kendimi anlamaya başladım: Onu bırakmamak için her şeyi yapacaktım. Olağanüstü bir saniye içinde bu istek karara dönüştü. Aşağıya indim, görevliye bugün akşam trenine bineceğimi ve otelden ayrılacağımı söyledim. Acele etmem gerekiyordu: Eşyalarımı toplamama yardım edecek kat görevlisini çağırdım – zaman daralıyordu; görevliyle beraber hızlı hızlı elbiseleri ve küçük eşyaları valize koyarken yapacağım sürprizin hayalini kurdum: Ona trene kadar eşlik edecektim, son, en son dakikada vedalaşmak için elini uzattığında birdenbire şaşkın bakışları altında trene atlayacak, o gece, sonraki geceler ve – beni istediği sürece onunla olacaktım. Hoş, heyecanlı bir sarhoşluk kanımı hareketlendiriyordu; elbiseleri valize atarken bazen kat görevlisinin şaşkın bakışları altında birdenbire kahkaha atıyordum: Duygula-

rım karmakarışıktı, hissediyordum. Valizlerimi indirmeye gelen görevliye şaşkınlıkla baktım, içimdeki heyecan o kadar güçlüyken rutin şeyleri düşünmem imkânsızdı.

"Zaman daralıyordu, yediyi geçmiş olmalıydı, trenin kalkmasına çok çok yirmi dakika kalmıştı – ancak o istediği müddetçe onun yanında olmaya karar verdiğimden beri, gara gidişimin bir vedalaşma olmayacağını düşünerek kendimi teselli ediyordum; hemen hesabımı kapatmak için aşağıya indim. Kasadaki görevli paramın üstünü vermişti, tam yukarı çıkmak üzereydim ki, biri hafifçe omzuma dokundu. Bu, rahatsızlandığımı söyledikten sonra merak edip arkamdan gelen kuzenimin eliydi. Gözlerimin kararduğını hissettim. Şimdi ona hiç ihtiyacım yoktu, her saniyelik gecikme korkunç bir kayba neden olabilirdi, fakat nezaket gereği onu dinlemem ve yanıt vermem gerekirdi. 'Yatağa gitmelisin,' diye ısrar etti, 'kesin ateşin vardır.' Öyle de olmalıydı ki, şakaklarımdaki damarların şiddetle attığını ve bazen de gözlerimde mavi gölgeler uçuştuğunu hissediyordum. Fakat kabul etmedim, her sözcük beni yaktığı halde ve onun zamansız ilgisinden kurtulmak istememe rağmen minnettarmış gibi görünmeye çalışıyordum. Ancak bu davetsiz ilgili kaldıkça kaldı, kolonya uzattı ve şakaklarımı kolonya ile ovmak için ısrar etti: Ben ise bu sırada dakikaları sayıyordum, bir yandan genç adamı düşünürken, diğer yandan kuzenimin işkence haline gelen ilgisinden kurtulabilmek için bir bahane arıyordum. Huzursuzlandıkça kuzenim daha da kuşkulanıyordu: Sonunda neredeyse beni odama çıkıp uzanmam için zorlamaya çalıştı. Tam o sırada lobinin ortasında saati gördüm: Saat yediyi yirmi sekiz geçiyordu ve yedi otuz beşte tren kalkacaktı. Umutsuz bir insanın kaba, ani ve fevkalade kayıtsız tavrıyla, 'Hoşçakal, gitmem gerekiyor,' deyip elimi uzattım, donuk bakışlarına aldırmadan ve etrafıma bakmadan

şaşkın şaşkın kalakalan otel çalışanlarının önünden fırlayıp kapıya yöneldim, istasyona gitmek üzere caddeye çıktım. Orada valizlerimle bekleyen taşıyıcının heyecanlı tavrından, ta uzaktan zamanın geldiğini anladım. Öfkeden deliye dönmüş bir halde geçişe koştum, fakat biletçi beni durdurdu. Bilet almayı unutmuştum. Ve beni perona bırakması için neredeyse zor kullanarak onu ikna etmeye çalışırken, tren hareket etti. Arkasından bakakaldım, tüm vücudum titriyordu, hiç olmazsa vagon pencerelerinden birinden bir bakış, el sallama, bir selam görmeye çalıştım. Fakat hızla giden trende onun yüzünü göremedim. Vagonlar gittikçe hızlandı ve bir dakika sonra kararmış gözlerim koyu ve siyah dumandan başka bir şey görmez oldu.

"Taşlaşmış gibi orada kalmış olmalıyım, kim bilir ne kadar süre, çünkü taşıyıcı kolumdan dürtmeden önce birkaç defa beyhude yere bana seslenmişti. Korkuyla irkildim. Taşıyıcı valizlerimi otele geri götürüp götürmeyeceğimi sordu. Kendime gelebilmem için birkaç dakikanın geçmesi gerekti: Hayır, bu imkânsızdı, o gülünç, apar topar ayrılıştan sonra tekrar otele dönemezdim, dönmek de istemiyordum; kesinlikle hayır: Böylece ona, yalnız kalmak için sabırsızlanarak, valizlerimi depoya koymasını emrettim. Ancak sonra istasyonda sürekli artan ve sonra azalan insan kalabalığının ortasında düşünmeye çalıştım, net bir şekilde düşünmeye, öfke, pişmanlık ve çaresizliğin neden olduğu bu umutsuzluktan ve acıdan kurtulmak istedim, çünkü –niye kabul etmeyeyim ki– kendi hatam yüzünden son buluşmayı kaçırmış olduğum düşüncesi, kor gibi yakan düşünce acımasızca içimi deşiyordu. Avazım çıktığı kadar bağırabilirdim, acımasızca içimi oyan bu kızdırılmış bıçak o kadar çok canımı yakıyordu. Sadece tutkuya yabancı insanlar, böylesi ender anlarda böyle çığ gibi, kasırga gibi birdenbire tut-

ku patlaması yaşarlar. İşte o zaman yıllar yılı biriken her şey insanın içinde patlar. O saniyede yaşadığım şaşkınlığa ve öfkelendiren güçsüzlüğe benzer bir şeyi hayatımın ne öncesinde ne de sonrasında yaşadım, çünkü en cüretkâr şeyleri yapmaya hazırdım –hayatımdaki her şeyi, sahip olduğum, biriktirdiğim her şeyi elimin tersiyle itmeye hazırdım– , işte tam o saniyede tutkularımın kendini kaybetmiş bir şekilde başını tosladığı bir anlamsızlık duvarı yükselmişti önümde.

"Sonrasında yaptığım aynı şekilde anlamsızdı, deliceydi, aptalcaydı, anlatmaya neredeyse utanıyorum – fakat kendime ve size hiçbir şeyi saklamayacağıma dair söz verdim: ve ben... ben... onu yine aramaya başladım... yani onunla geçirdiğim her ânı hatırlamaya çalıştım... içimdeki bir güç beni zorla onunla dünü geçirdiğim yerlere sürüklüyordu, onu güçlükle kaldırdığım bahçedeki banka, onu ilk kez gördüğüm oyun salonuna, evet, hatta o pis otele gittim, geçmişi bir kez olsun yeniden yaşamak için. Ve ertesi gün arabayla Cornich'e gidecek, aynı yolda yürüyecek, her sözcüğü, her hareketi içimde yeniden yaşayacaktım – evet, böyle anlamsız, böyle çocukçaydı şaşkınlığım. Fakat tüm olanların şimşek gibi birdenbire üzerime geldiğini unutmayın – beni kendimden geçiren tek bir darbe gibiydi. Fakat o karışıklıktan sert bir şekilde kendime gelmiş, yaşadığım ve kaybolup giden bu şeyi tekrar tekrar keyfini çıkararak tatmak istiyordum, 'hatırlamak' denilen, o kendini kandırmaca büyüsü sayesinde. Bunu anlamak için belki de yanan bir yüreği olması lazım insanın, kim bilir. Böylelikle ilk önce oyun salonuna gittim, oturduğu masayı aradım, böylece orada gördüğüm tüm eller arasında onun ellerini hatırlayacaktım. İçeriye girdim, onu ilk kez gördüğüm yer ikinci odada, soldaki masaydı, çok iyi hatırlıyordum. Her hareketi hâlâ canlı bir şekilde gözlerimin önüne ge-

liyordu: Uyurgezer gibi gözlerim kapalı, ellerimi uzatmış gibi gitseydim bile onun oturduğu yeri bulabilirdim. İşte içerideydim, hemen salonun bir başından öbür başına gittim. Ve orada... kapıda, bakışlarımı içerideki kalabalığa çevirdiğimde... çok tuhaf bir şey oldu... tam orada, hayal ettiğim yerde, orada oturuyordu – ateşin halüsinasyonu!.. Oydu gerçekten... O... O... tıpkı biraz önce hayal ettiğim gibi, tıpkı dünkü gibi bakışlarını topa dikmiş, hayalet gibi bembeyaz yüzü... fakat oydu... O... kesinlikle o...

"Neredeyse bağıracaktım, öyle korkmuştum. Fakat bu saçma hayal karşısında korkumu yatıştırdım ve gözlerimi kapattım. 'Sen çıldırmışsın... rüya görüyorsun... sayıklıyorsun,' dedim kendi kendime. 'Bu mümkün değil, halüsinasyon görüyorsun... Yarım saat önce buradan ayrıldı.' Sonra yine gözlerimi açtım. Fakat korkunç: Biraz önce olduğu gibi orada oturuyordu, canlı canlı ta kendisi... milyonlarca elin arasından o elleri tanırdım... hayır, rüya görmüyordum, gerçekten oydu. Bana yemin etmesine rağmen gitmemişti, çılgın adam orada oturuyordu, ben yüreğim umutsuzca çırpınarak onu ararken, o evine gitmek için verdiğim parayı yeşil masaya koymuş, tamamen kendini unutmuş bir halde tüm tutkusuyla oynuyordu.

"İçimdeki dürtüyle ilerledim: Gözlerim öfkeden çakmak çakmaktı, ateş gibi bir öfkeyle, yeminini bozan, güvenimi sarsan, duygularımı ve kendimi ona verişimi hiçe sayan bu adamın gırtlağına sarılmak istiyordum. Fakat kendimi tuttum. Bilhassa yavaş yavaş (benim için ne kadar da güçtü) masaya yaklaştım, tam karşısına geçtim, bir bey kibarca bana yer verdi. İki metrelik yeşil bir bez vardı aramızda ve ben balkondan sahnedeki oyuna bakar gibi, daha bir saat öncesine kadar minnettarlıkla parlayan, Tanrı'nın lütfettiği ışıkla aydınlanan, şimdi ise tut-

kunun tüm cehennemlerinde titreyip yok olan yüzüne bakışlarımı diktim. Ellerine gelince; daha bugün öğleden sonra kilise kürsüsüne yapışıp en kutsal yemini eden elleri kana susamış bir vampir gibi paranın içine çullanmıştı. Çünkü kazanmıştı, çok ama çok kazanmış olmalıydı: Önünde jeton, Louis altınları ve banknotlardan bir yığın parlıyordu, dağınık ve ilgisizce yığılmıştı, titreyen sinirli parmakları keyifle aralarına dalıyor ve adeta içinde yüzüyordu. Banknotları nasıl da okşayarak katladığını, bozuklukları çevirdiğini ve sevdiğini ve birdenbire bir hamleyle avucunu doldurup karelerden birinin üzerine koyduğunu görüyordum. Ve hemen burun delikleri titremeye başlıyordu, krupiyenin sesini duyduğunda açgözlülükle parıldayan bakışlarını paraların üzerinden sıçrayan topun üzerine kaydırıyor, dirsekleri yeşil çuhaya çivilenmiş gibi görünürken sanki ruhu bedeninden dışarıya fırlayacakmış gibi oluyordu. Hırsı bir önceki akşamdan daha korkunç, daha dehşet vericiydi, çünkü her hareketi, yüreğimde safça yer verdiğim ve adeta bir altın zemin üzerinde parlayan imajını öldürüyordu.

"Birbirimizden iki metre uzaklıkta nefes alıyorduk: Gözlerimi ona dikmiştim, fakat o beni fark etmemişti. Beni görmüyordu, hiç kimseyi görmüyordu, bakışları yalnızca paraların üzerindeydi ve dönen topla huzursuzca titriyordu: Tüm duyuları bu çılgın, yeşil yuvarlağa kenetlenmiş, oradan oraya koşuşturuyordu. Bütün dünya, bütün insanlık bu kumar tutkunu için gergin dörtgen çuhanın içinde eriyip kaybolmuştu. Ve ben burada saatler boyunca dursam bile benim varlığımın hiç farkına varmayacağını çok iyi biliyordum.

"Fakat daha fazla katlanamadım. Ani bir kararla masayı dolaştım, arkasına geçtim ve sert bir şekilde elimle omzuna dokundum. Bakışları sendeledi – bir saniye cam bilye gibi gözlerini bir yabancıya bakar gibi bana dikti,

güçlükle uykudan uyandırılmış, içindeki acıyı gri ve dumanlı bir şekilde ortaya koyan bakışlarıyla tıpkı bir sarhoşa benziyordu. Neden sonra beni tanıdığını anladı, dudakları titreyerek açıldı, mutlu bir şekilde bana baktı, şaşkın ve gizemli bir samimiyetle alçak sesle kekelemeye başladı: 'İyi gidiyor... içeriye girdiğimde ve onu burada gördüğümde anladım... Hemen anladım...' Ne dediğini anlamamıştım. Sadece oyundan sarhoş olduğunu, bu çılgının her şeyi unuttuğunu, yeminini, randevusunu, beni ve dünyayı unuttuğunu fark ettim. Fakat bu hırslı tavrında bile öyle sarhoş edici bir hali vardı ki, ister istemez etkilendim, söylediğini anlamaya çalışarak kimi kastettiğini sordum.

"'Oradaki eski Rus generali, tek kolu olan,' diyerek fısıldarken gizemli sırrı kimsenin duymaması için iyice yanaştı bana. 'Orada, şakakları kırlaşmış olan, arkasında bir uşak duran. Hep kazanıyor, dün onu izledim, bir sistemi olmalı, ben de aynı yere koyuyorum parayı... Dün de hep kazanmıştı... ancak ben bir hata yaptım, o gittiğinde oynamaya devam ettim... bu benim hatamdı... dün yirmi bin frank kazanmış olmalı... bugün de her defasında kazanıyor... şimdi ben de onun koyduğu yere koyuyorum... Şimdi...'

"Konuşmayı ortasında birdenbire kesti, çünkü krupiye, '*Faites votre jeu!*'[1] diye bağırıyordu, derken bakışlarını, ciddi ve kayıtsız bir şekilde oturan ve dikkatli dikkatli önce birinci sonra ikinci altını dördüncü kareye koyan beyaz sakallı Rus'un bulunduğu yöne çevirdi. Sonra hırslı elleri gözlerimin önünde yığının içine daldı ve bir avuç altını aynı yere fırlattı. Bir dakika sonra krupiye sıfır diye bağırdığında ve küreğiyle bir hamlede ma-

1. (Fr.) Oyununuzu oynayın. (Ç.N.)

sanın üstündekileri süpürdüğünde genç adam paraların yok olup gitmesi mucizeymiş gibi bakakaldı. Fakat sanıyor musunuz ki bana döndü: Hayır, beni tamamen unutmuştu; ben onun hayatından çıkmıştım, kaybolmuş, gitmiştim, gerginleşen tüm duyuları, tamamıyla kayıtsız bir şekilde iki altın parayı elinde tartan ve hangi sayı üzerine koyacağı konusunda kararsız olan Rus generale çevrilmişti.

"Kızgınlığımı ve umutsuzluğumu size anlatamam. Fakat benim duygularımı bir düşünün: Uğruna bütün hayatımı bir kenara atmaya hazır olduğum bir insan için, elinin tersiyle kovalayacağı bir sinek kadar değerim yoktu. Yine bir öfke dalgası çökmüştü üzerime. Bütün gücümle kolundan öyle bir tuttum ki, yerinden fırladı.

"'Hemen ayağa kalkacaksınız!' diye yavaşça, fakat emredici bir tonla fısıldadım. 'Bugün kilisede neyin üzerine yemin ettiğinizi anımsayın, sizi yemin bozan sefil insan.'

"Gözlerini bana dikti, söylediklerimden etkilenmiş, yüzü bembeyaz kesilmişti. Gözlerindeki ifade birdenbire dayak yemiş bir köpeğinkine döndü, dudakları titriyordu. Birdenbire tüm geçmişi hatırlar gibi oldu, adeta kendinden korkmuştu.

"'Evet... evet...' diye kekeledi. 'Aman Tanrım, Tanrım... Evet... geliyorum... affedersiniz...'

Bunu söylerken tüm paraları toplamaya başlamıştı bile, önce çabuk çabuk, ateşli bir hareketle, fakat sonra sanki karşıt bir görüş tarafından çekiliyormuş gibi ağır ağır. Bakışlarını şimdi de biraz önce para koyan generale çevirmişti.

"'Bir dakika daha...' Beş altını çabucak aynı kareye koydu. 'Sadece bu oyun... Yemin ederim, hemen geleceğim... Sadece bu tek oyun... sadece bu...'

"Sesi yine gitti, top yuvarlanmaya başlamıştı ve onu

kendine çekiyordu. İhtiraslı adam benden ve kendinden uzaklaşmıştı. Kaygan zeminin içinde topaçla birlikte dönüyordu. Krupiye yine seslendi, kürek yine beş altınını önünden toplamıştı; kaybetmişti. Fakat adam bana doğru dönmedi. Beni unutmuştu, yeminini, bir dakika önce söylediği sözü unutmuştu. Açgözlü eli eriyip giden paranın ardından titredi ve sarhoş bakışları iradesinin mıknatısına, kendine şans getirene doğru yönelmişti.

"Sabrım tükenmişti. Onu tekrar sarstım, bu kez şiddetli. 'Şimdi hemen kalkıyorsunuz! Hemen... Sadece bu oyun demiştiniz...'

"Fakat o anda hiç beklenmedik bir şey oldu. Birden bana döndü, fakat bana bakan yüzü artık o utanan ve çaresiz insanın yüzü değildi, aksine öfkeli, öfkeden gözleri çakmak çakmak olmuş, öfkeden dudakları titreyen birinin yüzüydü. 'Beni rahat bırakın!' diye adeta hırladı. 'Gidin! Bana uğursuzluk getiriyorsunuz. Siz burada olduğunuzda hep kaybediyorum. Dün de böyle yaptınız, bugün de. Gidin buradan.'

"Bir an donup kaldım. Fakat onun kudurmuş hali benim öfkemi de dizginlenemez hale getirdi.

"'Size uğursuzluk getiriyorum öyle mi?' dedim, 'Sizi gidi yalancı, yemin eden hırsız...'

"Fakat devam edemedim, çünkü bu kudurmuş adam yerinden fırlayıp etrafına doluşan insanlara aldırmayarak beni geri itti. 'Beni rahat bırakın!' diye hiç çekinmeden bağırdı. 'Benim vasim değilsiniz... işte... işte... işte paranız,' dedi ve birkaç yüz frankı yüzüme fırlattı... 'Şimdi de beni rahat bırakın!'

"Etrafındaki yüzlerce kişiye aldırmadan kudurmuş gibi yüksek sesle söyledi bütün bunları. Herkes bize bakıyor, fısıldaşıyor, bizi işaret ediyordu, hatta yan salondan meraklı insanlar koşup geliyordu. Ben, elbiselerim parçalanmış ve çırılçıplak kalmış gibi hissettim kendimi

tüm bu meraklı insanların önünde... *'Silence, Madame, s'il vous plait!'*[1] dedi krupiye yüksek sesle ve emredici bir tonla, sonra da küreğiyle masayı tıklattı. Banaydı bu, bana, bu sefil adamın sözleri. Aşağılanmış, utanç içinde kalmıştım, fısıldaşan bu meraklıların önünde, yüzüne para fırlatılan bir orospu gibi orada öylece durdum. İki yüz, üç yüz utanmaz göz yüzüme bakıyordu, ve orada... bu aşağılanma ve utançtan uzaklaşayım derken bakışlarımı yana çevirdiğimde ne göreyim, şaşkınlıktan kalakalmış bir çift göz bana bakıyordu – bu kuzenimdi, taş gibi orada duruyordu, şaşkınlıktan ağzı açık kalmış, korkmuş gibi elini kaldırmıştı.

"Bu içime kadar işleyen bir darbe oldu: Daha o toparlanmadan, bu olayın şaşkınlığını üzerinden atmadan, ben apar topar kendimi dışarıya attım: Güçlükle kumar çılgını genç adamın dün yığılıverdiği banka gittim. Aynı onun gibi güçsüz, aynı onun gibi bitkin, yıkılmış bir halde sert ve haşin tahtanın üzerine yığıldım.

"Bütün bunlar yirmi dört yıl önce oldu, ancak onun hakaretleriyle binlerce insanın önünde aşağılandığım o ânı her hatırladığımda damarlarımdaki kanın donduğunu hissediyorum. Kibirle, şımarıkça, ruh, fikir, duygu dediğimiz, ıstırap dediğimiz şeylerin aslında ne kadar da zayıf, zavallı, acı veren şeyler olduğunu korkuyla hissediyorum, çünkü bunlar en üst düzeyde bile olsa acı çeken, kıvranan insan bedenini tamamen yok edemiyor, çünkü böyle anlarda dahi insan üzerine yıldırım düşen bir ağaç gibi yere yığılmak yerine, damarlarındaki kan akmaya devam ediyor. Bu acı, sadece bir an, bir dakika bedenimi sarmıştı, nefes alamamış, tıkanmış ve ölümün soluğunu hissetmiş bir halde banka yığılmıştım. Fakat biraz önce

1. (Fr.) Sessizlik, hanımefendi, lütfen. (Ç.N.)

dediğim gibi, tüm acılar korkaktır, kendisinden daha güçlü olan yaşama isteği karşısında geri çekilir, çünkü bedenimizin her hücresinde yerleşmiş olan yaşama isteği, ruhumuzdaki ölüm tutkusundan çok daha güçlüdür. Duyguların böyle parçalanması benim için de açıklanmaz bir şeydi: Fakat yine de ayağa kalktım, ne yapacağımı bilmiyordum. Derken birden valizlerimin istasyonda olduğunu hatırladım, bunu hatırlar hatırlamaz içimdeki bir ses, uzaklaş, uzaklaş, uzaklaş, yeter ki uzaklaş buradan, bu kahrolası cehennemden, diyordu. Kimseye aldırmayarak istasyona gittim, Paris'e ilk trenin ne zaman kalktığını sordum; saat onda, dedi görevli; derhal valizlerimi getirttim. Saat on – o korkunç karşılaşmanın üzerinden tam yirmi dört saat geçmişti, bu yirmi dört saat tutarsız, saçma duyguların değişen dalgalarıyla öyle doluydu ki, iç dünyam bir daha toparlanamayacak şekilde dağılmıştı. Fakat başlangıçta içimde çekiç gibi vuran bir tek sözcüğü hissediyordum: Uzaklaş! Uzaklaş! Uzaklaş! Alnımdaki damarlar bir bıçak gibi şakaklarıma iniyordu. Bu kentten uzaklaşmak, kendimden uzaklaşmak, eve, kendi insanlarıma, eski yaşamıma, benim olan yaşama dönmek. Gece trenle Paris'e gittim, orada bir istasyondan diğerine geçip dosdoğru Bologna'ya gittim, Bologna'dan Dover'a, Dover'dan Londra'ya, Londra'dan oğlumun yanına – bütün bunları kaçarcasına, düşünmeden, tartmadan, kırk sekiz saat uyumadan, tek bir kelime konuşmadan, hiç yemek yemeden yaptım; kırk sekiz saat boyunca tüm tekerlekler tek bir sözcüğü söylüyordu: Uzaklaş! Uzaklaş! Uzaklaş! Sonunda, hiç kimsenin beklemediği bir anda oğlumun çiftliğine vardığımda herkes korkuyla irkildi: Yüzümde, bakışlarımda, beni tanınmaz hale getiren bir şeyler olmalıydı. Oğlum bana sarılmak, beni öpmek istedi. Geri çekildim. Kirlendiğini düşündüğüm dudaklarıma değecek olması katlanılmaz bir şeydi.

Hiçbir soruya yanıt vermedim, sadece banyo yapmak istedim, çünkü yolculuğun kiriyle birlikte tüm pisliğini, o alçak, şerefsiz insandan vücuduma yapışmış her şeyi temizlemek, üzerimden atmak istiyordum. Sonra bedenimi yukarıya, odama sürükledim, on iki on dört saat ağır, taş gibi bir uyku çektim, daha önce ve o günden sonra bir daha hiç öyle uyumadım, bu, tabutun içinde yatmak ve ölü olmak gibi bir şeydi. Akrabalarım bana hastaymışım gibi ihtimam gösteriyorlardı, fakat onların bu şefkatli ilgisi benim yalnızca canımı acıtıyordu, onların bana duydukları saygı karşısında ben utanç duyuyordum, kuduruk ve çılgınca bir tutku yüzünden hepsine ihanet ettiğimi, onları unuttuğumu ve neredeyse terk etmek üzere olduğumu haykırmamak için sürekli kendimi tutuyordum.

"Amaçsız bir şekilde, hiç kimseyi tanımadığım küçük bir Fransız kentine gittim, çünkü her insan daha ilk bakışta yaşadığım utancı, değişikliği anlar diye çılgınca bir fikre sahiptim, ruhumun ta derinliklerinde aldatılmış ve kirletilmiş hissediyordum. Bazen, sabahları uyandığımda gözlerimi açmaya korkuyordum. Birdenbire yabancı, yarı çıplak bir adamın yanında uyandığım o geceyi hatırlıyor ve tıpkı o zaman olduğu gibi tek bir şeyi arzu ediyordum: ölmek.

"Fakat neyse ki zamanın çok derin bir gücü var ve yaşlılık tüm duyguları silebilecek güçte. İnsan ölümün yaklaştığını hissedebiliyor, ölümün gölgesi yolun üzerine kapkara düşüyor, işte o zaman her şeyin rengi soluklaşıyor ve insanın içindeki duyulara o kadar sert işlemiyor ve tehlikeli gücünden çok şey kaybediyor. Bana gelince; yavaş yavaş bu şoku üzerimden attım ve yıllar sonra Avusturya elçiliğinin verdiği bir davette bir ataşe ile tanıştım, Polonyalıydı, ona o gencin ailesini sorduğumda, ailenin oğlunun –kendisinin de kuzeni oluyormuş– on

yıl önce Monte Carlo'da kendini vurduğunu anlattığında hiçbir şey hissetmedim. Hiç canım yanmadı: Hatta belki de –bunun egoizmini niye inkâr edeyim ki– bana iyi gelmişti, çünkü böylece onunla bir daha karşılaşacağım korkusunu da duymayacaktım. Kendimden ve hafızamdan başka tanık kalmamıştı. O günden beri daha sakin bir insan oldum. Zaten yaşlanmak da geçmişten artık korkmamak demektir.

"İşte şimdi siz de, niçin birdenbire sizinle yazgım hakkında konuşmak istediğimi anlıyorsunuzdur. Madame Henriette'i savunduğunuzda ve yirmi dört saatin bir kadının yazgısını tamamen belirleyeceğini ısrarla vurguladığınızda bunların adeta benim için söylendiğini düşündüm. İlk kez davranışımın nedenini benim gibi değerlendiren biri çıkmıştı, bunun için size minnettarım. İşte o zaman şöyle düşündüm: Tüm bunları bir kez anlatarak ruhumdan atabilirim, belki de böylece o ağır yükü ve sonsuzca hatırlanan katılığı silebilirim; belki de yarın yazgımla karşılaştığım oraya gidebilir, aynı salona girebilirim, ondan ve kendimden nefret duymadan. İşte o gün, ruhumun üzerindeki taş yuvarlanacak, bütün ağırlığıyla tüm geçmişin üzerinde duracak ve onun yeniden dirilmesini engelleyecekti. Bütün bunları size anlatabilmek bana iyi geldi: Şimdi kendimi daha hafiflemiş, hatta mutlu hissediyorum... bunun için size teşekkür ederim."

Bunları söyledikten sonra aniden ayağa kalktı, öyküsünün sonuna geldiğini hissediyordum. Biraz çekinerek bir şeyler söylemeye çalıştım. Fakat neler hissettiğimi anlamış olacak ki, hemen araya girdi:

"Hayır, lütfen hiçbir şey söylemeyin... bana bir şey söylemenizi ya da bir yanıt vermenizi istemiyorum...

Beni dinlediğiniz için size teşekkür ettiğimi bilin, iyi yolculuklar."

Karşımda durmuş, vedalaşmak için elini uzatmıştı. Elimde olmayarak yüzüne baktım, soylu ve aynı zamanda biraz utanmış bir şekilde karşımda duran bu yaşlı kadının çehresi fevkalade sevecendi. Geçmişteki tutkunun bir yansıması mıydı, yoksa birdenbire yanaklarından ak saçlarına kadar yükselen ve huzursuzca kızaran şaşkın hali miydi, bilmiyorum – fakat tıpkı bir genç kız gibiydi, anılardan kafası karışmış, kendi itiraflarından utanmış bir gelin gibiydi. Elimde olmayarak duygulandım ve ona duyduğum saygıyı bir sözcükle ifade etmek istedim. Fakat bir şey diyemedim. Yerlere kadar eğilip saygıyla solgun, sonbahar yaprağı gibi kuru ve hafifçe titreyen elini öptüm.

BİR YÜREĞİN ÖLÜMÜ

Bir yüreğin adamakıllı sarsılabilmesi için her zaman illâ de kaderin güçlü bir tokadı ya da her şeyi sert bir şekilde söküp atan bir güç gerekmez; hatta gelişigüzel nedenle yıkımı yaratmak, kaderin ele avuca sığmaz heykeltıraş isteğini tahrik eder. Biz insanoğlu, kendi anlaşılmaz dilimizde bu ilk hafif dokunuşlara bahane deriz ve onun o küçücük cüssesiyle çoğu zaman muazzam etkili gücüne şaşar kalırız; fakat bir hastalık nasıl sinsice ortaya çıkarsa, bir insanın kaderi de ancak her şey gözle görülür hale geldiğinde ve olaylar başladığında kendini belli eder. Kader, yüreğe dıştan dokunmadan çok önce beyinde ve kanda içten içe ilerler her zaman. Kişinin kendini tanımaya başlaması aslında kendini savunmaya başlamasıdır ve bu, çoğu zaman beyhude bir savunmadır.

Yaşlı adam –adı Salomonsohn'du ve memleketinde gizli dernek müşaviri olarak biliniyordu– Paskalya için ailesiyle birlikte geldiği Gardone'deki otelde şiddetli ağrılar nedeniyle uyandı: Vücudu adeta sert keresteler içinde sıkışmış gibiydi, daralan göğsünden güçlükle nefes alıyordu. Yaşlı adam korktu, uzun zamandır safrakesesi sancıları çekiyordu, doktorların tavsiyesine uyup Karls-

bad'da bir küre gidecek yerde, ailesi istediği için Güney'e gelmişti. O şiddetli ağrı nöbetleri gelecek korkusuyla geniş bedenini çekine çekine yokladı, fakat kısa bir süre sonra –devam eden şiddetli sancıların ortasında– sadece midesinin ağrıdığını fark edince rahatladı, herhalde alışkın olmadığım İtalyan yemeklerindendir ya da buradaki birçok yabancının başına gelen zararsız zehirlenmelerden biridir, diye geçirdi aklından. Rahat bir nefes alarak titreyen ellerini çekti, ama sancı henüz geçmemişti ve nefes almasını engelliyordu; bu nedenle biraz hareket etmek için ahlaya oflaya yataktan kalktı. Gerçekten de ayağa kalkıp yürümeye başladığında sancısı hafiflemişti. Fakat karanlık oda pek büyük değildi, ayrıca diğer yatakta uyuyan eşini uyandırmaktan ve endişelendirmekten de çekiniyordu. Üzerine ropdöşambrını aldı, çıplak ayaklarına terlik giydi ve el yordamıyla koridora çıktı, sancısını azaltmak için ağır ağır yürümeye başladı.

Karanlık koridora açılan kapıyı araladığı anda ardına kadar açık pencerelerden kilisenin çanının önce dört kez güçlü bir şekilde, ardından da gölün üzerinde yankı yapan hafif vuruşlarını duydu: Saat sabahın dördüydü.

Uzun koridor tamamen karanlıktı. Fakat yaşlı adam gündüzden hatırladığı kadarıyla koridorun dümdüz ve geniş olduğunu biliyordu: Böylece ışığı açmaya gerek duymadan, derin derin nefes alarak, göğsündeki sıkışmanın gittikçe azaldığını, yürüyüşün kendisine iyi geldiğini hissederek memnun bir şekilde koridorun başından sonuna kadar birkaç kez yürüdü. Bu yürüyüş egzersizi ile neredeyse tüm ağrılarından kurtulmuş, odasına gitmeye hazırlanırken duyduğu bir sesle korkudan olduğu yerde kalakaldı. Evet, bir sesti: karanlığın içinden bir fısıltı, tiz, ama yine de anlaşılmaz bir fısıltı. Tavanda bir şeyler çatırdamıştı, sanki birileri bir şeyler fısıldıyor, bir şeyler kımıldıyordu, derken hafif aralık olan bir kapıdan karanlı-

ğın içine cılız bir ışık süzüldü. Bu da neydi? Yaşlı adam gayriihtiyarı bir köşeye sokuldu, merak ettiğinden değil, aksine sadece gecenin bir yarısında dolaşmaya çıktığını birisi görecek olursa duyacağı utanç nedeniyle. Fakat tam o saniyede, ışığın koridoru aydınlattığı anda beyazlar giymiş bir kadın siluetinin o odadan çıkıp koridorun derinliklerinde kaybolduğunu görür gibi oldu. Gerçekten de koridorun sonundaki kapılardan birinin olduğu yerde bir kapı tokmağının hafif sesi duyuldu. Sonrasında her şey yine karanlığa ve sessizliğe gömüldü.

Yaşlı adam yüreğine bir şeyler saplanmış gibi birden sendelemeye başladı. Orada koridorun sonunda kendini göstere göstere belli eden o kapı tokmağının olduğu yerde... orada sadece kendi odası vardı, ailesi için kiraladığı üç odalı daire. Daha birkaç dakika önce odadan ayrıldığında eşi derin uykudaydı, o halde –hayır, yanılmış olması imkânsızdı– inanması güç ama, yabancı odada, yaşadığı bir maceradan döndüğü anlaşılan o kadın silueti, henüz on dokuz yaşındaki kızı Erna'dan başkasına ait olamazdı.

Yaşlı adamın tüm bedeni ürpermiş, korkudan adeta buz kesmişti. Kızı Erna, o çocuk, o pırıl pırıl, yaramaz çocuk – hayır, imkânsızdı, yanılmış olmalıydı. Yabancı bir odada, ne işi olabilirdi, eğer... Beynine hücum eden düşüncelerden kurtulmaya çalışıyor, fakat kaçarcasına uzaklaşan kadının hayaleti andıran görüntüsü inatla şakaklarına yapışmış, bir türlü bırakmıyordu, yapacak bir şey yoktu: Emin olmak zorundaydı. Soluğu tıkana tıkana, kendisininkinin hemen bitişiğinde bulunan kızının odasının kapısına kadar geldi. Fakat birden irkildi: Tam burada bulunan o tek kapının aralığından cılız bir ışık titreşiyor, anahtar deliğinden beyaz bir nokta her şeyi ortaya koyuyordu: Kızının odasında sabahın dördünde ışık yanıyordu! Derken yeni bir kanıt daha: Tam o anda

odadaki elektrik düğmesinin kapandığı duyuldu ve dışarıya sızan beyaz ışık hiçbir iz bırakmadan karanlığa karıştı – hayır, hayır, kendini aldatmanın bir yararı yoktu – gecenin yarısında yabancı birinin yatağından gizlice kendi yatağına dönen kız, Erna'dan başkası değildi.

Yaşlı adam dehşetten ve soğuktan titremeye başladı; aynı anda bütün vücudundan ve gözeneklerinden ter boşanmıştı. Aklından geçirdiği ilk şey, kapıyı kırmak ve o utanmazı öldüresiye dövmekti. Fakat bacakları ağır bedeninin altında tir tir titriyordu. Ancak odasına gidecek, kendisini yatağına atacak zamanı bile zor buldu; duyuları uyuşmuş, darbe almış bir hayvan gibi başı yastığa düştü.

Yaşlı adam hiç hareket etmeksizin yatağında uzanıyordu; gözlerini karanlığa dikmişti. Yanında yatan karısı her şeyden habersiz rahat rahat nefes alıyordu. Aklına ilk gelen şey, karısını sarsarak uyandırmak, korkunç gerçeği anlatmak, yüreğini boşaltmak, öfkesini kusmaktı. Fakat o korkunç gerçeği nasıl söyleyebilir, yüksek sesle nasıl anlatabilirdi? Hayır, asla, asla o sözcük dudaklarından çıkmayacaktı. Ama ne yapacaktı? Ne yapacaktı?

Düşünmeye çalıştı. Fakat düşünceleri önünü göremeyen yarasalar gibi birbirine çarpıyordu. İnanılır gibi değildi. Erna, gözlerinin içi gülen o terbiyeli çocuk... Neredeyse daha dün okuldan döndüğünde, kitabının başında küçük pembe parmaklarıyla o güç yazıyı güçlükle okumaya çalışmıyor muydu?.. Onu, daha dün üzerinde açık mavi elbisesi, okuldan alıp pastaneye götürmemiş miydi? Şekerli dudaklarıyla yanağına öpücük kondurmasının üzerinden ne kadar zaman geçmişti?.. Daha dün değil miydi?.. Hayır, yıllar önceydi... Fakat daha dün, gerçekten de bir gün önce vitrinde rengârenk görünen mavi-

li sarılı süveteri alması için ellerini kavuşturmuş ve babasının asla karşı koyamayacağı o çocuksu gülümsemesiyle, "Babacığım, lütfen," diyerek nasıl da yalvarmıştı... ve şimdi, şimdiyse babasının odasının yanı başındaki odadan gece yarısı çıkıp yabancı bir erkeğin odasına süzülmüş, orada onun yatağında çıplak, şuh kahkahalar atmıştı...

"Tanrım!.. Tanrım!" Elinde olmayarak inliyordu yaşlı adam. "Böylesi bir utanç! Böyle bir utanç!.. Gözüm gibi baktığım narin çocuğum yabancı bir adamla... Kiminle?.. Kim olabilir? Buraya, Gardone'ye geleli daha üç gün oldu ve o buradaki süslü, kendini beğenmiş züppelerden hiçbiriyle daha önce tanışmamıştı, ne o ince kafalı Kont Ubaldi'yle ne o İtalyan subayla ne de Mecklenburglu o biniciyle... yalnızca gelişimizin ikinci günü tanıştı onlarla, ve hemen birisiyle... Hayır, ilk birlikteliği bu olamaz, hayır... çok daha önce başlamış olmalı... evdeyken... ve ben hiçbir şey bilmiyorum, hiçbir şey fark etmedim, ben salak, kafası kopası salak... Fakat ben onlar hakkında ne biliyorum ki?.. Bütün gün onlar için çalışıyorum, günün on dört saati bürodayım, tıpkı yıllar önce numunelerle dolu valizimle trenle kent dışına gittiğim gibi... sadece onlara para getirebilmek için, para, para, kendilerine güzel elbiseler alabilsinler ve zengin olsunlar diye... ve akşamları eve döndüğümde, yorgun argın döndüğümde, onlar gitmiş olurlardı: tiyatroda, baloda, gezmede... ne biliyorum onlar hakkında, bütün gün neler yaptıklarını nereden bileyim?.. Sadece şimdi çocuğumun gece yarısı saf ve temiz bedeniyle erkeklerin yatağına girdiğini, tıpkı sokak fahişeleri gibi... Ah, nasıl bir utanç bu?"

Yaşlı adam iç çekmeye devam ediyordu. Her yeni düşünce, yarasını daha da deşiyordu: Sanki beyni yarılmış, kanıyor da kırmızı kurtlar içini kemiriyordu.

"Fakat neden bütün bunlara tahammül ettim?.. O

orada o utanmaz bedeniyle rahat rahat uyurken? Neden ben hâlâ burada yatıyor ve kendime eziyet ediyorum... Neden hemen odasına dalmadım, kepazeliğini bildiğimi yüzüne haykırmadım?.. Neden kemiklerini kırmadım... Çünkü ben zayıf biriyim... korkağın tekiyim... o ikisine karşı hep zayıftım... yaptıkları her şeye göz yumdum... onlara rahat bir hayat sağlayabildiğim için gurur duydum, bu arada kendi hayatımı mahvetmiş olsam da... dişimle, tırnağımla kazandım parayı, kuruş, kuruş... onları mutlu görmek uğruna canımı dişime taktım. Fakat onlara refahı sağlar sağlamaz, benden utanmaya başladılar... onların yanında yeterince şık değildim... fazla cahildim... nasıl kendimi eğitebilirdim ki? Daha on iki yaşındayken beni okuldan aldılar, para kazanmak zorunda bırakıldım, para kazanmak, para kazanmak... Numunelerle dolu valizimle köy köy dolaştım, sonra kendi işimi kuruncaya kadar kent kent pazarlamacılık yaptım... Fakat tam yükselmiş, kendi işimi kurmuştum ki eski, şerefli soyadımı beğenmemeye başladılar... Konsey danışmanı, özel danışman unvanı satın almak zorunda kaldım, sırf eşime Bayan Salomonsohn demesinler diye, sırf onlar kibarlık taslayabilsinler diye... Kibarlık! Kibarlık! Onların bu kibarlık budalalığına, o 'kibar' çevrelerine karşı olduğumda, annemin, nur içinde yatsın, sadece babam ve bizim için evi çekip çevirdiğini, sessiz, mütevazı olduğunu anlattığımda benimle alay ettiler... geri kafalısın dediler... 'Sen çok eski kafalısın babacığım,' diye alay etti kızım benimle hep... evet, eski kafalı, evet... ve şimdi o yabancı erkeklerle yabancı yataklarda, benim çocuğum, benim tek çocuğum... Ah, bu nasıl bir utanç, nasıl bir ayıp..."

Yaşlı adam göğsünü sıkıştıran acıyla öyle korkunç inledi ki, yanında yatan karısı uyandı. "Ne oldu?" diye sordu uyku mahmurluğu içinde. Yaşlı adam cevap ver-

medi, nefesini tuttu ve düşünceleri beynini bir kurt gibi kemirirken, acılarının karanlık tabutunda sabaha kadar hiç hareket etmeden öylece kaldı.

Sabahleyin kahvaltı masasına ilk gelen oydu. İçini çeke çeke oturdu, ağzına attığı her lokma midesini bulandırıyordu.

"Yine yalnızım," dedi, "her zaman yalnızım!.. Sabahleyin ben işe giderken, ikisi de danslarından, tiyatrolarından yorgun düştüklerinden keyiflerini bozmadan tembel tembel uyumaya devam eder... ben akşam eve döndüğümde ise onlar çoktan gitmiş olur: Bana ihtiyaçları olmaz orada. Ah, para, o kahrolası para bozdu onları... para onları bana yabancılaştırdı... Ben aptal, tonla parayı bir araya getirdim, kendimden bile çaldım, kendimi yoksul düşürdüm, onların ahlakını bozdum... elli yıl boyunca anlamsız bir şekilde didindim durdum, bir günü bile kendime ayırmadım ve şimdi yalnızım..."

Adam gittikçe sabırsızlanıyordu. "Neden gelmiyor... onunla konuşmak istiyorum, ona söylemek zorundayım... buradan gitmeliyiz, hemen... neden gelmiyor... herhalde hâlâ yorgun, ben aptalın yüreği parçalanırken, o vicdanı rahat mışıl mışıl uyuyor... Annesine gelince; saatlerce temizlenir, banyosunu yapar, hazırlanır, manikürünü, saçlarını yaptırır, saat on birden önce aşağıya inmez... bunda şaşılacak ne var?.. Böyle bir kadının çocuğu ne olur?.. Ah, para, kahrolası para."

Arkasında hafif ayak sesleri duydu. "Günaydın babacığım, iyi uyudun mu?" Kızı hafifçe eğilip küçük bir öpücük kondurdu zonklayan alnına. Adam gayriihtiyarı başını geri çekti: Coty parfümünün tatlımsı ağır kokusu midesini bulandırmıştı. Ve sonra...

"Neyin var babacığım... yine keyfin yok... Bir kahve

söyleyelim, garson... bir de *ham and eggs*.[1] İyi uyuyamadın mı, yoksa kötü haberler mi aldın?"

Yaşlı adam kendini tutmaya çalışıyordu. Başını eğdi, kızın yüzüne bakmaya cesareti yoktu, sustu. Sadece kızının ellerini gördü masanın üzerinde, o sevdiği elleri: Umursamaz, manikürlü elleri şımarık tazılar gibi beyaz örtünün üzerinde oynuyordu. Adam titriyordu. Çekinerek bakışlarını dolaştırdı, yumuşak, el değmemiş kollarına, o çocuksu, eskiden... ne kadar zaman önceydi?.. Yatmaya gitmeden önce sık sık babasına sarıldığı kollarına... Kızın yeni süveterinin altında nefes aldıkça hafif inip kalkan yuvarlak göğüslerini gördü. "Çıplak... çıplak... yabancı bir erkeğin kollarında!" diye geçirdi aklından için için kabaran bir öfkeyle. Her yanını tuttu, elledi, okşadı, kokladı, zevkini çıkardı... benim kanım, benim canım... benim çocuğum... ah, o yabancı serseri... ah... ah..."

Elinde olmadan yine inlemişti. Kızı, "Neyin var babacığım?" diye sorarken şımarıkça babasına sokuldu.

"Neyim mi var?" diye gürledi içten içe. "Orospu bir kızım var, ama bunu ona söyleyecek cesaretim yok."

Fakat adam sadece belli belirsiz homurdandı: "Hiç! Hiç!" dedi ve sert bir şekilde gazeteyi eline aldı. Kızının meraklı bakışlarıyla karşılaşmamak için, sayfalarını açarak yüzüne tuttu, çünkü onunla göz göze geldiğinde, kendini güçsüz hissediyordu. Gazeteyi tutan elleri titriyordu. "Şimdi söylemeliyim ona, yalnız olduğumuz şu an söylemeliyim," diye düşünürken içi içini yiyordu. Fakat sesi çıkmıyordu; başını kaldıracak gücü bile yoktu.

Sonra birdenbire koltuğunu geri çekti, ağır adımlarla bahçeye attı kendini; çünkü gözyaşlarının istemdışı

1. (İng.) Jambonlu yumurta ya da omlet. (Ç.N.)

yanaklarından süzüldüğünü hissetmişti. Ve kızı bunu görmemeliydi.

Yaşlı adam kısa bacaklarıyla bahçede dolanıp durdu ve uzun süre gözlerini göle dikti. Her ne kadar içine akıttığı gözyaşları gözlerini körleştirmişse de, buradaki doğanın güzelliğini yine de görebiliyordu: Gümüş rengindeki ışığın arkasında yeşil bir dalga gibi yükselen –servi ağaçlarının siyah taranmış ince çizgileri– tepeler, açık renkli tepeler ve onların arkasında kalan sarp dağlar, tıpkı ciddi adamların, mutlu çocukların önemsiz oyunlarını seyretmesi gibi sert, ancak kibirden uzak bakışlarıyla gölün sevimliliğini süzüyordu. Tanrı'nın o ölümsüz mutlu gülümseyişi nasıl da hoş, mecazi, misafirperver bir tavırla insanı Güney'in içine, dost ve mutlu olmaya davet ediyordu. "Mutluluk," dedi yaşlı adam düşüncelerden ağırlaşmış başını sallayarak.

"İnsan burada mutlu olabilir. Bir defasında ben de mutlu olmak, tasasız insanların dünyasının ne kadar güzel olabileceğini duyumsamak istedim... yazışmalar, hesaplar, pazarlıklar, pazarlamacılıkla geçen elli yıldan sonra, ben de bir defa birkaç güzel gün geçirmek istedim, bir defa, ölmeden önce bir defa... altmış beş yıl, Tanrım, dile kolay, o yaşta, ölümün bir eli insanın üzerinde oluyor, işte o zaman insan için ne paranın değeri kalıyor ne de doktorların yardımı oluyor... Yalnızca biraz rahat nefes alayım istedim... Fakat rahmetli babam hep derdi: 'Bizim için rahatlık, keyif yoktur, bizler sırtımızdaki yükü mezara kadar taşırız.' Dün bir kez olsun kendim için bir şeyler yapabilirim diye düşünmüştüm... dün mutlu biri gibiydim, güzel ve temiz çocuğum olduğu için mutluydum, sevinçli olmasına sevinmiştim... ama Tanrı hiç vakit kaybetmeden beni cezalandırdı, Tanrı her

zaman elimdekini almıştır zaten... İşte şimdi her şeyi sonsuza kadar kaybettim... Artık kendi çocuğumla konuşamıyorum... gözlerine bakamayacak kadar utanıyorum... Hep aklımda olacak, evde, büroda ve gece yatağa yattığımda: Şimdi nerede, neredeydi, ne yaptı... artık asla huzurla eve gidemeyeceğim, işte karşımda oturuyor, yanıma geliyor ve benim yüreğim hopluyor, onu öyle genç ve güzel görünce... Beni öptüğünde, kendi kendime, dün bu dudakları kim öptü, diye soracağım... benden uzaklaştığında hep korku içinde yaşayacağım, gözlerine baktığımdaysa hep utanç duyacağım... Hayır, böyle yaşanamaz... insan böyle yaşayamaz."

Yaşlı adam mırıldanarak sarhoş gibi bir o yana, bir bu yana sendeleye sendeleye yürüyordu. Sürekli göle bakıyor, gözyaşları sakallarına karışıyordu. Burnundaki sapsız gözlüğü çıkarmak zorunda kalmıştı, miyop ve yaşlı gözleriyle dar yolda öyle haldır huldur yürüyordu ki, o anda oradan geçen bahçıvan çırağı afallamış bir şekilde öylece durup ona baktı, şaşkın adamın arkasından İtalyanca komik bir şeyler söyleyip kahkaha attı. Bu, yaşlı adamı daldığı acılardan çıkardı, gözlüğünü burnuna yerleştirdi, insanların onu fark etmeyeceği bir banka oturmak için bahçenin bir köşesine sokulmaya çalıştı. Fakat tam bahçenin öbür ucuna varmıştı ki, sol taraftan gelen bir kahkaha ile yeniden irkildi, tanıdığı ve şu an yüreğini parçalayan bir kahkahaydı bu. Bu kahkahalar on dokuz yıl boyunca yaşlı adamın müziği olmuştu, kızının o küstah, şuh kahkahası... bu kahkaha için geceler boyu trenlerin üçüncü mevkilerinde Poznań ve Macaristan'a kadar gitmişti, sadece onların önüne bir şeyler koymak için, bu tasasız neşenin tomurcuklanacağı o verimli sarı toprağı koymak için... sadece bu kahkahayı duymak için yaşamıştı ve safrakesesini hasta etmişti... o sevgili dudaklarında o kahkahanın hep çınlaması için.

Oysa şimdi bu kahrolası kahkaha kızgın bir testere gibi yüreğini dağlıyordu.

Ama direnen yaşlı adamı yine de kendine çekiyordu. Kızı tenis kortundaydı, çıplak elinde tuttuğu raketi hafif bir hareketle yukarı kaldırıyor, topu karşılıyordu. Her vuruşta küstah kahkahası mavi gökyüzünde yükseliyordu. Üç erkek de hayranlıkla ona bakıyordu, bol tenis gömleği içindeki Kont Ubaldi, vücudunu sımsıkı saran üniforması içindeki subay ve kusursuz süvari pantolonu içindeki binici bey; üçü de kelebek gibi bir oraya, bir buraya sıçrayan kızın çevresinde birer heykel gibi duruyordu. Yaşlı adamın da bakışları tutsak olmuştu. Tanrım, bu açık renkli elbisesi içinde ve güneşin ışıldadığı saçlarıyla ne kadar da güzel görünüyordu. Körpe bedeni sıçrarken ve koşarken hafifliğini nasıl da mutlu mutlu hissediyor, coşkulu hali karşısındakini de heyecanlandırıyor. Şimdi beyaz tenis topunu havaya fırlatıyor, bir daha, bir daha vuruyordu, genç kız bedeninin bir ağaç dalı gibi eğilip topu yakalaması, son atağı yapması muhteşemdi. Adam kızını hiç böyle görmemişti. Coşan bir alevle ateşlenmiş gibiydi, beyaz, uçuşan bir alevdi sanki, alev alev yanan bedeninden çıkan kahkahalarının gümüş parıltılarıyla Güney'in bahçelerinin sarmaşıklarından, ışıldayan gölün yumuşak maviliğinden yükselen bakire bir tanrıçaya benziyordu. Hayır, onu daha önce hiç böyle görmemişti, etrafı duvarlarla çevrili kentlerinde onu hiç böyle görmemişti, odalarda ya da caddelerde sesinin böyle kuş cıvıltısı gibi çıktığını hiç duymamıştı, hayır, hayır, onu hiç bu kadar güzel görmemişti. Yaşlı adam bir türlü gözünü alamıyordu ondan. Her şeyi unutmuştu, sadece bu beyaz, uçuşan alevi görüyordu. Kızı çevik bir hareketle dönüp soluk soluğa, adeta uçarcasına bir sıçrayışla topları yakalayıp nefes nefese, gülerek gururlu bir bakışla göğsüne bastırmasaydı, yaşlı adam orada öylece durup, kızı-

nın o halini içine çekercesine sonsuza kadar ona bakıp kalacaktı. Kızın topları ustaca yakaladığını seyreden üç adam sanki operadaki bir aryayı alkışlıyormuş gibi, "Bravo! Bravo!" diyerek kızı alkışladı. Erkeklerin gırtlaklarından çıkan bu sesler büyülenmiş gibi orada öylece dalmış yaşlı adamı kendine getirdi. Öfkeyle gözlerini onlara dikti.

"İşte oradalar şerefsizler," derken yüreğine adeta çekiçle vuruluyordu. "İşte oradalar... fakat içlerinden hangisi acaba?.. Bu üçünden hangisi dün gece ona sahip oldu?.. Nasıl da süslenmişler, kokular sürmüş, tıraş olmuşlar gününü gün eden serseriler... Ben onların yaşındayken yamalı pantolonumla büroda oturur ya da müşterilerin etrafında pervane olurdum... babalarına gelince; kim bilir belki de onlar hâlâ benim gibiler ve onlar için tırnakları kanayıncaya kadar çalışmaktalar. Bunlar ise dünyanın her köşesine seyahat ediyor, Tanrı'nın her gününü boşa geçiriyor, bronzlaşmış yüzleri, açık, arsız gözleri aydınlık, pırıl pırıl... böyle olunca zinde ve keyifli olmaları, benim kızım gibi kendini beğenmiş birini birkaç tatlı sözle kandırıp yatağa atmaları kolay tabii... Fakat bu üçünden hangisiydi, hangisi?.. İçlerinden biri, biliyorum, kızımı şimdi bile giysilerinin içinde çıplak hayal ederken ağzının suyu akıyor: Ona ben sahip oldum diyor... kızımın ateşli ve çıplak halini biliyor ve aklından bugün yine benim olacak diye geçiriyor ve ona göz kırpıyor – ah o köpek!.. Öldüresiye kırbaçlayabilirim o köpeği!"

Derken onu fark ettiler. Kızı raketini salladı ve gülümsedi, erkekler de selamladı. Adam karşılık vermedi, yalnızca dalgın ve kanlanan gözleriyle kızının neşeli dudaklarına baktı, "Hâlâ kahkaha atabiliyorsun ya ahlaksız, ama kim bilir içlerinden biri daha için için gülüyor ve işte orada duruyor, o yaşlı, aptal, yatağında horul horul

uyuyan Yahudi diye geçiriyordur aklından... bir bilse, yaşlı aptal!.. Evet, biliyorum, gülüyorsunuz, pis çamura basar gibi beni çiğniyorsunuz... fakat kızım kıvrak ve istekli, koşa koşa yatağınıza geliyor... Annesine gelince; biraz şişman ve ağır, süslü püslü, ama istense kim bilir o da hayır demezdi. Haklısınız köpekler, o kızışkın dişilerin, namussuz karıların peşinde koşmakta haklısınız... Bir başkasının yüreğinin parçalanması sizi neden ilgilendirsin ki... önemli olan sizin zevk almanız, o namussuz kadınların zevk alması... sizi kurşunlamalı, kırbaçlamalı sizi. Fakat bunu yapan birileri çıkmadığı için haklısınız... Tıpkı kusmuğunu yiyen köpek gibi öfkesini tutan benim gibiler olduğu sürece haklısınız... Ben korkak olduğum sürece, acınacak kadar korkak olduğum sürece haklısınız... gelip o utanmaz kızımın kolundan tutup çekmediğim için, aptal gibi burada oturduğum için, midem bulanarak, korkak... korkak... korkak..."

Öfke içinde tir tir titrerken ellerini parmaklığa geçirdi yaşlı adam. Ve birden ayağının dibine tükürdü ve sendeleye sendeleye bahçeden çıktı.

Yaşlı adam ağır adımlarla küçük kente doğru yürüdü, bir vitrinin önünde birdenbire durdu; turistlerin ihtiyacını karşılayacak çeşit çeşit eşya vardı: gömlekler, ağlar, bluzlar, balık avlamak için gerekli malzemeler, kravatlar, kitaplar, öylesine üst üste konulmuş ve bir piramit oluşturmuş fırın kapları. Fakat onun gözü sık eşyaların arasında silik kalan bir şeye takıldı: kalın, kaba ucu demirli, elde tutması zor, ama vurdun mu karşısındakini yere indiren bir bastona. "Bir vuracaksın... Vuracaksın o köpeğin kafasına!" Bunu düşünmek bile zevkten başını döndürmeye yetti, bu zevkle dükkâna girdi ve o kalın bastonu ufak bir para karşılığında satın aldı. Bastonu eli-

ne alır almaz, kendini daha güçlü hissetmeye başladı: Silah, fiziksel açıdan güçsüz olanların kendilerini güvende hissetmelerini sağlar. Bastonu tuttuğunda adalelerinin gerildiğini hissetti: "Kafasına kafasına indirmeli o hayvanın!" diye kendi kendine mırıldandı, derken farkında olmadan sendeleye sendeleye yürümeyi bıraktı, yere daha sert, daha sağlam basmaya başladı, hızlandı, yürümeye devam etti. Kumsal boyunca bir aşağı, bir yukarı yürüdü, ter içinde kalmıştı, ama hızlı yürümekten değil, aklından geçenler nedeniyle. Çünkü bastonu avucunun içiyle gittikçe daha sert tutuyordu.

Elinde silah gibi tuttuğu bastonu, lobinin mavimsi gölgeli serinliğinin içine daldı, öfkeli bakışları görünmez düşmanını aradı. Gerçekten de bir köşede, hasır koltukların yumuşak minderlerine kurulmuş, bir arada oturuyordu hepsi, ince kamışlarla viski ve sodalarını içiyor, dünyayı umursamadan neşe içinde sohbet ediyorlardı, karısı, kızı ve hep yanlarında olan o üç adam: "Hangisiydi o, hangisiydi?" diye içinden geçirirken ağır bastonu iyice sıkıyordu. "Bunların hangisinin kafasını parçalasam?.. Hangisinin... hangisinin?" Ancak onun böyle huzursuzca aranmasını yanlış anlayan Erna kalkıp yanına geldi: "Buradaymışsın işte babacığım. Her yerde seni aradık. Biliyor musun, Bay Medwitz bizi Fiat arabasıyla gölün çevresinde gezdirecek, Dezensano'ya kadar gideceğiz." Bunu söylerken onu yavaşça masaya davet ediyor ve sanki daveti için teşekkür bekliyor gibiydi.

Masadaki beyler kibarca kalkıp tokalaşmak için ellerini uzattılar. Yaşlı adamın tüm vücudu titriyordu. Fakat kızı yumuşak, yatıştırıcı varlığıyla koluna girmişti. Kafası bambaşka düşüncelerle meşgul adam, gayrihtiyari kendisine uzatılan elleri bir bir sıktı ve usulca oturdu, bir puro aldı ve öfkesini birbirine vuran dişlerinin arasında yumuşattığı tütünden çıkardı. Diğerleri onu adeta yok

sayarak sohbetlerine kaldıkları yerden devam ettiler ve hep birlikte kahkahalar attılar.

Yaşlı adam koltuğa büzülmüş, sessizce oturuyordu, tütünü öyle çiğniyordu ki, dişlerinin arası kahverengi sıvıyla doldu. "Haklılar... haklılar," diye geçirdi içinden. "Yüzüme tükürmeli benim... bir de elimi uzattım ona!.. Hem de üçüne birden, fakat onlardan birinin o hayvan olduğunu biliyorum... sesimi çıkarmadan onunla aynı masada oturuyorum... kafasına bir tane indirmiyorum, hayır, kafasına indirmiyorum, aksine büyük bir nezaketle elimi uzatıyorum ona... Haklılar, benle alay ediyorlarsa çok haklılar/... Ve sanki hiç burada değilmişim gibi kendi aralarında konuşmakta haklılar!.. Sanki ben çoktan toprağın altına girmişim gibi... oysa ikisi de, Erna da annesi de, benim tek kelime Fransızca anlamadığımı biliyor... ikisi de biliyor, ikisi de, fakat en azından burada öyle gülünç bir şekilde oturmayayım diye bir şey sormuyorlar... Onlar için hiçbir şey ifade etmiyorum, hiçbir şey... onlar için bir yüküm, rahatsızlık veren, huzursuz eden biriyim... utandıkları, ancak para getirdiği için atamadıkları biriyim... para, para, o pis ve iğrenç para... vererek ahlaklarını bozduğum para... Tanrı'nın laneti üzerinde olan para... Tek kelime konuşmuyorlar benimle, karım, kendi kızım bu aylak züppelerden ayıramıyor gözünü... nasıl da heriflere gülücükler dağıtıyorlar, sanki adamların elleri vücutlarında geziniyormuş da gıdıklanıyorlarmış gibi gülüşüyorlar... Ve ben, ben hepsine katlanıyorum... Burada öyle oturmuş, nasıl gülüştüklerini dinliyorum ve hiçbir şey anlamıyorum, bir yumruk indireceğime burada oturmuş, bekliyorum... gözlerimin önünde çiftleşmeye başlamadan önce bastonuma indirip kafalarını dağıtacağıma... bütün bunlara izin veriyorum... burada öyle oturuyorum, sesimi çıkarmadan, şapşal gibi, korkak... korkak... korkak..."

"İzin verir misiniz?" diye sordu tam o anda İtalyan subay yarım yamalak Almancasıyla ve çakmağa uzandı.

Öfkeli düşüncelere dalmış yaşlı adam birden irkilerek ayağa fırladı ve hiçbir şeyin farkında olmayan İtalyan'a dik dik baktı. İçindeki öfkesi hâlâ sıcaktı. Bir an eliyle bastonunu kavradı. Fakat dudaklarında çarpık bir sırıtışla, "Rica ederim buyurun," dedi, sesi keskindi. "Tabii izin veririm, heh he... her şeye izin veririm... sahip olduğum her şey emrinize amadedir... benim her şeyime izin var..."

Subay şaşkın ona baktı. Dili iyi bilmediğinden söyleneni anlamamıştı. Fakat bu çarpık ağız, sırıtkan gülümseme onu huzursuz etmişti. Alman bey gayriihtiyarı yerinden fırladı, iki kadının yüzü kireç gibi bembeyaz kesilmişti – bir an aralarında şimşek ve gök gürültüsüne benzer bir hava esti.

Fakat sonra yüzünün vahşi ifadesi gevşedi, sımsıkı tuttuğu baston avucunun içinden kayıverdi. Yaşlı adam tekme yemiş bir köpek gibi köşesine çekildi, cüretkârlığından utanmışçasına hafifçe öksürdü. Bu nahoş gerginliği yumuşatmak için Erna yarım kalan konuşmayı başlattı aceleyle; Alman baron gözle görülür bir çabayla neşeli yanıtlar verdi, birkaç dakika sonra gürültülü konuşmaları tasasızca devam etti.

Yaşlı adam çene çalanların arasında çevreyle tüm ilgisini kesmiş bir halde oturuyordu, onu gören uyuduğunu sanırdı. Elinden kayan ağır baston bacaklarının arasında öylesine sallanıyordu. Eline yasladığı başı öne düşüyordu hep. Fakat kimse ona dikkat etmiyordu. O suskun suskun otururken, diğerlerinin konuşmaları devam ediyordu, bazen espriler ve kahkahalar çınlıyordu başının üzerinde; fakat o bunların altında, utanç ve acıya boğulmuş, sonsuz karanlığın içinde hiç kımıldamadan oturuyordu.

Üç bey ayağa kalktı, Erna aceleyle onlarla gitti, anne de ağır ağır peşlerinden. Yapılan bir teklifi kabul ederek neşe içinde yan taraftaki müzik odasına geçtiler, orada oturup kalmış adamı çağırmak kimsenin aklına gelmedi. Aniden çevresini saran boşluğu fark eden adam kendine geldi, tıpkı geceleyin üzerindeki yorgan düşüp de çıplak bedenine soğuğun vurmasıyla uyanan biri gibi. Farkında olmadan bakışları boş koltuklara takıldı; tam o sırada yandaki piyano salonundan gürültülü ve çekici bir caz sesi geldi, kahkahalar ve neşeli sesler duydu. Yan tarafta dans ediyorlardı. Evet dans, her zaman ederlerdi, dansı, bunu iyi becerirler. Kanları kaynayıncaya kadar, birbirlerini kızıştırıncaya kadar birbirlerine sürtünürler. Bu tembeller, bu aylaklar gece, gündüz demeden dans ederler, böylece kadınları baştan çıkarırlar.

Öfkeyle kaba bastonunu aldı ve onların peşine düştü. Kapıda durdu. Alman binici piyanonun başına oturmuş, çalıyordu. Dans edenleri de görmek için biraz yana dönmüş, bir Amerikan sokak şarkısını çalıyordu ezberden. Erna subayla dans ediyordu, hantal ve ağır karısını ise uzun boylu Kont Ubaldi ritmik hareketlerle döndürmekte güçlük çekiyordu. Fakat yaşlı adam sadece Erna ve partnerine bakıyordu. Tazı gibi adamın elleri hafif ve okşarcasına Erna'nın yumuşak omuzlarında geziniyordu, sanki bu varlık her şeyiyle ona aitmiş gibi. Kızın vücudu tahrik edercesine kıvrılıyor ve kendini adamın kollarına bırakıyor, onun gözleri önünde adamın bedenine bastırıyordu. Evet, işte o bu adamdı – çünkü böylesine taşkın iki bedenin birbirlerini daha önceden tanıdığı, ortak bir ihtirasın kanlarını alevlendirdiği belliydi. Evet, o adam buydu – ondan başkası olamazdı, gözlerinden okunuyordu, yarı kapalı, ama coşkulu, şu kaçamak süzülüşte o sıcak zevkin hatırası ve parıltısı vardı. Kızının incecik, uçuşan giysisinin altındaki bedenine sokulan, geceleyin

onu ateşli ateşli saran işte bu hırsızdı.

Elinde olmadan kızını çekip kollarından koparmak için onlara yanaştı. Fakat kızı babasını fark etmedi. Her hareketiyle kendini müziğin ritmine ve baştan çıkarıcı adamın kollarına bırakmıştı. Başı arkaya eğik, aralık dudakları nemli, kendinden geçmiş, kendini unutmuş bir halde müziğin yumuşak dalgalarında sallanıyor, mekânı, zamanı ve çevresindeki insanları unutmuş, dansa devam ediyordu, titreyen, güçlükle nefes alan, kan hücum etmiş bakışlarını öfkeyle dikmiş yaşlı adamı görmüyordu. Sadece kendisiyle ilgiliydi, gürültülü ve karışık dans müziğine bıraktığı genç bedeninden başka bir şeyin farkında değildi; sadece kendisinin farkındaydı, bir erkek nefesinin kendisini arzuladığının, güçlü bir kolun bedenini sardığının ve bu yumuşak süzülüş sırasında şehvetli dudakları ve kendini teslim etme isteğiyle adama sarılmamak için kendini tuttuğunun farkındaydı. Yaşlı adamsa tüm bunları sanki büyülenmişçesine allak bullak olmuş bir halde hissediyordu; dans kızını kendisinden uzaklaştırdıkça, onu tamamen kaybettiğini düşünüyordu.

Birdenbire müzik, bir telin kopması gibi gürültülü bir şekilde parçanın ortasında sustu. Alman baron yerinden fırladı: "*Assez joué pour vous,*"[1] diyerek güldü. "*Maintenant je veux danser moi-même.*"[2] Herkes ona hak verdi, dans eden çiftler sohbet için bir araya toplandı.

Yaşlı adam yine toparlandı: Şimdi bir şeyler yapmalı, bir şeyler söylemeli! Beceriksiz, acınacak, lüzumsuz biri gibi burada durmakla olmaz. Biraz önce karısı salına salına yanından geçmişti, yorgunluktan nefes nefese kalmıştı kalmasına ancak memnuniyetin sıcaklığı vardı yü-

1. (Fr.) "Sizin için yeteri kadar çaldılar." (Ç.N.)
2. (Fr.) "Şimdi tek başıma dans etmek istiyorum." (Ç.N.)

zünde. İçindeki öfke birdenbire karar verdi. Karısının yanına gitti. "Gel," dedi soluğu tıkanmış gibi ve sabırsızca, "seninle konuşacaklarım var."

Karısı şaşırmış gibi baktı kocasına. Adamın solgun alnında ter tanecikleri parlıyordu, çıldırmış gibi bakıyordu. Ne istiyor şimdi? Neden şimdi rahatsız ediyor? Tam ona gelmeyeceğini söyleyecekti ki, kocasının davranışlarında tehlikeli bir şeyler sezdi, biraz önce yaşadığı öfke patlamasını hatırlayarak istemeye istemeye adamın peşinden gitti.

"*Excusez, messieurs, un instant*!"[1] diyerek beylerden özür diledi önce. "Onlardan özür diliyor," diye geçirdi içinden, öfkeden kudurmuş adam, "masadan kalkıp beni yalnız bıraktıklarında, benden özür dilememişlerdi. Benim onlar için bir köpekten, üzerine basılıp geçilen bir paspastan farkım yok. Ama hakları var, ben bunlara katlanırsam, hakları var."

Karısı kaşlarını sert bir şekilde kaldırmış, onu bekliyordu, adam öğretmeninin karşısında dudakları titreyen bir öğrenci gibi karşısında duruyordu.

"Evet, derdin ne?" diye sordu kadın.

"İstemiyorum... İstemiyorum..." diye çaresizce kekelemeye başladı adam. "İstemiyorum, sizin... sizin bu insanlarla ilişki kurmanızı."

"Hangi insanlarla?" diye sordu kadın, kasten anlamazlıktan gelerek ve hakarete uğramış gibi yaparak.

"Onlarla," dedi adam öfkeyle, eğik başıyla müzik odasının bulunduğu yeri işaret ederken, "bana ters geliyor... istemiyorum..."

"Peki neden?"

"Hep bu acımasız ses tonu," diye geçirdi aklından

1. (Fr.) "Affedersiniz, beyler, bir saniye." (Ç.N.)

"sanki hizmetkârıymışım gibi." Daha da heyecanlanarak kekelemeye başladı: "Nedenlerim var... Uygun görmüyorum... Erna'nın bu insanlarla konuşmasını istemiyorum... Her şeyi açıklamak zorunda değilim."

"O zaman üzgünüm," dedi kadın adama tepeden bakarak. "Bu üç bey de fevkalade kibar insanlar, bizim tanıdıklarımızdan çok daha üstün bir tabakadan."

"Üstün tabaka ha... İşi gücü olmayan bu serseriler... bu... bu..." Gittikçe öfkeden boğulacakmış gibi oldu. Ve birdenbire ayağını yere vurarak, "İstemiyorum... yasaklıyorum... anladın mı?" dedi.

"Hayır," diye yanıtladı kadın soğukkanlılıkla. "Hiçbir şey anlamadım. Çocuğun keyfini neden kaçıracakmışım, anlamadım..."

"Keyfi!.. Keyfi ha..." Yaşlı adam darbe almış gibi sendeledi, yüzü kıpkırmızı kesildi, alnından ter boşaldı – elleri boşlukta ağır bastonu aradı, dayanmak ya da kadına vurmak için. Fakat bastonu yanına almamıştı. Bu onu kendine getirdi. Kendini zorladı – sıcak bir dalga birdenbire yüreğine esti. Elini tutmak istercesine kadına yaklaştı. Sesinin tonu alçalmış, yalvarışa dönüşmüştü. "Sen... sen beni anlamıyorsun... ben kendim için bir şey istemiyorum ki... sizden sadece rica ediyorum... bu yıllardır benim ilk ricam; buradan gidelim... Floransa'ya, Roma'ya, nereye isterseniz oraya gidelim, benim için fark etmez... siz nereye istiyorsanız oraya... yeter ki buradan gidelim, rica ediyorum... gidelim... uzaklaşalım, bugün... bugün... ben... ben daha fazla katlanamayacağım... dayanamıyorum."

"Bugün mü?" dedi kadın yüzünü buruşturup alnını kırıştırarak. "Bugün mü gidelim? Bu nasıl tuhaf bir fikir... sırf sen bu adamları antipatik bulduğun için... Onlarla arkadaşlık etmek zorunda değilsin."

Adam orada ellerini yalvarırcasına kaldırmış, öyle

du yordu. "Katlanamıyorum artık, sana söyledim... yapamıyorum, yapamıyorum. Bana soru sorma, sana rica ediyorum... fakat inan bana, tahammül edemiyorum... katlanamıyorum. Bir defa olsun benim için bir şeyler yap, bir kez olsun."

Bu sırada piyanonun gürültüsü başlamıştı yine. Kadın adama baktı, yakarışından ister istemez etkilenmişti; fakat bu kısa boylu şişman adam ne kadar da gülünç görünüyordu, yüzü tokat yemiş gibi kıpkırmızıydı, gözleri deli gibi ve şişkindi, aşırı kısa kollu gömleğinin içindeki ellerini boşluğa uzatmıştı: Onu böyle acınacak halde görmek, kendisini rahatsız etmişti. Yumuşayan duyguları, söze döküldüğünde sertleşti.

"Mümkün değil," dedi kadın kararlılıkla, "bugün gezmek için söz verdik onlara... üç haftalığına kiraladığımız otelden yarın ayrılmak... insanlar güler bize... buradan ayrılmamız için tek bir neden görmüyorum ben... ben burada kalacağım, Erna da burada kalacak..."

"Ve ben gidebilirim, öyle mi?.. Ben burada rahatsızlık veriyorum sadece... keyfinizi... kaçırıyorum."

Bu boğuk çığlığıyla kadının sözünü kesmişti. Çökmüş, iriyarı bedeni doğruldu, yumruklarını sıktı, alnındaki damarlar öfkeden titriyordu. İçinden bir şeyler çıkacaktı, bir şeyler söyleyecek ya da vuracaktı. Fakat birdenbire sırtını döndü, ağır bacaklarını sürüye sürüye hızla merdivenlere doğru yürüdü, arkasından biri kovalıyormuşçasına basamakları hızla çıktı.

Yaşlı adam soluk soluğa basamakları tırmandı: Odasına girmek, yalnız kalmak, kendine engel olmak, sinirlerini yatıştırmak, aptalca bir şeyler yapmaktan kaçınmak istiyordu. Tam üst kata çıkmıştı ki, –kor haline gelmiş bir pençe bağırsaklarını parçalıyormuş gibiydi– sendeleye

sendeleye duvara yaslandı. Ah, bu şiddetli, yakıcı, ezici sancı, haykırmamak için dişlerini sıktı. Birden bastıran sancının kıskaç altına aldığı bedeni inleyerek büküldü.

Adam neler olduğunu anladı hemen: Safrakesesi krampıydı, son zamanlarda ona sık sık acı veren o korkunç sancılardan biriydi, ama şimdiki gibi korkunç acı vermemişti hiç. Doktorun, "Heyecanlanmayın," dediğini hatırladı acılar içinde kıvranırken. Ve sancısının ortasında öfkeyle kendi kendine şöyle dedi: "Heyecanlanma demesi kolay, nasıl heyecanlanmayacağımı da göster bakayım profesör bey, eğer insan... ah... ah..."

Kor haline gelmiş görünmez pençe, acılar içinde kıvranan bedeni öyle oyuyordu ki, yaşlı adam inliyordu. Güçlülükle bedenini dairesinin kapısına kadar sürükledi, kapıyı açtı ve kendini divana attı, acıdan yastıkları ısırdı. Uzanınca sancının şiddeti azalmıştı, pençenin yakıcı tırnakları, yaralı iç organlarını o kadar şiddetli deşmiyordu. "Kompres yapmalıyım," diye hatırladı, "damla alayım, o zaman hemen geçer."

Fakat ona yardım edecek kimse yoktu, hiç kimse. Onun da öteki odaya gidecek ya da zile basacak gücü yoktu.

"Hiç kimse yok," dedi acıyla, "günün birinde bir köpek gibi gebereceğim... bana acı veren şeyin ne olduğunu biliyorum, safrakesesi değil... içimde büyüyen ölüm bu... ben yaralı bir adamım ve hiçbir profesör, hiçbir kür bana yardım edemez... altmış beş yaşında insan artık sağlıklı değildir... içimi neyin oyduğunu, deştiğini biliyorum, ölüm bu, bundan sonra yaşayacağım birkaç yıl yaşamak olmayacak artık, sadece ölmek, sadece ölmek... Fakat ben ne zaman, ne zaman yaşadım ki?.. Kendim için, kendim için ne zaman yaşadım ki?.. Nasıl bir hayattı bu: Sürekli, yalnızca para kazandım, para, para, ve hep başkaları için, ve şimdi, şimdi bana ne yardım edecek?..

Bir karım oldu, gencecik bir kızdı onunla evlendiğimde, ona ilk ben sahip oldum ve bana bir çocuk doğurdu, yıllarca aynı yatakta aynı havayı soluduk... ve şimdi, şimdi nerede o... yüzünü tanıyamıyorum artık... bir yabancı gibi konuşuyor benimle ve benim hayatımı hiç düşünmüyor, hislerimi, acılarımı, düşüncelerimi... her geçen yıl bana daha da yabancılaşıyor... Nereye gitti, nereye... Bir çocuğum vardı, büyüyüp serpildi, sandım ki yeniden yaşamaya başlayacağım, kendime layık bulduğumdan daha aydınlık, daha mutlu bir hayatım olacak, ölmeyeceğim... o ise geceleri benden uzaklaşıyor ve başka adamların kollarına atılıyor... Bir başıma öleceğim, yalnız başıma... çünkü onlar için çoktan öldüm... Tanrım, Tanrım, hiç bu kadar yalnız olmamıştım..."

Ağrının pençesi arada bir onu yeniden yakalıyor, sonra yine bırakıyordu. Fakat öbür ağrısı, şakaklarına gitgide daha şiddetle vuruyor, düşünceler, bu sert, bu sivri, acıması olmayan bu kor gibi çakıl taşları şakaklarına batıyordu: Şimdi düşünme, sakın düşünme! Yaşlı adam ceketinin ve yeleğinin düğmelerini açmıştı – gömleğinin altındaki şişkin, hantal ve biçimsiz bedeni titriyordu. Dikkatlice elini ağrıyan yere bastırdı. "Burada ağrıyan şey benden başkası değil," dedi içinden, "sadece bu kadarım ben, ateş gibi yanan şu ten parçasıyım sadece... şu bedenin altında kıvranan şey yalnızca, sadece o ait bana, benim hastalığım bu, benim ölümüm... sadece buyum ben... bu, artık komisyon temsilcisi değil, artık bir karısı ve çocuğu, parası ve evi ve işi yok... gerçek olan sadece bu, parmaklarımla hissettiğim bedenim ve onun içindeki acı veren ateş... geri kalan her şey delilik, hiçbir anlamı yok artık... çünkü orada acı veren, sadece bana acı veriyor... beni endişelendiren sadece beni endişelendiriyor... onlar artık beni anlamıyorlar ve ben de onları... insanoğlu yapayalnız, insanın bu kadar yalnız olabileceği hiç ak-

lıma gelmezdi. Fakat şimdi uzandığım şurada bunu hissediyorum işte, ölümün tenimin altında büyüdüğünü hissediyorum, çok geç, altmış beşine geldiğim, ölüme çok yaklaştığım şu sıra, şimdi onlar dans eder, gezmeye gider ya da orada burada keyfederken, o aşağılık kadınlar... şimdi biliyorum, sırf onlar için yaşadım, bana bir kez olsun teşekkür etmeyen bu kadınlar için, tek bir saat bile kendim için yaşamadığımı biliyorum şimdi... Fakat onlardan artık bana ne... beni ne ilgilendirir ki... beni hiç düşünmemiş o insanları niye düşüneyim ki?.. Onların merhametini beklemektense, geberip gideyim daha iyi... onları niye düşüneyim ki artık..."

Acısı gitgide, yavaş yavaş geçti: O öfkeli el pençe gibi, kızgın bir kor gibi acılar içindeki adamın içini deşmiyordu artık. Fakat ne olduğu belirsiz bir şeyler kalmıştı, sanki acı hissetmiyordu da, yabancı, içeriye doğru dibini oyan bir şeyler bastırıyor, sıkıştırıyor gibiydi. Yaşlı adam gözlerini kapatmış, gergin bir şekilde, hafif hafif içini kemiren, yiyip bitiren şeyi dinliyordu: Sanki bu yabancı, tanınmaz güç önce sivri, şimdi ise küt bir aletle içinde bir şey oyuyordu, gevşetiyor, bırakıyordu, parça parça bedenini didikliyordu. Artık vahşice yapmıyordu. Artık acımıyordu. Fakat içinde bir şeyler yanıyordu, yavaş yavaş çürüyordu, bir şeyler ölmeye başlamıştı. Yaşadığı her şey, sevdiği her şey bu ağır ağır tükenen alevde sönüp gidiyordu, umursamazlığın gevşek çamurunda ezilip kömürleşmeden önce, kapkara oluncaya kadar için için yanacaktı. Bir şeyler oluyordu, bir şeyleri belli belirsiz hissediyordu, orada öylece uzanırken ve heyecanla yaşamını düşünürken bir şeyler oluyordu. Bir şeyler sona ermişti. Neydi o? Kendini dinledi, içini dinledi.

Böylece yavaş yavaş yüreği ölmeye başladı.

Orada öylece uzanmıştı yaşlı adam, gözleri kapalı, akşam karanlığının çöktüğü odada. Yarı uyanıktı hâlâ, yarı düş görüyordu. Uykuyla uyanıklık arasında duyguları karmakarışık adam, bir yerlerden, acı vermeyen ve bilmediği bir yerden bir şeylerin, nemli bir şeyin, yavaş yavaş içine aktığını hissetti, sanki kanı, içindeki kanı boşalıyormuş gibi. Bu görünmez akıntı acı vermiyordu, şiddetli akmıyordu. Gözyaşlarının indiği gibi yavaş yavaş iniyordu, ince ince, ılık ılık içine çiseliyordu ve inen her damla, yüreğinin içine işliyordu. Fakat yüreği, o karanlıklara bürünmüş yüreği sesini çıkarmıyor, bu yabancı akışı sessizce içine çekiyordu. Bir sünger gibi çekiyor, ağırlaşıyor, ağırlaşıyor, göğsünün dar kafesinde gittikçe şişiyordu. Yavaş yavaş kendi ağırlığıyla dolup taşan yüreği, sessiz sedasız aşağıya doğru kaymaya, bağlar gevşemeye başladı, gergin kasları çekiştiriliyordu sanki, acılar içinde kıvranan yüreği iyice büyümüş, kendi ağırlığıyla aşağıya sarkmıştı. Şimdi de (nasıl da acıyordu!), işte şimdi de bu ağırlık bedeninin içinden kopuyordu – usulcacık, öyle taş gibi yuvarlanmıyor, olgun bir meyve gibi düşmüyordu, hayır, bir sünger gibi, ıslaklığı tamamen emmiş bir sünger gibi, derinlere düşüyordu, ılık, boş bir yere, kendisinin dışında varlığı olmayan, geniş, sonsuz bir geceye düşüyordu. Ve daha biraz önce sıcak, hayat dolu yüreğinin olduğu yere korkunç bir sessizlik çöktü, olağanüstü ve soğuk, boş bir çukur açılmıştı. Vurmuyordu artık, damlamıyordu da: İçi tamamen sessizliğe bürünmüştü, tamamen ölüydü. Ürkek göğüs kafesi, içi boş ve kapkara bir tabut misali, bu sessiz ve anlaşılmaz hiçliği çevreliyordu.

Bu düş duygusu öyle güçlü, bu şaşkınlık öyle derindi ki, yaşlı adam kendine geldiğinde gayriihtiyarı yüreğinin yerinde olup olmadığını anlamak için göğsünün sol yanını yokladı. Tanrı'ya şükür! Orada dokunan parmak-

larının altında belli belirsiz ve ritmik bir şekilde bir şeyler atıyordu, fakat bu sanki boşluğa çarpan hissiz bir vuruştu ve yüreği yerinde değildi. Çünkü tuhaf bir şekilde âdeta bedeni kendinden ayrılmış gibiydi. Ağrı yoktu, hiçbir hatıra sinirlerini, işkence görmüş sinirlerini harekete geçirmiyordu, içindeki her şey sessizliğe bürünmüştü, sessiz ve taşlaşmış gibiydi. "Nasıl olur?" diye geçirdi içinden, "Daha biraz önce bir sürü şey bana işkence ediyordu, biraz önce içim yanıyordu, biraz önce bedenimdeki her hücrede can vardı. Ne oldu bana?" Bir boşluğu dinler gibi kulak kabarttı, yüreği atıyor mu, atmıyor mu, dikkat kesildi. Fakat o çiseleme ve hışırtı, o damlalar ve vurmalar çok uzaktaydı –kulak kabarttı, yine kulak kabarttı–, hiçbir şey, ama hiçbir şey, hiçbir şey duyulmuyordu. Hiçbir şey işkence etmiyordu, hiçbir şey eziyet etmiyordu, hiçbir şey acı vermiyordu artık: Yanmış bir ağacın kovuğu gibi bomboş ve kapkara olmalıydı içi de. Sonra, birdenbire ölmüş olduğunu ya da içinde bir şeylerin ölmüş olabileceğini düşündü, böyle korkunç, sessiz akıyordu kanı. Bir ceset gibi soğuk yatıyordu altındaki bedeni, sıcak elleriyle ona dokunmaya korkuyordu.

Yaşlı adam içine kulak kabarttı. Gölden çan seslerinin her saat başı daha çok karanlığa bürünen odasında vurduğunu duymuyordu, çevresine gecenin karanlığı çökmeye başlamıştı, karanlık, uzaklaşan mekânın içindeki eşyaların üzerini kaplamıştı, pencerenin dört yanından giren aydınlık gökyüzü bile karanlığın içinde kaybolmuştu. Yaşlı adam bütün bunların farkında değildi, gözlerini, içindeki karanlığa dikmiş, kendi ölümünün içine bakar gibi sadece içindeki boşluğa kulak kabartmıştı.

Sonunda yandaki odadan kahkaha ve neşeli sesler duyuldu, ışıklar yandı – aradaki kapının altından hafif

bir ışık sızdı. Yaşlı adam irkildi: Kızı ve karısıydı. Birazdan gelip onu yatağında bulacaklar ve sorular soracaklardı. Acele ile yeleğini ve ceketinin düğmelerini iliklediği. Geçirdiği krizi bilmeleri gerekmiyordu. Onları ilgilendirmezdi. Fakat iki kadının onu aradığı yoktu. Görünen o ki aceleleri vardı. Çalan gong, akşam yemeğini haber veriyordu. Herhalde akşam yemeğine hazırlanıyorlardı. Onlara kulak kabartmış adam, açık kapıdan her hareketi dinliyordu. İşte şimdi çekmeceleri açıyorlar, şimdi de yavaşça yüzüklerini lavaboların üzerine koyuyorlar, şimdi ise ayakkabılarıyla yürüyorlar ve bu arada da konuşuyorlar: Her sözcük, her bir hece korkunç derecede net bir şekilde onları dinleyen adamın kulağına geliyordu. Önce adamlar hakkında konuşup onlara güldüler, yolculuk sırasındaki bir tesadüften bahsettiler. Hazırlanırken, yıkanırken, eğilirken, dişlerini fırçalarken oradan buradan konuştular. Derken söz birden adama geldi.

"Babam nerede ki?" diye sordu Erna, onu bu kadar geç hatırlatmaktan duyduğu şaşkınlıkla.

"Ben nerden bileyim!" Bu, kendisinden bahsedilmesiyle hemen sinirlenen karısının sesiydi. "Herhalde aşağıda bir yerde oturuyor ve yüzüncü kez *Frankfurt* gazetesindeki kurları okuyor. Başka bir şey ilgilendirmez ki onu, gölü bir kez olsun seyretmiş midir sanıyorsun? Burası onun hoşuna gitmiyormuş. Bugün öğleüzeri söyledi bana. Bugün buradan ayrılmamızı istediğini söyledi."

"Bugün ayrılmak mı? Peki ama neden?" Bu yine Erna'nın sesiydi.

"Bilmiyorum. Onu kim anlıyor ki? Bizim grubumuz ona uymuyor – herhalde onların yanına hiç yakışmadığının kendisi de farkında. Her zaman buruş buruş giysiler, gömleğinin yakası açık dolaşması aslında ne kadar ayıp... En azından akşamları üstüne başına dikkat etmesi için onu uyarmalısın, seni dinliyor hiç olmazsa. Bir de bu sa-

bah... çakmak yüzünden yaptığı şey yüzünden nerdeyse yerin dibine geçecektim."

"Evet anne... O neydi öyle? Sana soracaktım... Neydi babamın o hali?.. Onu hiç öyle görmemiştim... gerçekten dehşete düştüm."

"Ah ne olsun, keyfi yerinde değildi... Herhalde borsa düştü... ya da Fransızca konuştuğumuz için... Başkalarının keyiflenmesine tahammül edemez... Sen fark etmedin: Biz dans ederken kapıda duruyordu, tıpkı ağacın arkasına saklanmış bir katil gibi... 'Gidelim! Hemen şimdi yola çıkalım!' dedi. Sadece o öyle istediği için... Burası hoşuna gitmiyorsa, bıraksın da biz eğlenelim bari... Ama onun söyledikleri bizi hiç ilgilendirmiyor, istediğini söylesin, istediğini yapsın."

Konuşmalar birden kesildi. Herhalde konuşurlarken hazırlanmışlardı: Evet, kapı açıldı, dışarı çıktılar, düğmeyi çevirdiler, ışıklar söndü.

Yaşlı adam sessizce divanda oturuyordu. Her kelimeyi duymuştu, fakat ne tuhaf: Hiç canı acımamıştı, eskiden tek tek vuran ve çınlayan o vahşi saat, şimdi göğsünde sessiz duruyordu. Bozulmuştu herhalde. Bu hassas noktada hiçbir hareket yoktu. Ne öfke ne kin vardı, hiçbir şey yoktu... hiçbir şey... Giysilerinin düğmelerini ilikledi, tutuna tutuna merdivenleri indi. Onların masasına yabancıların yanına ilişirmiş gibi oturdu.

Adam o akşam onlarla hiç konuşmadı. Anne ile kızı ise yumruk gibi şişmiş suskunluğunu fark etmediler bile, adam sonrasında onlarla vedalaşmadan odasına gitti, yatağa uzanıp ışığı söndürdü. Çok sonra keyifli bir akşam geçirmiş karısı geldi, adamın uyuduğunu sanarak karanlıkta üstünü değişti, bir süre sonra adam onun kaygısızca soluk alışını duydu.

Yaşlı adam kendi yalnızlığıyla baş başa, açık gözlerini gecenin sonsuz boşluğuna dikti; yanında karanlıkta bir şey yatıyor ve derin derin nefes alıyordu: Adam hatırlamaya çalıştı: Yanında aynı odada, aynı havayı soluyan bu beden, aynı kişinin bedeniydi, genç ve körpe iken tanıdığı, ona bir çocuk veren bu beden, kanın en derin sırrıyla kendisine bağlıydı; düşünmek için her defasında kendini zorlaması gerekiyordu: Yanında uzanan bu sıcak ve yumuşak bedenin sahibi, bir zamanlar hayatındaki en önemli varlıktı. Fakat ne tuhaf: Hatırlamak hiçbir duygusunu harekete geçirmiyordu ve yanındakinin soluk alışları, onun için kıyının çakıl taşlarına vurup sesler çıkaran küçük dalgaların pencereden içeriye dolan mırıltılarından başka bir şey ifade etmiyordu. Her şey çok gerilerde kalmıştı ve çok önemsizdi, küçük bir şeydi sadece, bir tesadüf ve yabancı bir şey, bir daha gelmemek üzere çekip gitmişti her şey.

Bir kez daha titredi: Kızının yan taraftaki odasının kapısının usulcacık açıldığını duydu. "Demek bugün de." Öldüğünü sandığı yüreğinde küçük, sıcak bir kıpırtı duydu. İçinde sinire benzer bir şeyler, o da büsbütün ölmeden önce, birkaç saniye titredi. Fakat sonrasında o da geçti. "Ne isterse yapsın, beni ne ilgilendirir ki?"

Ve yaşlı adam başını tekrar yastığa koydu. Acıyan karanlık, yumuşak bir şekilde bastırıyordu. Derken mavi bir serinlik kanına karışıp rahatlattı. Ve kısa bir süre sonra gücünü kaybetmiş duygularının üzerini zayıf bir uyku kapladı.

Kadın ertesi gün uyandığında kocasının paltosunu ve şapkasını giymiş olduğunu gördü. "Ne yapıyorsun?" diye sordu yarı uykulu.

Yaşlı adam arkasını dönmedi bile, kayıtsızca pijama-

larını valizine koydu. "Bildiğin gibi, geri dönüyorum. Sadece gerekli olanları yanıma alıyorum, diğerlerini arkamdan gönderirsiniz."

Kadın irkildi. Ne oluyordu? Kocasının sesini hiç böyle duymamıştı; her sözcük buz gibi, kaskatı çıkıyordu dişlerinin arasından. Yataktan fırladı: "Buradan ayrılmak istemiyorsun, değil mi?.. Bekle... Biz de geliyoruz, ben Erna'ya söyledim zaten..."

Fakat adam, "Hayır... hayır... Rahatsız olmayın," dedi sertçe kabul etmediğini belirten bir hareketle, sonra da etrafına bakınmadan kapıya yöneldi. Kapıyı açmak için elindeki valizi yere bırakması gerekti. Ve bu birkaç saniye numunelerle dolu valizini binlerce kez yabancı kapıların önünde yere bıraktığını hatırladı, dönüp gitmeden önce daha başka siparişler için teşekkür ederdi. Fakat burada yapacak işi kalmamıştı: Bu nedenle selam falan vermedi. Bakmadan, tek söz etmeden valizini eline aldı, kendisi ve geçmişi arasındaki kapıyı açıp gürültülü bir şekilde kapattı.

Anne ile kız ne olduğunu anlayamamıştı. Fakat bu dikkat çekecek kadar sert ve kararlı ayrılış, ikisini de tedirgin etmişti. Hemen oturup ona mektup yazdılar, olanları açıklayan, bir yanlış anlama olduğunu söyleyen, neredeyse nazikçe, endişeyle yolculuğunun nasıl geçtiğini, eve nasıl vardığını soran, tatillerini her an yarıda kesebileceklerini açıklayıp alttan alan mektuplar yolladılar. Adam yanıt yazmadı. Onlar ısrarla yazmaya devam ettiler, telgraf çektiler. Yanıt gelmedi. Sadece işyerinden bir miktar para gönderildi, mektuplardan birinde gerekli olduğu söylenen para: Firmanın damgasını taşıyan bir posta havalesi geldi, ne tek bir sözcük ne de bir selam yazılmıştı.

Böylesi açıklanmaz ve sıkıntılı durum eve dönüşü çabuklaştırdı. Telgrafla geleceklerini bildirmelerine rağ-

men, istasyonda onları bekleyen kimse yoktu, evde de hiçbir hazırlık yapılmamıştı: Hizmetkârların dediğine göre, yaşlı adam telgrafı dalgın dalgın okuyup masanın üzerinde bırakmış ve hiçbir şey söylemeden çekip gitmişti. Akşamleyin yemek masasındaydılar, nihayet dış kapının sesini duydular: Yerlerinden fırlayıp adamı karşıladılar. Adam şaşırmış gibiydi; anlaşılan telgrafın geldiğini unutmuştu, ancak kayıtsız bir duyguyla kızının kollarına atılmasına katlandı ve kendisini yemek odasına götürüp bir şeyler anlatmalarına tepki göstermedi. Fakat adam tek bir soru sormadı. Sessizce purosunu içmeye başladı. Bazen soğuk yanıtlar veriyor, bazen de soruları ve söylenenleri duymuyordu: Sanki gözleri açık uyuyordu, sonra ağır ağır kalkıp odasına gitti.

Sonraki günler de bu böyle devam etti. Karısı boş yere onunla konuşmaya çalıştı. Konuşmak için ne kadar uğraşırsa, adam da kendini o kadar çekiyordu. İçinde bir şeyler kapanmıştı, yanına yaklaşılmaz olmuştu, kendisiyle diğerleri arasına bir duvar örmüştü. Onlarla aynı masada oturup yemek yiyor, birileri gelince bir süre sessizce oturuyor ve kendi içine çekiliyordu. Fakat artık hiçbir şeye katılmıyordu ve konuklar sohbetin ortasında gözlerine baktıklarında çekiniyorlardı. Çünkü adamın ölü ve anlamsız dalgın bakışlarıyla karşılaşıyorlardı.

Yaşlı adamın gittikçe tuhaflaşan davranışları, en yabancıların bile dikkatinden kaçmıyordu. Çok geçmeden tanıdıkları, caddede onunla karşılaştıklarında birbirlerini dürtmeye başlamışlardı. Kentin en zenginlerinden biri olan yaşlı adam, şapkası eğri bir şekilde başını ortalamış, ceketi sigara külü dolu bir dilenci gibi duvarın dibinde gidiyordu. Her adımda tuhaf bir şekilde sallanıyordu. Çoğu zaman yüksek sesle kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu. Biri selam verdiğinde, korku dolu bakışlarını kaldırıyordu. Biri onunla konuştuğunda, boş gözlerle

karşısındakine bakıyor ve elini uzatmayı unutuyordu. Başlangıçta insanlar onun sağır olduğunu sanıp sözcükleri yüksek sesle tekrar ediyordu. Fakat sorun bu değildi, aksine adamın iç dünyasındaki uykusundan uyanması için zamana ihtiyacı oluyordu ve konuşmanın ortasında birdenbire tuhaf bir şekilde kendini unutuyordu. O zaman gözlerindeki hayat yok oluyor, karşısındakinin şaşkınlığına aldırmadan sendeleye sendeleye uzaklaşıyordu. Her defasında bulanık bir düşteyken, bulutlar arasında kendisiyle meşgulken rahatsız edilmiş gibi görünüyordu: İnsanları fark etmediği anlaşılıyordu. Hiç kimseye bir şey sormuyordu, evde karısının kaygı içindeki çaresizliğini, kızının şaşkın sorularını fark etmiyordu. Gazete okumuyor, hiçbir konuşmayı duymuyordu; hiçbir sözcük, hiçbir soru varlığının bu hüzünlü kayıtsızlığına bir an için bile nüfuz edemiyordu. Kendi dünyası, yani işi bile bile ona yabancılaşmıştı, bazen büroda mektupları imzalamak için ruhsuz bir şekilde oturuyordu. Fakat sekreter bir saat sonra imzalanmış mektupları almak için geldiğinde adamı bıraktığı yerde, aynı boş bakışlarını okunmamış mektuplara dikilmiş vaziyette buluyordu. Sonunda varlığının gereksizliğini o da fark etti ve hiç gelmemeye başladı.

Fakat tüm kent için en garip olan, şaşırtıcı olan şuydu: Daha önceleri hiçbir dinî gruba ait olmayan adam, birdenbire dindar biri oluvermişti. Her şeye kayıtsızken, yemeğe ya da randevuya hiç zamanında gelmeyen adam, ibadet saati tapınağa gitmeyi hiç ihmal etmiyordu. Orada siyah ipek takkesini giyiyor, ibadet cüppesi omuzlarında, her zaman aynı yerde, bir zamanlar babasının durduğu yerde, yorgun başını ilahiler okurken sallıyordu. Burada yarı boş, sözcüklerin yabancı ve karanlık bir şekilde, çevresinde uğuldadığı bu mekânda kendisi ile baş başa kalabiliyordu, huzur gibi bir şey, karışıklığının üze-

rini örtüyor ve karanlıkta yüreğine sesleniyordu; fakat ölen birinin arkasından dua okunduğunda, ölenin akrabalarının, çocuklarının, arkadaşlarının onun için Tanrı'dan rahmet dilediklerini gördüğünde gözleri nemleniyordu bazen; o son kişiydi, biliyordu. Hiç kimse onun arkasından dua okumayacaktı. Böylece o da diğerleriyle duayı mırıldanıyor ve sanki ölmüş kendisini düşünüyordu.

Bir defasında akşamleyin amaçsızca dolaşıp geri dönerken yarı yolda yağmura yakalandı. Yaşlı adam her zaman olduğu gibi şemsiye almayı unutmuştu, birkaç kuruşa araba bulabilirdi, kapı önleri ve cam saçakları yağmura karşı korunak olabilirdi, fakat tuhaf adam sallana sallana, titreye titreye hiçbir şeyi umursamadan sırılsıklam yürümeye devam etti. Ezilmiş şapkasında çamurlu su birikmişti, kollarından akan sular adımlarının önünde gölcükler oluşturuyordu; adam aldırış etmeden ağır ağır yürümeye devam ediyordu, neredeyse hiç insan kalmamış caddede tek başına. Sırılsıklam olmuş, her yerinden sular damlayan adam, kibar villasının efendisinden ziyade bir serseriye benziyordu. Evinin önüne geldiğinde uzak farlarını yakmış bir araba sert bir frenle durduğunda, bu dikkatsiz yayayı çamur içinde bıraktı. Işıkları yanan arabadan aceleyle karısı indi, arkasında ona şemsiye tutan kibar bir konuk ile ikinci bir bey. Kapının hemen önünde çarpıştılar. Kadın onu tanıdı ve onu bu durumda sırılsıklam ve her yanından sular akar bir vaziyette görünce korktu. Gayriihtiyarı bakışlarını kaçırdı; yaşlı adam hemen durumu kavradı. Karısı konuklarının yanında utanmıştı. Herhangi bir duygu, üzüntü hissetmeden karısını utanacağı bir tanıştırma faslından kurtarmak için yabancı biri gibi birkaç adım ötedeki hizmetkârların merdivenlerine yöneldi. Kaderine boyun eğerek içeri girdi.

O günden sonra yaşlı adam kendi evine hep hiz-

metkârların merdivenlerinden girdi: Burada hiç kimseyle karşılaşmayacağından emindi. Burada kimseyi rahatsız etmiyordu, kimse de onu rahatsız etmiyordu. Artık yemeklere de gelmiyordu yaşlı adam, bir hizmetçi, yemeğini odasına çıkarıyordu; bir defasında kızıyla karısı yanına gelecek oldular, utanarak, ama karşı konulmaz dirençle onları geri gönderdi. Sonunda onlar da onu yalnız bıraktı, onu sormaktan da vazgeçtiler, adam da hiçbir şey sormuyordu. Çoktandır yabancısı olduğu diğer odalardan kahkahalar ve müzik sesleri duyuyordu. Gece yarısı arabaların gelip gittiğini duyuyordu, fakat bütün bunlara öyle kayıtsızdı ki, pencereden bile bakmıyordu: Onu niye ilgilendirsin ki? Sadece köpek arada bir yukarıya çıkıyor ve unutulan adamın yatağına uzanıyordu.

Artık ölmüş olan yüreği sızlamıyordu, fakat bedeninin içinde kara bir solucan içini kemiriyor, etini didik didik parçalıyordu. Krizler her hafta artıyordu. Sonunda acılar içindeki adam doktorların da ısrarıyla özel bir muayeneyi kabul etti. Profesör endişeliydi, hastayı dikkatle bilgilendirirken ameliyatın şart olduğunu söyledi, fakat yaşlı adam korkmadı, sadece hüzünle gülümsedi: Tanrı'ya şükür sona geldim. Ağır ağır ölüme yaklaşmasının sonu gelmişti, şimdi iyi şey olacaktı: ölüm. Doktora, yakınlarına bir şey söylememesini rica etti, ameliyat gününü belirledi ve hazırlandı. Son kez (hiç kimsenin onu beklemediği ve onu gördüklerinde sanki bir yabancıymış gibi davrandıkları) işyerine gitti. Son kez eski siyah deri koltuğuna oturdu, otuz yıl boyunca, yaşamı boyunca binlerce saat oturmuştu bu koltukta, bir çek defteri getirtti, bir yaprağını doldurttu ve bu çeki bölgenin başkanına verdi, adam çekin miktarını görünce neredeyse korktu. Bu paranın hayır işlerinde ve cenazesi için kullanılmasını

istedi: Teşekkür edilmesini beklemeden hızla ve sendeleyerek oradan ayrıldı, bu arada şapkası düşmüştü, fakat onu yerden almak için eğilmedi bile. Böylece başı açık, hastalıklı sarı ve buruşuk yüzünde hüzünlü bakışlarıyla anne ve babasının bulunduğu mezarlığa yürüdü (insanlar ona hayretle bakıyorlardı). Orada bulunan birkaç işsiz güçsüz kişi de aynı şekilde adama hayretle baktı. Adam uzun süre ve yüksek sesle neredeyse çürümüş mezar taşlarıyla insanlarla konuşur gibi konuştu. Yanlarına gideceğini mi söylüyordu, yoksa hayır dualarını mı istiyordu? Hiç kimse ne konuştuğunu duymadı, sadece sessiz dudakları hareket ediyordu ve dua sırasında başı gittikçe öne düşüyordu. Mezarlığın çıkışında adamı tanıyan dilenciler etrafını sardı. Adam bozuklukları ve kâğıt paralarının hepsini ceplerinden boşaltıp vermişti ki, yüzü kırış kırış yaşlı bir kadın gelip yalvardı. Şaşkın adam tüm ceplerini yokladı, ama hiçbir şey bulamadı, sadece parmağında yabancı ve ağır bir şeyin varlığını hissetti: Altın nikâh yüzüğüydü bu, birden bir anısı canlandı, hızla yüzüğü parmağından çıkarıp şaşkın bakışları altında kadına verdi.

Böylece adam tamamen yoksul, tamamen boşalmış ve yapayalnız, bıçak altına yattı.

Yaşlı adam narkozdan ayıldığında tehlikeli durumun farkına varan doktorların haber verdiği karısı ve kızı odaya girdi. Adam mavileşmiş gözkapaklarını güçlükle açtı. "Nerdeyim ben?" diyerek daha önce hiç görmediği yabancı ve beyaz odaya bakındı.

Tam o sırada kızı ona sevgisini göstermek için zavallı ve bitkin yüzüne doğru eğildi. Birden kör gibi etrafına bakınan gözler tanıdık birini görüp hareket etti. Bir ışık, küçük bir ışık parladı gözlerinde: Bu oydu, her şeyden

çok sevdiği çocuk, bu oydu, Erna'ydı, narin, güzel çocuk. Acılaşmış dudaklarında yavaş yavaş bir gülümseme belirdi. Küçücük bir gülümseme, kapalı ağzın çoktandır unuttuğu küçücük bir gülümseme. Bu zahmetli sevinç belirtisinden sarsılan kızı, kanı çekilmiş yanaklarından öpmek için babasının üzerine biraz daha eğildi.

Fakat tam o sırada ona bir şeyler hatırlatan tatlı parfüm kokusundan mı, yoksa yarı baygın beynin unuttuğu o anı hatırlamasından mı bilinmez, yüzündeki o mutlu çizgiler bir anda kayboluverdi. Dudakları, renksiz dudakları birdenbire öfkeyle kenetlenip isteksizliğini gösterdi, örtünün altında eli güçlükle hareket ediyor, kalkmak istiyor, iğrenç bir şeyi istemediğini işaret etmeye çalışıyordu. "Git!.. Git!" diyerek peltek peltek, ama anlaşılır sözcükler çıkarıyordu solgun dudaklarından. Kalkıp kaçacak durumda olmayan adamın titreyen yüz çizgilerindeki nefret o kadar korkunçtu ki, durumdan kaygılanan doktor iki kadını kenara çekip, "Sayıklıyor," diye fısıldadı, "şimdi onu yalnız bıraksanız, daha iyi."

İki kadın henüz dışarı çıkmıştı ki, kasılan yüzü boş bir uyku haliyle gevşedi. Kesik kesik nefes alıyordu. Yaşamın güç havasını alabilmek için göğsünden derin derin hırıltılar çıkıyordu. Fakat bir süre sonra yoruldu, bu acı insan besinini içine çekmekten. Doktor kalbini muayene ettiğinde çoktan durmuş olduğunu gördü; yaşlı adama artık acı veremeyecekti.

Edebiyat tarihinin büyük isimlerinden Stefan Zweig, gözlemleri ve acı dolu geleceği öngören duyarlılığıyla XX. yüzyıl Avrupası'na damgasını vurmuş bir aydındı.

Stefan Zweig'ın psikolojiye ve Sigmund Freud'un öğretisine duyduğu ilgiyi yansıtan *Bir Kadının Yaşamından 24 Saat* ve *Bir Yüreğin Ölümü* adlı eserlerini bir araya getirdiğimiz bu kitap, yazarın öykü sanatındaki olağanüstü becerisini gözler önüne seriyor. İnsan ruhunun en karmaşık duygularından biri olan tutkuyu olanca canlılığıyla dile getiren öyküler bunlar. *Bir Kadının Yaşamından 24 Saat*, duygularının peşinden korkusuzca giden bir kadının apansız yön değiştiren yaşamını konu alıyor. *Bir Yüreğin Ölümü* ise, ruh ikizini Lev Tolstoy'un unutulmaz kahramanı İvan İlyiç'te bulduğumuz yaşlı bir adamın, ailesinden ve yaşamdan uzaklaşmasını öykülüyor.

Düşsel ve tarihsel karakterler üzerine yazdığı biyografilerinde olduğu kadar öykülerinde de karakterleri kendine özgü derin, incelikli ruh çözümlemeleriyle betimleyen Zweig'ın bu kitapta buluşturduğumuz iki uzun öyküsü, edebiyat tarihinde Freud'un çözümlediği yapıtlar olarak özel bir anlam da taşıyor.

Kapak resmi: ERNST LUDWIG KIRCHNER

ISBN 978-975-07-1055-1

9 789750 710551

10 TL
KDV DAHİL